

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ DERGİSİ (AKAF)
Journal of Mediterranean Basin and African Civilizations

Adres: Emniyet Mahallesi Abant 1.Cad TOKİ E Blok 10.Kat No:10/2E Yenimahalle/ANKARA
E-posta: akdenizafrika@hbv.edu.tr • Tel: 0 (312) 546 06 00/01

Sayı-İssue: 1 | Cilt-Volume: 6 | Yaz - Summer 2024

AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ DERGİSİ (AKAF)

JOURNAL OF MEDITERRANEAN BASIN AND AFRICAN CIVILIZATIONS

- **Doç. Dr. Abdurrahim SIRADAĞ**
Turkey as a New Security Actor in The Horn of Africa
- **Aysuhan GÜLER & Dr. Adem Ali İREN**
Türkiye'nin Kuzey Afrika'da Neoliberal Politikaları ve Değişen Hegemonyası
- **Mohamed EL GABY**
The Historical and Legal Background of the Problem of Sharing the Nile Waters
Study Case: The Grand Ethiopian Renaissance Dam Problem
- **Dr. Ferhat Çağrı ARAS**
Hindistan'ın Afrika Politikasında Diasporaların Yeri ve Avrupa Birliği'nin Rolü
- **Dr. Petek ERSOY İNCİ**
Kültürel Diplomasi Bağlamında Afrika Kültür Evi ve Afrika El Sanatları

AKDENİZ HAVZASI VE
AFRİKA MEDENİYETLERİ DERGİSİ (AKAF)
JOURNAL OF MEDITERRANEAN BASIN AND AFRICAN CIVILIZATIONS

Sayı-İssue: 1 | Cilt - Volume: 6 | Yaz - Summer 2024

ISSN: 2717-7548

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

**AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ**

AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ DERGİSİ

Journal of Mediterranean Basin and African Civilizations

Cilt/Volume 6

Sayı/No 1

Sahibi / Owner

Prof. Dr. Mehmet Naci Bostancı, Rektör, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Editör / Editor

Doç. Dr. Yunus TURHAN

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants

Dr. Öğr. Üyesi Miyase YAVUZ ALTINTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Aylin YILMAZ ŞAŞMAZ

Dil Editörü (İngilizce) / Language Manuscripts Editor

Öğr. Gör. Ayşe KARA

Alan Editörü (Asya-Afrika Çalışmaları) / Field Editor (Asian-African Studies)

Dr. Aylin Yılmaz ŞAŞMAZ

Alan Editörü (İlahiyat) / Field Editor (Theology)

Öğr. Gör. Güler KOCA

Alan Editörü (Tarih) / Field Editor (History)

Dr. Gökhan KAVAK

Alan Editörü (Sosyoloji) / Field Editor (Sociology)

Doç. Dr. Zeynep Serap Tekten

Mizanpaj Editörü / Layout Editor

Arş. Gör. Umay BAHADIR

Abdulvahap Bilgin

AHBV Üniversitesi, Emniyet Mah. Abant 1. Cad. Toki Blokları No: 10/2E 10. Kat Yenimahalle/ANKARA 0312 546 06 00/01 / akdenizafrika@hbv.edu.tr Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Yılda iki sayı (Haziran / Aralık) yayımlanır.

Yayın Tarihi 02 Temmuz 2024

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Fulya Bayraktar

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Fırat Purtaş

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Bilal Karabulut

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Fügen Durlu

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Serdar Öztürk

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmed Skounti

Institut National des Sciences de

l'Archéologie et du Patrimoine,

Maroco

Doç. Dr. Abdurrahim Siradag

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Elem Eyryce Tepeciklioğlu

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Dr. Federico Donelli

University of Trieste

Dr. Fatma Büşra Süverdem

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Dr. Fatma Gökçen Atuk

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Abdülaziz Munadil

Ibn Tufely Üniversitesi, Fas

Prof. Dr. Hüseyin Bağcı

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Yuri Yurdusev

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Erdal Aksoy

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Esmâ Reyhan

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma Ahsen Turan

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Foued Laroussi

Rouen Üniversitesi, Fransa

Prof. Dr. Gül Tuncer

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Muhammet Hekimoğlu

Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurulu

Prof. Dr. Naciye Yıldız

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Nahide Bozkurt

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan

Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Süleyman Yücel Şenyurt

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. M. Öcal Oğuz

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı

Rouen Üniversitesi, Fransa

Doç. Dr. Şerif Onur Bahçecik

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Erkan Karagöz

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Frédéric Hitzel

EHESS Üniversitesi, Fransa

Doç. Dr. Merih Ereğ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Asena Boztaş

Sakarya Uygulamalı Bilimler

Üniversitesi

Dr. Ali BOUJDIDI

Gabès Üniversitesi, Tunus

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

MAKALELER / ARTICLES

- Abdurrahim
SIRADAĞ** *Turkey As A New Security Actor in The Horn
of Africa* **7-18**
- Aysuhan GÜREL
Adem Ali İREN** *Türkiye'nin Kuzey Afrika'da Neoliberal
Politikaları ve Değişen Hegemonyası* **21-41**
- Mohamed
EL GABY** *The Historical and Legal Background of The
Problem of Sharing The Nile Waters Study
Case: The Grand Ethiopian Renaissance
Dam Problem* **43-61**
- Ferhat Çağrı ARAS** *Hindistan'ın Afrika Politikasında
Diasporaların Yeri ve Avrupa Birliği'nin
Rolü* **63-87**
- Petek ERSOY İNCİ** *Kültürel Diplomasi Bağlamında Afrika
Kültür Evi ve Afrika El Sanatları* **89-101**

TURKEY AS A NEW SECURITY ACTOR IN THE HORN OF AFRICA*

AFRİKA BOYNUZU'NDA YENİ BİR GÜVENLİK AKTÖRÜ OLARAK TÜRKİYE

Abdurrahim SIRADAĞ**

Abstract: Due to having unique geographical location, the Horn of Africa is one of the most important strategic regions in the world. Thanks to the geo-political and the geo-economic importance of the region, global and regional actors have continuously maintained their strategic relations with this region throughout history. Despite the existence of structural political, economic, and security crises in the region, significant political and economic transformation has emerged throughout the region after the 2000s. This study argues whether Turkey's increasing security cooperation with the Horn of Africa has contributed to the political, economic and military transformation of the countries in the region. Since 2011, Turkey has implemented a multi-faceted and proactive foreign policy to strengthen its strategic relations with the Horn of Africa. This article found that that Turkey's lack of a history of exploitation and active humanitarian aid policy of Turkey in Africa have paved the way for the emergence of the establishment of strong and long-term strategic partnerships with the countries in the Horn of Africa.

Keywords: Turkey, AK Party, Africa, Horn of Africa, Security, Foreign Policy

Öz: Afrika Boynuzu, eşsiz coğrafi konumu nedeniyle dünyanın en önemli stratejik bölgelerinden biridir. Bölgenin jeo-politik ve jeo-ekonomik öneminden dolayı küresel ve bölgesel aktörler bu bölgeyle stratejik ilişkilerini tarih boyunca sürekli bir şekilde devam ettirmişlerdir. Bölgede yapısal siyasi, ekonomik ve güvenlik krizlerinin varlığına rağmen 2000'li yıllardan sonra bölge genelinde önemli siyasi ve ekonomik dönüşümler ortaya çıkmıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin Afrika Boynuzu ile artan güvenlik işbirliğinin, Afrika Boynuzu'ndaki ülkelerin siyasi, ekonomik ve askeri açıdan dönüşümlerine ne ölçüde katkıda bulunup bulunmadığını tartışmaktadır. Türkiye, 2011 yılından bu yana Afrika Boynuzu ile stratejik ilişkileri geliştirmek için çok yönlü ve proaktif bir dış politika geliştirmektedir. Bu makale, Türkiye'nin sömürü geçmişinin olmaması Türkiye'nin Afrika'daki aktif insani yardım politikasının, Afrika Boynuzu'ndaki ülkelerle güçlü ve uzun vadeli stratejik ortaklıkların kurulmasına zemin hazırladığını vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, AK Parti, Afrika, Afrika Boynuzu, Güvenlik, Dış Politika

*Geliş Tarihi: 12.03.2024, Kabul Tarihi: 23.04.2024. DOI: 10.54132/akaf.1451303

** Doçent, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-mail: absiradag@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0778-9211

1. Introduction

The geopolitical and geoeconomic importance of the African continent in general and the Horn of Africa in particular continues in world politics. The Horn of Africa is one of the most dynamic regions in the world economically and politically. The Horn of Africa is very close to the geo-politically very important points in the world such as Red Sea, Bab Al- Mandeb Strait, and the Arabian Peninsula and also it is located in a region that is very rich in terms of oil and natural gas resources. For these reasons, both global and regional actors keep their strategic relations with this region at the highest level. For example, because of the strategic importance of Djibouti, which is geographically located in the Bab Al- Mandeb Strait, global actors such as the U.S., China, France, Japan, Germany, and Italy established their military bases in this country in order to protect their political and economic interests in the region (Alexandre, 2020: 50).

Since the 2000s, the Horn of Africa has undergone a major political and economic transformation. For example, the countries such as Ethiopia and Kenya have become among the fast growing countries in Africa. The Somali Federal Government was established in 2012 after the elections held for the first times since 1991. As a result of the emergence of a relative political stability in Somalia, it has started to make great strides economically in recent years. Ethiopia and Eritrea ended their historical hostilities in 2018 which paving the way for the emergence of a strategic partnership between the two countries in the region (Kaizhi, 2018). All these examples show us that the political and economic dynamics of the region play a significant role in transforming the region. This study consists of three main parts. The first chapter examines the geopolitical significance of the Horn of Africa. The second part analyzes the relations of global and regional actors with this region. The final section analyzes Turkey's foreign and security policy in the Horn of Africa.

2. The Geopolitical Importance of the Horn of Africa

During the Cold War, world politics consisted of a bipolar international system. The countries in the world generally took their place in the international system by falling under the influence of either the USA or the Soviet Union at that time. Therefore, it was not possible for the countries to develop independent foreign policies under the umbrella of the bipolar international system represented by the USA or the Soviet Union during the Cold War era. Even though the African countries gained their independence in the aftermath of the World War II, they could not achieve true political and economic independence. With the collapse of the Cold War, significant challenges to the unipolar international system emerged in the nature of the international system. Particularly African countries have begun to take strategic steps to get rid of the old system and to truly achieve their political and economic independence (Nhlapo, 2012).

Since 2000, African countries have sought to diversify their foreign policies and

move away from the neo-colonial policies to become truly independent actors in world politics. In this respect, the African countries see the rising powers as a great opportunity to diversify their foreign and security policies. The African countries have taken strategic steps to develop the bilateral relations with the rising powers, especially China and Russia. The increasing strategic involvement of new actors in African politics has also posed a number of threats to traditional African actors. The first and most important threat is that African countries gaining strategic autonomy is a situation that will radically change the relations between the former European colonial countries and the African countries. The second threat is that the former colonial powers will not be able to continue exploiting African countries for their economic interests with their neo-colonial policies. The third threat is that countries that the West sees as rivals, such as China and Russia, are gaining significant power in the African continent, which is an undesirable situation for Western countries.

For instance, China has become the largest economic power in the African continent as well as in the region of the Horn of Africa. In particular, China uses its political and economic power to gain strategic control over the energy, gas and precious metals of the African countries. China has built a military base in Djibouti to protect its strategic investments especially in Africa. China is also developing very special strategic relations with Ethiopia in the Horn of Africa. Under the Road and Belt Initiative, China is carrying out the work of more than 400 projects in areas such as roads, infrastructure and railways by lending four billion dollars to this country. China also supplied unmanned aerial vehicles to Ethiopia during the 2022 Tigray war. In this sense, China, plays a very important role in limiting the strategic power of the USA with its extensive economic and military relations on the African continent in general and in the Horn of Africa in particular (Abdulrahman, 2022).

The core countries in the Horn of Africa include Eritrea, Djibouti, Somalia, and Ethiopia but this list has geographically expanded over time and contained new countries including Sudan, South Sudan, Kenya, and Uganda (Oumar, 2020: 59). The Horn has massive economic potential due to having its strategic location and rich oil and gas. The total population of the region is 282 million which corresponds to 33 percent of the continent's population. The gross domestic product (GDP) in 2020 was \$281.49 billion. This region is also a gateway to enter to the central African markets (Abebe, 2021: 362).

There are three important reasons and dynamics affecting the geopolitical structure of the Horn of Africa in world politics (Oumar, 2020: 59). The first is that since the opening of the Suez Canal in 1869, passing through the Red Sea and Bab el-Mandeb Strait has been strategically important because of the passage of commercial and oil vessels. Between 10 and 20 percent of global trade takes place in this region (Lanfranchi, 2022). This has changed the geo-strategic significance of the Horn of Africa in the world as well as in the region. It is important to highlight that the Bab el-Mandeb

Strait is one of the most important geo-strategic points in the world connecting Asia and Europe. More than 40 percent of oil vessels in the world pass through the Bab el Mandeb Strait (Abebe, 2021: 362).

6 million barrels of oil per day have been transferred to the West through the Red Sea and the Bab el Mandeb (Lanfranchi, 2022). The second reason is the proximity of the Horn of Africa to the rich oil region in the Gulf. The oil of the Gulf region has been transferred to the West through the Bab el-Mandeb Strait and the Red Sea. Besides, the discovery of oil in South Sudan, and Uganda has made the region more strategic region on the international arena. The third reason is that there are strategic points and locations in the region. These include ports, islands and military bases. For instance, the Doraleh port of Djibouti, the Assab port of Eritrea, the Berbera port of Somaliland, and the Suavin island of Sudan have been strategic points for regional and global powers to expand their influence of power in Africa (Oumar, 2020: 60).

3.External Actors' Security Involvement in the Horn of Africa

Global and regional actors have been actively involved in security and politics in the Horn of Africa due to the increasing geo-strategic and geo-economic importance of the region. After the 2010s, the geopolitical competition in the Horn among the actors increased more significantly. The actors have competing interests in the region. The U.S. has developed a much more security-oriented foreign policy in the region after the 9/11 attacks. Combating terrorist organizations including Al-Shabab in Somalia, and Al-Qaeda in Yemen have been among the strategic objectives of the U.S. in the region because protecting the security of oil of the Gulf region and the security of Israel are among the most important priorities of the U.S. foreign and security policy (Tüysüzoğlu, 2019: 336-38). In addition, Iran's active involvement in Yemen through Houthi has been seen as a growing threat by the U.S. in the region. Importantly, the U.S. established a military base in Djibouti in 2003 just after the 9/11 attacks in order to protect its security and strategic interests in the region more actively. The U.S. also actively joined NATO operations between 2009 and 2016 to stop maritime piracy off the coast of Somalia and in the Gulf of Aden (Ibid.). In addition, Japan, Italy, Germany, and France also have military bases in Djibouti.

The rise of China and Russia in the region is also a significant concern for the U.S. in the region. China established a logistical base in Djibouti in 2017. China is the largest economic partner in the region and has made huge strategic investments in this region. For instance, it completed a railway project between Ethiopia and Djibouti in 2018. Expanding its strategic influence in important points including in the Horn of Africa, in the Red Sea, and in the West Indian Ocean has been among the most important priorities of China because of its commercial interests. China also conducted a military operation in 2009 to halt maritime piracy off the coast of the Horn of Africa. China has redefined the Horn after the announcement of the Belt and Road Initiative (BRI) in 2013. As a result of the initiative of the BRI, China has been more actively

involved in its commercial activities in the region. The Horn is particularly defined by Chinese policymakers as a strategic gateway to be able to expand its economic and political influence in the rest of the African continent (Alexandre, 2020: 53-4). Furthermore, Russia has been increasing its involvement on the continent in recent years. For example, the Wagner group has been involved in security and politics in different countries in Africa including Central African Republics (CAR) (Cohen, 2022), Sudan, Guinea, Angola, Mozambique, and Libya. Likewise, Russia endeavors to establish military bases in Somaliland and Eritrea to gain strategic power in the region (Africa Defense Forum, 2023).

There is a tense rivalry among the regional powers of the Middle East to expand influence in the Horn of Africa. Saudi Arabia is one of the actors playing an active role in politics and security in the region. For instance, Saudi Arabia signed a military agreement with Djibouti to establish a military base in 2017. Iran has become a part of the struggle for power in Yemen after the Arab Spring. Houthis' activities in Yemen are seen as a big threat by Saudi Arabia. Iran pays attention to increasing strategic relations with the countries in the region to break its international isolation and strengthen its international legitimacy as a regional actor (Tüysüzöğlü, 2019: 345-6). From the perspective of Saudi Arabia, Iran endeavors to expand its sphere of influence in the regions including the Horn of Africa, the Red Sea, and the Gulf of Aden through Houthis in Yemen and seeks to attack the Saudi regime. To counterattack against Iran in the Horn, Saudi has conducted military operations with the United Arab Emirates (UAE) against the Houthis in Yemen since 2015 (Alexandre, 2020: 56). Israel supports the Saudi-led military operations in Yemen against the Houthis in Yemen and perceives the expansion of the power of Iran in the region as a security threat to Israel (Ibid., 59).

Saudi Arabia's policy towards the region changed after 2017 and decided to get more actively involved in politics and security in the region. In particular, Turkey's proactive policy in Somalia and Sudan has changed the foreign policy behavior of the Saudi regime. Besides, Turkey's growing strategic relations with Qatar in the Horn have significantly motivated the Saudi regime to get more actively involved in the region. To paralyze the growing strategic partnership between Turkey and Qatar, Saudi Arabia put political and economic isolation against Qatar in 2017 along with the U.A.E., Egypt, Bahrain, and some countries in the Horn of Africa.

Since Turkey established a military base in Mogadishu in 2017 and signed political, economic and security agreements with Sudan in 2017, Saudi Arabia has decided to become a more actor player in the region. To do so, Saudi Arabia established the Council of Arab and African Coastal States of the Red Sea and the Gulf of Aden in Riyadh on 6 January 2020 (Bagnetto, 2022) to confront the growing powers of Turkey, Iran, and Qatar in the Horn of Africa and in the Red Sea. At the same time, the U.A.E. has established military bases in Somaliland and Eritrea and constructed commercial ports including in Somaliland, Puntland, and Barawe to expand its sphere of influence

in the region (Alexandre, 2020: 58-9).

4. Turkey's Foreign and Security Policy in the Horn of Africa

Analyzing the historical dynamics of Turkish foreign policy is essential to grasp the factors driving Turkey-Africa relations. After Turkey was established in 1923, it adopted a Western-oriented foreign and security policy. While Turkey's traditional foreign policy maintained its relations with the West at the highest level, it kept it at the lowest level with the non-Western regions. The West became the most important ally for Turkey for a long time. After joining NATO in 1952, Turkey began to deepen its strategic security partnership with the West. Particularly, the Soviet threat against Turkey was a significant motivation to join the Western security umbrella. Turkey also aimed to modernize the Turkish army through a security partnership with the West. Furthermore, Turkey received financial assistance from the West to recover its economy and adopted a Western identity to transform the Turkish identity. For these reasons, Turkey prioritized developing its relations with the West. Turkey's long-standing unilateral relations with the West have resulted in significant repercussions for Turkey's security and economy. The primary result was that it increased a high level of dependency on the West. The second result was that Turkey followed a unilateral foreign policy, and therefore ignored its relations with the non-Western regions for a long time (Siradağ, 2022: 394-5).

With the emergence of the Cyprus issue after the 1960s, Turkey began to question the impacts of its traditional foreign policy (Tepeciklioğlu, 2012: 73). The Cyprus issue was the most important development to change the static structure of Turkey's traditional foreign policy. When the Greek militants increased attacks against the Turkish Cypriots on the island after the 1960s, Turkey planned to militarily get involved in the island and protect the Turkish Cypriots. Turkey expected support from the West and the international community to solve the security crisis on the island but the West disappointed Turkey by supporting the Greek side. With the escalation of violence on the island, Turkey carried out a military operation in 1974 to stop attacks on Turkish Cypriots. The U.S. put a military and economic embargo on Turkey in 1975 and the international community supported Greece (Koca, 2022: 106-8).

As a result of the experience Turkey got with the Cyprus issue, it decided to diversify Turkish foreign policy and strengthen Turkey's defense industry to decrease the high level of dependency on the West. As a part of changing Turkish foreign policy after the 1960s, Turkey sent a group of people consisting of Turkish diplomats, businessmen, and academicians to different African countries to develop bilateral relations in 1965 (Turhan, 2021: 468-70) and 1979 but these initiatives did not bring success to Turkey to increase bilateral relations with the African countries because Turkey's policy in Africa during the Cold War was not materialized in a strategic plan. Also, Turkey continued to be a part of the Western bloc during the Cold War era. After the collapse of the Cold War era in the 1990s, Turkey's efforts on diversification of Turkish foreign policy

under the administration of Turgut Özal (1983-1993) increased significantly. Özal endeavored to strengthen bilateral relations with the non-Western regions including the Middle East, Asia, and North Africa but his efforts included the countries in North Africa. In addition, Prime Minister Necmettin Erbakan paid official visits to Libya and Nigeria in 1997 to develop strategic relations but Erbakan's coalition government could not deepen strategic relations with the African countries because his government was forced to resign by the military administration (Küçükboz, 2016: 467-473).

Turkey the first time prepared an Africa Action Plan in 1998 to boost bilateral relations with African countries in a strategic way. Importantly, the different stakeholders including diplomats, businesspeople, civil society organizations, and bureaucrats contributed to the preparation of the Africa Action Plan. The Plan was a sort of strategic document which was providing details about how to develop political, economic, social, and security relations with African countries (Hazar, 2012: 5-8). However, the Action Plan was not carried out successfully by the government of the time because of the constant economic and political crises in the country at that time.

With the coming to power of the ruling Justice and Development Party (AK Party) in 2002, Turkey has been under a significant political, economic, and social transformation. The ruling party government announced 2005 as a year of Africa. Turkey's active engagement with Africa began after 2005 in systematic planning. The ruling party governments have implemented the Africa Action Plan of 1998 successfully. The African Union (AfU) accepted Turkey as a strategic partner of the continent in 2008. Turkey the first time organized the first Turkey-Africa Summit in Istanbul in August 2008 with the participation of 49 African countries (Ibid., 9-12). The third one was also held in Istanbul in December 2021. The Turkey-Africa Summits particularly facilitate developing relations with African countries.

The ruling party governments redefined traditional foreign policy believing that the geographical and historical dynamics of Turkey necessitate Turkey to develop multilateral and proactive foreign policy. Geographical dynamics means that Turkey is not only a neighbor to Europe, but also close to Asia, the Middle East, and Africa. Therefore, the ruling party governments accepted an Afro-Eurasian foreign policy identity. Historical dynamics means that Turkey has a significant historical legacy in Africa dating back to the 16th century. Most of the countries in North Africa and in East Africa were a part of the Ottoman State. These dynamics provide several significant opportunities for both Turkey and Africa to increase relations.

At the diplomatic level, Turkey increased the number of its diplomatic missions from 12 to 44 across the African continent. Moreover, President Recep Tayyip Erdoğan has visited over 33 African countries. Erdoğan's efforts to develop relations with Africa have played a significant role in strengthening relations between Turkey and Africa. At the economic level, Turkey's total trade with Africa has jumped from 5,4 billion dollars to 40 billion dollars (TRT Haber, 2023). Turkey has established Turkey-Africa Business

Forums with African countries to boost economic relations. At the social and cultural level, Turkey has opened Yunus Emre Cultural Centers in eight African countries and Maarif Schools in more than 25 African countries (T.C. Dışişleri Bakanlığı).

Turkey's active involvement in Somalia since 2011 has been a significant example to understand Turkey's African policy. Erdoğan has become the first leader to visit the conflict-hit country since the 1990s. Turkey has developed a new pattern of humanitarian aid and foreign policy in Africa. Turkish state agencies, NGOs, and businessmen began to work together intensively to decrease the severe impact of the humanitarian crisis that was at its highest level in 2011 (Sıradağ, 2016: 89-90). After 2011, Turkish NGOs actively began to provide humanitarian assistance to the needy people in Somalia and directly talked to Somalis in the streets of Mogadishu without feeling any danger. Turkey has also renovated roads, schools, and public buildings. Moreover, Turkey has provided scholarships to hundreds of Somali students to study in Turkey. Turkey's unique experience and success in Somalia have motivated it to develop its relations with the rest of the African countries (Sıradağ, 2022, 7-8).

Importantly, Turkey signed a Defense and Economic Agreement with Somalia in February 2024 (Hamit, 2024). According to this agreement, Turkey will ensure Somalia's maritime security and support the establishment of the Somali Naval Navy. Additionally, the Oil and Natural Gas Agreement was signed with Somalia in March 2024 (Maruf, 2024). According to this agreement, Turkey will search for oil and natural gas in Somalia's land and sea blocks and will produce them. With these agreements, Turkey has strengthened its strategic presence not only in Somalia but also in the Horn of Africa. With the TURKSOM Military Training Base opened by Turkey in Somalia in 2017, both the military and police forces of Somalia are being established. With the Defense and Economic Agreement, Turkey will ensure the establishment of Somalia's navy. With the formation of Somalia's land and naval armies, Somalia's strategic power both as a federal state and in the Horn of Africa will increase further. It is also very significant that these agreements took place after the controversial agreement between Ethiopia and Somaliland in January 2024 (Zane, 2024). With these agreements with Turkey, Somalia is trying to establish a strategic balance both in the Horn of Africa and against the Ethiopian Federal Government. Turkey's success and development, especially in the defense industry in recent years, has caused Turkey to take a more strategic role in African geopolitics.

Turkey carries out its strategic relations with the region of the Horn of Africa in a strategic balance. For example, while Turkey signed a security cooperation agreement with Somalia, it also maintains very strong political and security relations with Ethiopia. Likewise, Turkish unmanned aerial vehicles sold to Somalia were also sold to Ethiopia. Turkey, which started a very strong and comprehensive humanitarian aid effort in Somalia in 2011 with the historic visit of the then Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan, started to take important steps to increase its strategic power in the military

and defense fields after 2016. Turkey's active humanitarian aid diplomacy both in the Horn of Africa and in other African countries has paved the way for the emergence of cooperation in the different areas such as energy and military and defense. In this sense, we can state that the basis of Turkey's deepening security relations in Somalia lies in Turkey's active humanitarian aid diplomacy. Turkey's military and training base in Somalia is also to enable Somalia to establish its own military navy and thus protect Somalia's independence and territorial integrity. In this sense, security support provided to Somalia makes significant contributions to both solving Somalia's internal problems such as terrorism and achieving political and economic stability in the Horn of Africa region.

Turkey's increasing strategic interaction in the Horn of Africa in particular and in the African continent in general, Turkey has now developed its foreign policy interests within the framework of its own historical and geopolitical dynamics, rather than within the framework of a Western-oriented foreign policy. In addition, we can say that Turkey's status as a rising actor in the security fields offers a very important opportunity for African countries to diversify their foreign policies, because African countries have faced serious challenges in transforming the independence they gained after World War II into real political and economic independence. In this sense, we can emphasize that Turkey, with its unique political and historical experience, has begun to play an important role in strengthening the political independence of African countries by training the armed and police forces of the African countries and strengthening the armies of the African countries.

Turkey has developed its security relations with African countries by signing security cooperation agreements with more than 30 African countries. Tunisia, Algeria, Morocco, Libya, Ethiopia, Niger, Mali, Burkina Faso, Togo and Rwanda are among the countries purchasing Turkish drones. Turkey has also trained Somali soldiers at the Turkish military training camp. In 2021, Kenya bought 118 military vehicles from Turkey (Wasike, 2023). Djibouti invited Turkey to establish a military base in the country. In addition, the Suakin island was leased to Turkey for 99 years. Even though the military coup toppled the government of Omar Al-Basher in Sudan in 2019, the military government of the time did not cancel the agreement made between Turkey and Sudan in 2017.

Turkey's active security relations with the countries in the Horn of Africa show that Turkey's involvement in Africa is not temporary. Turkey particularly considers the Horn as one of the most strategic regions in the world. Turkey has also aimed to be an important player in African politics to deliver the products of the defense industry to the African market. Through a growing strategic partnership with African countries, Turkey has increased the number of its allies in Africa to support its international cases. Turkey's new pattern of aid has significantly helped Turkey to increase political and security relations with African countries.

African countries have aimed to diversify their political, economic, and security relations with Turkey. Importantly, Turkey's defense industry products are cheaper but quality ones. Turkey has not put any conditions to sell its military products to African countries. Turkey shares its technology experience with African countries without any conditions. Moreover, Turkey's experience in countering terrorism is also an important motivation for African countries to gain Turkey's security experience in this regard. African countries have endeavored to diminish the high level of dependency on the West through cooperation with the new rising powers on the African continent (Siradağ, 2022: 399-400).

5. Conclusion

The Horn of Africa has geo-political and geo-economic importance in the world especially due to its proximity to the Red Sea, Bab Al-Mandeb, and close to the oil and gas fields. Thanks to its strategic importance, both global and regional actors maintain their political, economic, and security relations at the highest level with this region. Because of the history of exploitation and security problems, this region has been far from political and economic stability for many years. The new political and economic developments that emerged in the region after the 2010s brought hope for the stability of the region. However, the region continues to have a very fragile political and economic structure. Turkey started to be active in the Horn of Africa after 2011. At the point reached today, Turkey has a multifaceted and proactive foreign policy in the region. Turkey has started to export its defense industry products to the Horn of Africa countries. Establishing strong relations with the region, especially in the field of the defense industry, is an important development that shows that Turkey is more likely to be a long-term strategic partner in the region and in Africa. In addition, the military base established by Turkey in Somalia plays a vital role in the establishment of Somalia's national army and in Somalia's more active fight against terrorist organizations. Finally, Turkey's lack of a history of exploitation in the continent and the win-win model are important dynamics that pave the way for African countries to get closer to Turkey.

Turkey developed its security policy and foreign policy within a Western-oriented foreign policy after the establishment of the young Turkey in 1923. During the Cold War, Turkey continued to develop a Western-oriented foreign policy. With the collapse of the Soviet Union in 1991, Turkish foreign policy found itself in new challenges and needed to redefine and question itself. With the end of the Cold War, Turkey's Western-oriented foreign policy began to change. Especially depending on Turkey's historical and geostrategic depths, Turkish foreign policy has begun to take significant steps to develop a multi-dimensional foreign policy. With the AK Party coming to power in 2002, the concept of security began to enter a process of profound change. Especially because of Turkey's economic and social change, it has begun to pursue an

active foreign policy in its region. AK Party governments have begun to consider the concept of security within Turkey's strategic interests and historical dynamics.

BIBLIOGRAPHY

- ABDULRAHMAN, Hamdy (2022, July 30), "China's Securitization of Horn of Africa." Future Center. <https://www.futureuae.com/en-US/Mainpage/Item/7486/strategies-of-expansion-chinas-securitisation-of-horn-of-africa>. (Accessed 10.07.2023).
- ABEBE, Yirga (2021), "Contemporary Geopolitical Dynamics in the Horn of Africa: Challenge and Prospects for Ethiopia", *International Relations and Diplomacy* 9(9), 361-371.
- Africa Defense Forum (ADF) (2023, September 5), "In Eritrea, China and Russia Seek Red Sea Dominance." Africa Defense Forum (ADF). <https://adf-magazine.com/2023/09/in-eritrea-china-and-russia-seek-red-sea-dominance/>. (Accessed 16.10.2023).
- ALEXANDRE, Antonio M. G. (2020), "A Geopolitical Analysis of the Horn of Africa." *Portuguese Journal of Military Sciences* 8(1), 45-72.
- BAGNETTO, Laura A. (2020, January 10), "New Red Sea Alliance Launched by Saudi Arabia: But Excludes Key Players." Radio France Internationale (rfi), <https://www.rfi.fr/en/africa/20200108-new-red-sea-alliance-formed-saudi-arabia-notable-exclusions>. (Accessed 20.11.2023).
- COHEN, Roger (2022, December 24), "Putin Wants Fealty, He's Found it in Africa." New York Times. <https://www.nytimes.com/2022/12/24/world/africa/central-african-republic-russia-wagner.html>. (Accessed 06.12.2023).
- ZANE, Damian (2024, January 19), "Ethiopia-Somaliland Deal Makes Waves in Horn of Africa," BBC. <https://www.bbc.com/news/world-africa-67911057>. (Accessed 20.01.2024).
- HAMİT, Dilara (2024, February 9), "Türkiye, Somalia Sign Agreement on Defense, Economic Cooperation," Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/en/world/turkiye-somalia-sign-agreement-on-defense-economic-cooperation/3132095>. (Accessed 19.02.2024).
- MARUF, Harun (2024, March 8), "Turkey, Somalia Announce Agreement to Explore for Oil and Gas," Voice of America. <https://www.voanews.com/a/turkey-somalia-announce-agreement-to-explore-for-oil-and-gas/7518959.html>. (Accessed 28.03.2024).
- HAZAR, Numan (2012), "Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra." *ORSAM*, Rapor No 124: 5-14.
- KAIZHI, Li (2018, July 17), "Ethiopian, Eritrean Leaders Celebrate End to Mutual Hostilities." Chinafrica. http://www.chinafrica.cn/The_Latest_Headlines/201807/t20180717_800135487.html. (Accessed 09.12.2023).
- KÜÇÜKBOZ, Dilek (2016), "Türk dış politikasında İslamcı-Kemalist: Erbakan dönemi Libya Örneği." İNAT, Kemal ve ATAMAN, Muhuttin (Ed.) Ortadoğu

Yılığ. İstanbul: Açılım Kitap, 455–480.

- KOCA, Mehmet (2022), “Türkiye’nin Afrika Ülkeleriyle İlişkilerinin Gelişmesinde Kıbrıs Meselesi ve İyi Niyet Heyetlerinin Rolü”, *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi* 4(2), 101–109.
- LANFRANCHI, Guido (2021, December 1), “Geopolitics Meets Local Politics in the Horn of Africa.” Clingendael Institute. <https://spectator.clingendael.org/en/publication/geopolitics-meets-local-politics-horn-africa>. (Accessed 12.02.2024).
- NHLAPO, Welile (2012), “Multilateralism in the 21st Century: An African Perspective,” University of Pretoria, <https://www.up.ac.za/media/shared/Legacy/site-files/file/46/1322/ambnhlapokeynoteaddress.pdf>.
- OUMAR, Ahmat M. (2020), “XXI. Yüzyılda Afrika Boyunu’nun Uluslararası Politika-kada Önemi”, *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi* 2(2), 58-69.
- T.C. Dışışleri Bakanlığı. “Türkiye-Afrika İlişkileri.” T.C. Dışışleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>. (Accessed 29.10.2023).
- TRT Haber (2023, October 12), “Afrika ile Ticaret Hacmimiz 40,7 Milyar Dolara Ulaştı.” TRT Haber. <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/bakan-bolat-afrika-ile-ticaret-hacmimiz-407-milyar-dolara-ulasti-802997.html>. (Accessed 06.11.2023).
- TEPECİKLIÖĞLU, Elem E. (2012), “Afrika Kıtasının Dünya Kıtasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri”, *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi* 1(2), 59-94.
- TURHAN, Yunus (2021), “Türkiye Sahra-Altı Afrika İlişkileri: Ekonomik Ortaklıktan Stratejik Ortaklığa.” KALAYCI, Rıdvan ve AKDOĞAN, İsmail (Ed.) *21. Yüzyılda Türkiye’nin Ortadoğu Ülkeleri ve Büyük Güçlerle İlişkileri*. Ankara: Orion Kitapevi Yayınları, 463-484.
- TÜYSÜZOĞLU, Göktürk (2019), “Kızıldeniz’e Odaklanan Güç Mücadelesi: Sebepler ve Aktörler”, *Ortadoğu Etütleri* 11(2), 324-367.
- SIRADAĞ, Abdurrahim (2016), “Turkish-Somali Relations: Changing State Identity and Foreign Policy.” *Inquiry: Sarajevo Journal of Social Sciences* 2(2), 89-106.
- SIRADAĞ, Abdurrahim (2022), “The Rise of Turkey’s Soft Power in Africa: Reasons, Dynamics, and Constraints”, *International Journal of Political Studies* 8(2), 1-14.
- SIRADAĞ, Abdurrahim (2022), “Turkey’s Growing Role as a Security Actor in Somalia: Dynamics and Motivations”, *Journal of Academic Inquiries* 17(2), 389-404.

TÜRKİYE'NİN KUZAY AFRİKA'DA NEOLİBERAL POLİTİKALARI VE DEĞİŞEN HEGEMONYASI*

TÜRKİYE 'S NEOLIBERAL POLICIES AND CHANGING

HEGEMONY IN NORTH

Aysuhan GÜREL**

Adem Ali İREN***

Öz: Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethetmesi ile Kuzey Afrika'da görülmeye başlayan Osmanlı Devleti'nin etkileri, Kanuni Sultan Süleyman'ın fetihleri ile devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ile Kuzey Afrika zengin kaynakları, coğrafi konumu nedeniyle Batılı devletlerin ilgi odağı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin hakimiyetinden çıkan kıta ülkelerinde, toplumsal karışıklıklar meydana gelmiş ve ülkelerin yönetimlerinde istikrar sağlanamamıştır. Batılı ülkeler tarafından yönetimlerine müdahale edilmiştir. Hazırlanan çalışmada, Türkiye'nin Kuzey Afrika ülkeleri ile neoliberal politikalar kapsamında ilişkileri, yaşanan gelişmeler karşısında bölgesel hegemonyasındaki değişimlerin tespiti amaçlanmıştır. 1980'li yıllardan sonra teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmeler ülkelerin diyaloglarının her alanda artmasını sağlamıştır. Yaşanan gelişmelerin hızı ve ülkelerin diyalogları küreselleşmeyi geliştirmiştir. Küreselleşme ile birlikte ülkelerin bağımlılıklarında ve etkili oldukları bölgelerde değişimler meydana gelmiştir. Çalışmanın kapsamını, Türkiye'nin Kuzey Afrika ülkeleri ile yaptığı temel anlaşmalar, 2010 ve 2023 yıllarındaki ihracat ve ithalat miktarları, yükseköğretim öğrencilerinin kontenjanları, 2010-2023 yılları arasındaki savunma sanayi ürünleri ve miktarları oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda, Türkiye'nin Kuzey Afrika ülkeleri ile geliştirdiği diyalogları, kazanımları kapsamında bölgesel etkisinin arttığı ve hegemonyasının değiştiği barışçıl, özerk bir yapı oluşturduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bağımlılık, Hegemonya, Kuzey Afrika, Libya, Neoliberalizm.

Abstract: The influence of the Ottoman Empire in North Africa, which began with the conquest of Egypt by Yavuz Sultan Selim, continued with the subsequent conquests of Suleiman the Magnificent. As the Ottoman Empire weakened, North Africa became the focus of attention of Western states due to its rich resources and strategic geographical location. The nations that emerged from Ottoman rule were plagued by social upheaval and struggled to achieve stable governance. As Ottoman influence waned, these countries weakened further, leading to interventions by Western powers in their governance. This study examines Türkiye's relations with North African countries within the scope of neoliberal policies and analyses the changes in its regional hegemony in response to recent developments. After the 1980s, technological, economic, and social developments have enabled to increase the dialogue of those countries in every field. The rapid pace of recent developments and

*Geliş Tarihi: 24.04.2024, Kabul Tarihi: 20.06.2024. DOI: 10.54132/akaf.1472955

**Güvenlik Alanında Konsept Uzamanı, Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler, e-mail: aysuhangurel@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1314-0585

***Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-mail: ademiren@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2369-1177

the dialogues between countries have advanced globalization. With globalization, there have been changes in national dependencies and influence of countries in various regions. The scope of this study consists of Türkiye's key agreements with North African countries, export and import amounts in 2010 and 2023, quotas of higher education students, and the defence industry products and their quantities between 2010-2023. The findings of this study indicate that Türkiye has created a peaceful, autonomous structure through its dialogues and achievements with North African countries, where its regional influence has increased, and its hegemony has transformed.

Keywords: Dependency, Hegemony, North Africa, Libya, Neoliberalism.

Giriş

Kurum ve kuruluşların kararlarının uluslararası alanlarda devletler kadar etkili olması ve devletin sert güç unsurlarının yerini gücün diğer yüzlerinin alması ile oluşan liberal politikalarından sonra neoliberal politikalar oluşmuştur. Uluslararası alanlarda yumuşak gücün etkilerinin daha fazla hissedildiği dönemler başlamıştır. Liberalizm kapsamında özgürlükler ve özel teşebbüsler desteklenmiştir. Neoliberal politikalar, liberal politikalarından bireyin kendisine faydasının olması, toplumdan soyutlanmaması ve devletin kuruluşlar üzerinde etkili olması için gücünün gerekliliği hususları ile ayrılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, soğuk savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği (SB) arasında yaşanan rekabet ortamında ABD, komünizm karşısında liberal politikaların hâkim olduğu alanların artması için faaliyetlerde bulunmuştur. Özellikle SB'nin dağılmasına yakın Doğu Bloğu ülkelerinin liberal politikalara yakın politik açılımlar içine girdiği bu bölgelerde ABD'nin hegemonyasının arttığı görülmüştür. Neoliberalizm, bu bölgelerde liberalizm ve komünizme karşı geliştirilen bir politika olmuştur. SB'nin dağılmasından sonra bölgede ekonomik, kültürel ve güvenlik alanlarında değişimler yaşanmıştır.

Bölgesel değişimlerin etkili olduğu alanlar, küresel faaliyetler sonucu genişlemiştir. Küreselleşme ile teknoloji, ekonomi, sosyal alanlarda hızlı gelişmeler yaşanmış ve bilgiye erişim kolaylaşmıştır. Batılı ülkeler ve ABD tarafından demokratik yönetimlerin, neoliberal politikaların yaygın hale gelmesi amaçlanmıştır. Neoliberal politikaların temelinde yer alan devletin gücünün gerekliliği bu amaç çerçevesinde devletlerin hegemonyalarını ve bağımlılıklarını etkilemiştir.

Devletlerin iç ve dış politikaları, aynı coğrafyayı paylaştıkları ülkelerin politikalarından etkilenmiş, benzerlik göstermiştir. Devletlerin birbirleri üzerindeki etkileri zamanla bağımlılıkları oluşturmuştur. Bağımlılıklarda güçlü olan devletin bölgesel etkisi daha fazla olmuştur. Küreselleşmenin etkisi ile bölgesel gelişmelerin etkileri, uluslararası düzeyde hissedilmiş, devletlerin ilişkilerini etkilemiştir. Küreselleşmenin hızlı ve derin etkileri meydana gelmiştir. Kuzey Afrika (KA) ve Orta Doğu, Arap Baharları ile yaşanan ani değişimler, olayların yayılma hızı, sanal ortamlarda planlanmış olmaları küreselleşmenin derin etkilerinin görüldüğü alanları oluşturmuştur.

Türkiye'nin Kuzey Afrika (KA) ile Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerinin, jeopolitik konumu nedeniyle bölgesel ve ulus üstü etkileri olmuştur. Çağın gereklerine uygun neoliberal faaliyetleri, küreselleşme kapsamında bölgesel bağımlılıkların ve hegemonyaların değişmesine neden olmuştur. Türkiye Arap Baharı sonrası bölgede istikrarın sağlanmasını amaçlamıştır. Kıta ülkeleri ile karşılıklı fayda unsurlarını gözeterek diyaloglarını geliştirmiştir.

Çalışma; KA ülkelerinin ve Türkiye'nin neoliberal diyaloglarının, bu diyaloglar sonucu Türkiye'nin bölgesel etkenliğindeki değişimlerin literatürde çalışılmadığı tespit edildiğinden, literatüre bu alanda katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmuştur.

Çalışmada temel olarak neoliberalizm, bağımlılık, küreselleşme ve hegemonya kavramları birinci bölümde açıklanmıştır. Neoliberal teorinin özellikleri araştırılırken Robert Kagan'ın, *"Tarihin Geri Dönüşü ve Rüyalarmın Sonu"* Erick Hobsbawm'ın, *"Küreselleşme Demokrasi ve Terörizm"*, Francis Fukuyama'nın, *"Siyasi Düzen"* ve *"Ulus İnşası"*, Mehmet Zeki Duman'ın, *"Türkiye'de Liberal-Muhafazakâr Siyaset ve Turgut Özal"*, kitaplarından yararlanılmıştır. Bağımlılık, küreselleşme ve hegemonya kavramları araştırılırken, Aslı Öztöpcü'nün, "Bölgesel Sosyal Sermaye ve Bölgesel Gelişmişlik Düzeyinin Kalkınma Üzerindeki Etkileri", Raul Prebisch'in "The Economic Development Of Latin America and Its Principal Problem", Mustafa Özel'in, "Asya: Dünya Sisteminin Yeni Merkezi Andre Gunder Frank", Muharrem Gürkaynak, Serhan Yalçın'er'in, "Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme" makalelerinden, Kasım Timur'un, *"Ulrich Beck Risk"* kitap incelemesinden faydalanılmıştır.

İkinci bölümde; Türkiye'nin kıta genelinde ve Tunus, Cezayir, Libya, Fas, Mısır ile 2010-2023 yılları arasındaki neoliberal diyalogları araştırılmış, 2010 sonrası Libya ile olan ilişkilerinin bölgesel hegemonyasında meydana getirdiği değişimler incelenmiştir. Bu bölümde Hazım Serbest'in, *"ABD Gölgesinde Arap Baharı ve Mısır"* kitaplarından, Nurullah Ardıç ve Burhanettin Duran'ın *"Arap Baharı"*, Muhittin Ataman- Mehmet Ali Karaduman'ın, *"Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'ın Libya Krizine Müdahalesi: Halkın İradesine Darbe Siyaseti"*, kitap bölümlerinden, TC Ticaret Bakanlığı'nın, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun (DEİK), Trade Map'in, TC İstatistik Kurumu'nun Kuzey Afrika ülkeleri ile ilgili raporlarından, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", "Devletler Arasında Birleşmiş Milletler Şartına Uygun Şekilde Dostane Münasebetler Kurma ve İş birliği Yapmaya Dair Milletlerarası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri", sayfalarından ve Ali Oruç'un, "Türkiye'nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler", konulu Uluslararası Kalkınma İş birliği Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan, Uzmanlık Tezinden faydalanılmıştır.

Çalışma Kapsamında Değerlendirilen Temel Teoriler

Neoliberalizm

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük kitleleri etkileyen kayıplar, çok uluslu devletlerin dağılması yeni güvenlik algılarının oluşmasına neden olmuştur. Uluslararası alanlarda güvenliğin sağlanması zorlaşmıştır. Devletlerin sert güç unsurlarının, kurumların kararları ile yönlendirildiği ve bu unsurların kullanılmasının engellendiği dönemler oluşmuştur. Sert güç unsurlarının kullanılmasının olumsuz etkileri uluslararası alanlarda, küresel boyutlarda hissedilmeye başlamıştır (Bodur, 2014: 198). Komünizm ile yönetilen devletler, liberal yönetimlere yakın politikalar geliştirmişlerdir (Kagan, 2008: 12). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkelerin eski güçlerini kazanmaya çalışmaları, gelişmeler ile birlikte ortaya çıkan ihtiyaçları sonucunda alternatif politikalar oluşmuştur (Kagan, 2008: 120; Duman, 2010: 121). Halkın bireyselliğinin farkına varması, bireysel ve toplumsal ihtiyaçların çeşitlenmesi alternatif politikalara yönelmelerinin temel nedenlerinden olmuştur. Sosyalist ve liberal politikalarda, oluşan yeni aktörler karşısında devletin, halkın ve toplumun ihtiyaçlarının karşılanacağı alanlarda eksiklikler meydana gelmiştir. Bu kapsamda bireysel teşebbüsler, özgürlükler desteklenmiş ancak özgürlüklerin var olması ve geliştirilebilmesi için devletin gücünün gerekli görüldüğü neoliberal politikalar oluşmuştur (Kabacaoğlu: 5-6; Duman, 2010: 121-122).

Joseph S. Nye, Jr. Francis Fukuyama, ve Friedrich August Von Hayek neoliberal politikaların temel özelliklerini açıklamışlardır. Neoliberalizmin toplumun üzerindeki etkilerini Ulrich Beck eleştirel bir bakış açısı ile yorumlamıştır. Ancak bireyde ve toplumda farkındalıkların artması, bireyin kendisine yardım edebilmesi neoliberal politikalar çerçevesinde yorumlanmıştır (Manafı: 17). Neoliberalizm kapsamında, devletin dışındaki aktörlerin uluslararası alanlarda etkili olduğu ve hukukun üstünlüğünün sağlanması gerekli görülmüş, toplum üzerinde farklı güç unsurlarının etkilerinin, kuruluşlar ve güçlü devlet tarafından sağlanacağı kabul edilmiştir (Fukuyama, 2016: 18; Gürel, 2022: 50).

Thomas Carhes'in "Gri bölgeler" olarak adlandırdığı alanlarda, KA ve Orta Doğu'da, demokrasinin yaygınlaşması, hukukun üstünlüğünü sağlamak için Arap Baharlarında yapılan müdahaleler neoliberal politikalar kapsamında gerekli görülmüştür (Dobbins, 2008: 335; Fukuyama, 2008: 12,18). Ancak yapılan müdahaleler ile bölgelerde hukukun üstünlüğü sağlanmamış, karışıklıklar ve beraberinde güçlü ülkelerin hareket kabiliyetlerinin arttığı görülmüştür. Bu bölgelerde bölgesel ve güçlü devletlerin olaylara müdahaleleri ile oluşturdukları etki çerçevesinde hegemonyaları artmıştır (Heywood: 303). KA ülkelerinde ayaklanmaların başladığı dönemlerde, sivil toplum kuruluşları (STK), düşünce kuruluşları (DK) ve farklı misyoner gruplarının güçlü devletlerin müdahalelerini kolaylaştıran faaliyetleri tespit edilmiştir (Ekbladh, 2008: 41).

Çok kutuplu hale gelen uluslararası ilişkilerde ABD askeri gücü nedeniyle hegemonyasını genişletirken ekonomi, ticari ve güvenlik alanlarında aynı etkiye sahip olamamıştır. Hegemonyalarını genişletmek isteyen ülkelerin Çin, Japonya, Hindistan, Rusya ve Türkiye gibi ülkeler ile Avrupa Birliği (AB), Birleşmiş Milletler (BM) gibi kuruluşlar ile diyaloglarını geliştirmeleri gerekmiştir (Nye, Jr., 2017: 23; Aydoğan, 2011).

Küreselleşme ve Bağımlılık

Küreselleşme

Genel anlamda küreselleşme teknoloji, ekonomi ve toplumsal gelişmeler ile devletler arasında teknolojik, ekonomik, kültürel, politik karşılıklı bağımlılıkların hızlanması ve yaygınlaşması olarak tanımlanmıştır (Keyman, 2017: 510). Yaşanan gelişmeler karşısında özellikle sınırları yakın olan ülkelerin iç ve dış politikaları arasındaki farklar azalmıştır (Gürel, 2022: 50, 62). 1980'li yıllardan sonra iki kutuplu dünya siyasetinin son bulması ve küreselleşmenin etkisi hemen her alanda devrim niteliğinde gelişmelerin oluşmasını, coğrafi mesafelerin kısılmasını sağlamıştır. Kısılan mesafeler ve yaşanan gelişmeler ülkelerin yönetimlerinde, ekonomilerinde ve toplumsal yaşamlarında ciddi dönüşümler yaşamasına neden olmuştur. Bölgesel gelişmelerin uluslararası etkileri hissedilmiştir (Keyman, 2017: 509). Güçlü ülkeler değişimlere tek başlarına uyum sağlayamamışlardır. Ülkelerin sosyal, politik ve ekonomik alanlarda karşılıklı bağımlılıkları güçlenmiştir (Giddens- Sutton, 2018: 22).

KA'da, Arap Baharları sürecinde ani ve dinamik şekilde ortaya çıkan olaylarda, küreselleşmenin hızlı, derin etkileri görülmüştür (Heywood, 2013: 36). Zygmunt Bauman ve Anthony Giddens küreselleşmenin özelliklerini, devletler üzerindeki etkilerini birbirlerini destekleyen tanımlamalar ile açıklamışlardır. Giddens bireyin farkındalığının gelişmesi, sosyal ve maddi faaliyetlerini gerçekleştireceği ortamın tutarlılığını ontolojik güvenlik ile bağdaştırmıştır. Bu bağlamda devletler için iç ve dış politikalarında ontolojik güvenliğin sağlanması önemli olmuştur (Düzgün ve Ertem, 2021: 39). Bauman tarafından da küresel hareketlilik katı modernizmden modern modernizme geçiş olarak tanımlanmış ve "*Akışkan modernite*" kavramı kullanılmıştır (Günerigök ve Koyuncu, 2019: 104). Akışkan modernite kavramı ile birlikte Bauman'ın ince buz zeminde kayan nesnelere benzettiği "Akışkan bireycilik" kavramı oluşmuştur. Küreselleşme kapsamında bireyin gelişimi devlet politikalarında önemli hale gelirken, devletlerin ekonomik, güvenlik ve sosyal alanlardaki faaliyetleri bireyin gelişimini etkilemiştir (Günerigök ve Koyuncu, 2019: 114-115; Evola, 2016: 269).

Bağımlılık

Aynı bölgede bulunan devletlerin birbirlerinin özelliklerinden, gelişmelerinden etkilenmeleri, örnek almaları ve güçlü devletin etkisinde kalan devletlerin ihtiyaçları bağımlılıkları oluşturmuştur (Gürel, 2022: 50). Bağımlılıkları artan ve gelişmemiş ülkelerde toplumsal krizler yaşanmıştır (Civelek, 2009). Güçlü olan ülkeler ile diyalogları olan ülkeler arasında karşılıklı bağımlılıklar meydana gelmiştir (Özkumova: 4). Ürün, para, bilgi ve insanın ulus ötesi hareketleri “Bilgi toplumlarını” oluştururken, bilgi toplumlarının alanlarının genişlemesi, etkilerinin artması bağımlılıkları ve hegemonya alanlarını etkilemiştir. Bağımlılıkların küresel etkileri, güçlü ülkelerin kendi başına davranamayacakları alanların oluşmasına neden olmuştur (Heywood, 2019: 32).

Hegemonya

Hegemonya, Antonio Gramsci tarafından bir devletin, diğer bir devleti etkisi altına alması, yönlendirebilmesi olarak tanımlanmıştır (Heywood, 2019: 302). Hegemon gücü olan devletler, bölgesel ve uluslararası alanlarda kendilerine bağımlı devletlerin menfaatlerini koruyorlarmış gibi görünmüşlerdir. Karşılıklı oluşan bağımlılıklar, güçlü devletlerin çıkarlarını etkilemiştir. Güçlü devletler ise kontrol altında tuttukları devletlerin menfaatlerini bu kapsamda korumuşlardır. Ancak Batılı ülkeler oluşturdukları hegemonyalar ile kendi çıkarları yönünde hareket etmişlerdir (Şener, 2014: 406).

Hegemonya, özerk ve bağımlı bölgesel hegemonyalar şeklinde oluşmuştur. “Bağımlı bölgesel hegemonyası” olan ülkeler bir yandan bölgelerinde güçlü olan ülkeler, küresel hegemon güçler ile diyaloglarını sürdürürken bir yandan ekonomik ve askeri güçlerini bölgelerinde kullanmışlar ve bölgesel hegemonyalarını korumuşlardır. Devletler bölgelerinde askeri güçlerini, ekonomik imkanlarını kullanırken, geliştirdiği ortaklıklar, tarihi yakınlıkları, ortak kültürel öğeleri nedeniyle bölgelerinde küresel güçlerden kısmen ya da tamamen bağımsız “Özerk bölgesel hegemonyalarını” oluşturmuşlardır. (Battır- Ateş, 2013: 40).

Türkiye bölgesel gelişimi ile birlikte küreselleşme kapsamında çağın gereklerine uygun politikalar oluşturmuştur. Türkiye'nin KA ülkeleri ile olan geçmiş diyaloglarında da ülkelere idari yapılarını ve ülke bütünlüklerini korumaları yönünde destek olunmuştur. Kanunu Sultan Süleyman döneminde Turgut Reis'in H.963 yılında Trablus Beylerbeyi olması ile Libya'da kaleler tamir edilmiş, ülke adeta yeniden imar edilmiştir. Turgut Reis'in deniz savaşlarına verdiği önem nedeni ile İspanyollar bir kez bile Libya kıyılarına yaklaşamamış ve halk refaha kavuşmuştur. Vefatından sonrada Libya halkı tarafından Evliya olarak kabul edilen ve saygı duyulan Turgut Reis'in adına Türbe yapılmıştır. Halk önemli işlerinden önce Turgut Reis'in Türbesi'ni ziyaret etmeyi alışkanlık haline getirmiştir (Naci, 1955: 83-85). Turgut Reis'ten sonra Garp Ocakları diye adlandırılan bölgede Süleyman Dayı ile Dayılar dönemi başlamıştır. Süleyman

Dayı Yeniçerilerin bölgede çıkardığı isyanları halkın desteği ile bastırmıştır (Doğan ve Durgun, 2012: 63). Türkiye'nin bölgede geçmişten gelen hâkimiyetinde, KA ülkeleri ile sömürge geçmişi içermeyen tarihi, kültürel, ekonomik ve güvenlik alanlarındaki ortaklıkları etkili olmuştur.

Son yıllarda KA ve Doğu Akdeniz'de enerji alanlarında yapılan keşifler, gelişmeler Türkiye'nin bölgesel etkisini değiştirmiştir (Battır- Ateş, 2013: 40-41). Türkiye bölgesindeki haklarını uluslararası hukuka uygun savunmuş ve meydana gelen hak ihlallerini uluslararası alanlarda hukuka uygun olarak dile getirmiştir (İnat vd.: 447). Osmanlı döneminden günümüze kadar Türk kültürüne yabancı olmayan bölge halkı, gençler bilgi iletişim araçları ile Batıdan ziyade Türkiye'deki gelişmeleri takip etmişler ve sosyal değişimlerden etkilenmişlerdir (Ardıç, 2011:97-98). Türkiye'nin bölgedeki ve Batılı devletler ile politika, ekonomi, güvenlik ve sosyal alanlardaki diyalogları, bölgesel gelişimi Robert Cox'un, Neo-Gramsci'nin tanımına uygun (Şener, 2014: 405.), jeopolitik olarak "Barışçıl, özerk hegemon" bir ülke haline gelmesini sağlamıştır.

Türkiye'nin Afrika'da Neoliberal Politikaları

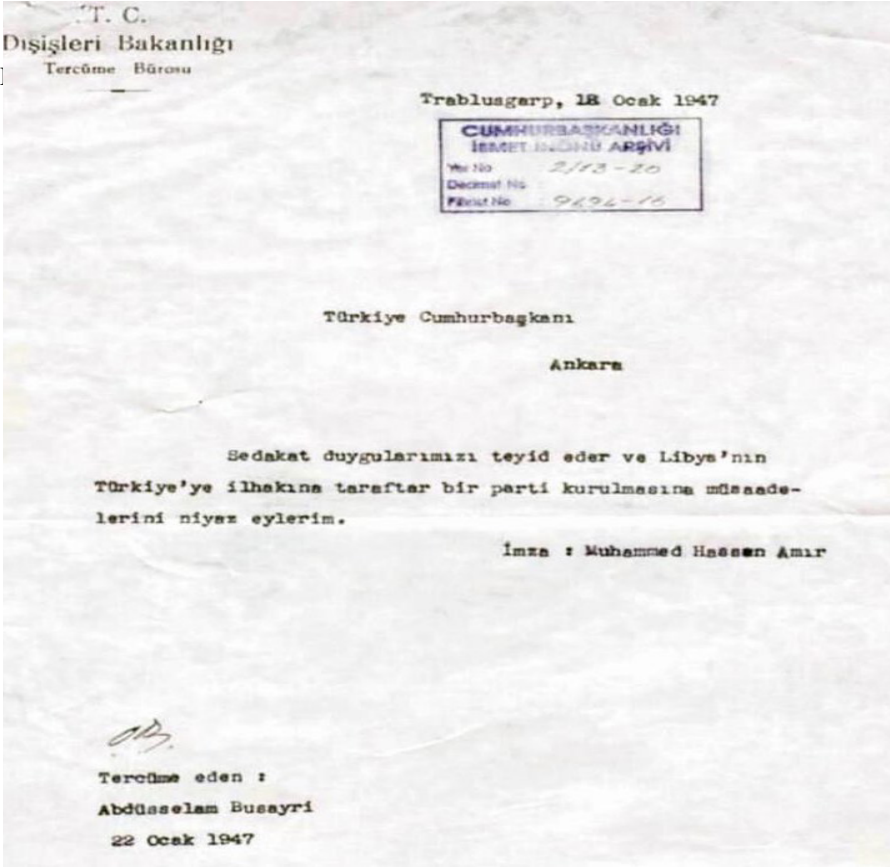
Türkiye'nin Afrika ile Diyaloglarının Tarihi Gelişimi

Afrika tarihinde Arapça Etrâklar, Tuvarklar veya Tevarik diye adlandırılan bölge halkından farklı kültürel yapıları olan Türk topluluklarından bahsedilmiştir. Bu toplulukların buldukları bölgede uyumlu ve çalışkan bir halk oldukları belirtilmiştir (Kavas: 581; Naci, 1955: 33-35). Tolunoğulları ve Memlûkler ile Afrika'da Türklerin varlığı devam etmiştir (Hazar: 2017). Yavuz Sultan Selim'in 1517'de Mısır'ı fethetmesi ve Kanuni Sultan Süleyman'ın Doğu Afrika'daki fetihleri, kıtada 365 sene sürecek Osmanlı hâkimiyetini başlatmıştır (Naci, 1955: 46; Hazar, 2017). Osmanlı Devleti'nin ulus ayrımı içermeyen, adil yönetimi KA tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur (Naci, 1955: 13). Aynı zamanda kıtanın sahip olduğu kaynaklar ve jeopolitik konumu, Osmanlı'nın gelişimine katkı sağlamıştır (Fırat, 2009: 2). Osmanlı ikili devlet ilişkilerinde bölge ülkelerinin de menfaatlerini gözetmiş, karşılıklı fayda unsurlarını içeren dış ve iç politikaları ile ülkeler üzerinde etkili olmuştur (Baygöl, 2020:158-159).

Osmanlı Devleti'nin bölgedeki gücünü kaybetmesi bölge ülkelerinin de zayıf duruma düşmesine neden olmuştur. İtalya, Fransa, İspanya, Portekiz, İngiltere, Almanya ve Belçika kıtayı işgal etmiş (Duman, 2010:32), kıtada oluşan karmaşa ve Batılı ülkelerin etkisindeki istikrarsız yönetimlerden dolayı diğer ülkeler de kıta ile ilişkilerini geliştirememiştir (Duman, 2010: 347; Kavas, 2021).

1945- 1965 yılları arasında bağımsızlıklarını kazanan Afrika ülkeleri, Soğuk Savaş yıllarında Batılı ülkeler ile mesafeli kalmışlardır. Afrika ülkelerinin Batılı ülkeler ile mesafeli kalmasında Batı'nın, kıtanın keşfi ile başlayan sömürgecilik faaliyetleri etkili olmuştur (Naci, 1955:50-52). Diğer taraftan Libya KA'da bağımsızlığını ilan etmeden önce Osmanlı Devleti ile tarihi bağları nedeniyle Muhammed Hassan Amir tarafından Libya'nın Türkiye'ye ilhakına ve bu konuda Libya'da bir parti kurulması için

Türkiye'den müsaade istenilen dilekçe, Cumhurbaşkanlığı makamına gönderilmiştir. Türkiye'de görev yapan personele Libya'da önemli kademelerde görev verilmiştir. Aslen Karamanlı olan önemli Bürokratlardan Sadullah Koloğlu İçişleri, Sağlık Bakanlıklarına görevlendirildikten sonra Libya'nın ilk Başbakanı olarak atanmıştır. (Kaya, 2022; Baygül, 2020: s.159). Ancak Türkiye'nin o dönemki siyasi ve ekonomik sıkıntılarından dolayı Muhammed Hassan Amir tarafından gönderilen dilekçeye olumlu cevap verilememiştir. Libya'nın Türkiye'ye ilhakına ve bu konuda bir parti kurulmasına müsaade edilmesi için yazılan dilekçe Fotograf-1'de sunulmuştur.

Kaynak: Bekir KAYA, "Libya'nın Türkiye'ye katılma talebi karşılıksız bırakıldı",
<https://www.gzt.com/video/gercek-hayat/libyanin-turkiyeye-katilma-talebi-karsiliksiz-birakildi-2211964>, 21 Aralık 2022, (Erişim tarihi: 13.06.2024).

1960'lı yılların ortalarında Türkiye'nin dış politikasında değişiklikler meydana gelmiştir. Neoliberal politikalar kapsamında kıta ülkeleri ile diyaloglar geliştirilmiştir (Fırat, 2009: 2-3). 1964 yılının sonlarında başlayan diyaloglar 1980'li yıllarda tüm dünyada meydana gelen ekonomik, toplumsal, politik ve güvenlik alanlarında neoliberal ilişkiler kapsamında hızlanmıştır. Diplomatlar, öğretim üyeleri, politikacılar, gazeteciler kıtaya ziyaretlerde bulunmuşlardır (Fırat, 2009: 2-3). 1998 yılında "Afrika'ya Açılım Eylem Planı" geliştirilmiştir. Oluşturulan Afrika açılımı politikası ile ST ve DK'ların, siyasi ilişkiler üzerindeki etkileri önemsenmiş, faaliyetleri desteklenmiştir (Fırat, 2009: 4; Uchehara, 2008: 56). Ancak 1999 yılında Türkiye'de yaşanan deprem ve devamında yaşanan ekonomik sıkıntılar kıta ile ilişkilerin yavaşlamasına neden olmuştur (Oruç, 2022: 117).

Türkiye'nin Kuzey Afrika Ülkeleri ile Neoliberal Diyalogları

KA, kıtanın diğer bölümleri gibi doğal kaynaklar bakımından zengindir. Kıta doğal gaz, hidrokarbon, petrol, paladyum, altın, elmas, platin, bakır, alüminyum, gümüş, demir, fosfat, boksit, nikel, kobalt, manganez, krom gibi zengin yer altı kaynaklarına sahiptir. Tarım kaynakları bakımından da zengin olan kıtada zeytin, çay, portakal, pamuk, muz, tuz, kahve, balık ve kauçuk gibi önemli yiyecek ve endüstri ham maddeleri bulunmaktadır. KA hidroelektrik, güneş, rüzgâr gibi enerji kaynakları, milli parkları, turizm imkânı ve genç nüfusu ile gelişmiş ülkelerin her zaman dikkatini çeken bir bölge olmuştur (Tuncer, 1997: 42; Naci, 1955: 9, 40; Orakçı, 2020: s.4).

KA ülkeleri, sahip oldukları kaynakların çıkartılması ve hammaddelerin işlenmesi hususlarında yeterli imkanlara sahip olamamış ve gelişme gösterememiştir. Ortak tarihleri ve yakınlıkları nedeniyle Türkiye ile ilişkilerini bu kapsamda da geliştirmişlerdir (Çınar, 2007: 16). Türkiye, KA ülkeleri ile "*Ekonomik ve Teknik İş Birliği, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması, Serbest Ticaret, Çifte Vergilendirmeyi Önleme, Ticaret*" anlaşmaları çerçevesinde diyaloglarını artırmıştır (TC Ticaret Bakanlığı, 2020). Türkiye'nin, Afrika ile ilgili dış politikalarında bölgesel ve küresel dengeler gözetilmiş, çok alternatifli, esnek güç merkezleri oluşturulmuştur. Türkiye'nin etkili olduğu alanlarda gelişmeler sağlanmış, bölgesel etkisinin karşılıklı fayda unsurları gözetilerek genişlemesi sağlanmıştır (Fırat, 2009: 4-5).

Ticari ve sosyal alanlarda, devletler arası ilişkileri geliştirecek çalışmalar yapılmıştır (Fırat, 2009: 6-7). Bu amaçla DEİK'in öncülüğünde; 1990 yılında "Türkiye- Cezayir, Fas, Tunus İş Konseyleri," 1992 yılında "Türkiye- Mısır İş Konseyi" oluşturulmuştur (Taşkın: 22).

Türkiye, 2002 yılında Afrika'da "En güçlü dostlar" statüsünde kabul edilmiştir.

2005 yılında Afrika Birliği'ne "Gözlemci üye" seçilmiştir.

Türkiye'de 2005 yılı "Afrika yılı" olarak kabul edilmiştir.

2007 yılında, "Türkiye- Libya İş Konseyi" oluşturulmuştur (Taşkın: 22).

Kıta ile geliştirilen ilişkiler sonucunda, Afrika Birliği'nce 2008 yılında Türkiye, "Stratejik ortak" olarak seçilmiş, ayrıca "Afrika Kalkınma Bankası"na üye olarak kabul edilmiştir (TASAM: 7).

Devlet kurumları ve özel kuruluşların teşebbüslerinin dışında uluslararası kuruluşlarında desteği ile 2008 yılında başlayan "*Türkiye-Afrika Ortaklık Zirveleri*" ile ikili ülke ilişkilerinin, kurumsal çerçevede de ilerletilmesi amaçlanmıştır (Oruç, 2022: 133).

Ağustos 2008 yılında başlayan Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvelerinin, ikincisi Kasım 2014'te ve üçüncüsü Aralık 2021 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Afrika Birliğince "Gündem 2063'de" yer alan kararlar çerçevesinde barışın, güvenliğin, insan odaklı gelişmelerin ve büyümenin sağlanmasının amaçlandığı stratejiler belirlenmiştir (Üçüncü Türkiye- Afrika Ortaklık Zirvesi, 16-18 Aralık 2021: 3).

DEİK'in organizasyonu ile dördüncü Ortaklık Zirvesi, 12-13 Ekim 2023 tarihinde İstanbul'da Sayın Cumhurbaşkanımız ve Afrika Birliği Dönem Başkanı Komorlar Cumhurbaşkanı Sayın Azali Assoumani'nin, Sayın Ticaret Bakanımız, 24 bakan, bakan yardımcılarını, altı uluslararası kuruluşun genel sekreteri, üst düzey yöneticileri, kıtada altı faal kuruluşun temsilcisi ve 3.900 dolayında iş insanının katılımı ile gerçekleşmiştir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 27 Kasım 2023).

Türkiye'nin Afrika ile geliştirdiği ticari ilişkileri kapsamında Tablo 1 ve 2'de, 2010 ve 2023 yıllarında, Kuzey Afrika ülkeleri ile yapılan ihracat ve ithalat miktarları gösterilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023, S.49625; Trade Map).

Tablo 1: Türkiye'nin 2010 ve 2023 Yıllarında Kuzey Afrika Ülkelerine İhracatı.

Birim: ABD Doları – bin

TARİH	ÜLKELER					
	Tunus	Cezayir	Libya	Mısır	Fas	Toplam
2010	713.632	1.504.590	1.932.370	2.550.577	623.957	7.325.126
2023	1.219.952	2.714.038	3.260.433	3.339.031	3.061.831	13.595.285

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 28 Temmuz 2023, Sayı: 49625 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Haziran-2023-49625>, (Erişim tarihi: 15.06.2024) ve Trade Map, https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c792%7c%7c012%7c%7cTOTAL%7c%-7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1, (Erişim tarihi: 15.06.2024).

Tablo 2: Türkiye'nin 2010 ve 2023 Yıllarında Kuzey Afrika Ülkelerinden İthalatı.**Birim: ABD Doları- bin**

TARİH	ÜLKELER					
	Tunus	Cezayir	Libya	Mısır	Fas	Toplam
2010	280.720	1.068.380	425.652	926.476	396.798	3.098.026
2023	290.028	1.452.412	538.100	3.645.402	1.352.458	7.278.400

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 28 Temmuz 2023, Sayı: 49625 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Haziran-2023-49625>, (Erişim tarihi: 15.06.2024) ve Trade Map, https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c792%7c%7c012%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1, (Erişim tarihi: 15.06.2024).

(Erişim tarihi: 15.06.2024).

2008 yılında alınan çerçeve kararlar ile Dışişleri Bakanlığı'nın koordinesinde “*Afrika Stratejisi Komitesi*” kurulmuştur. İçişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı gibi kurumlara sorumluluk verilmiştir (Resmi Gazete, 2010: Genelge No, 2010/7; Oruç: 136).

ST ve DK kuruluşlarının faaliyetleri kapsamında “*Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)*” Afrika'da 37 ülkede faaliyet göstermektedir.

Türkiye “*Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)*” ve “*Türkiye İş Adamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON)*” gibi kuruluşlar kıta ile ilgili çalışmalarını arttırmıştır (Fırat, 2009: 6).

“*Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM), Afrika Enstitüsü*”, Türkiye'de bu konuda açılan ilk kuruluş olmuştur (TASAM: 3).

Afrika uzmanları yetiştirilmesi amacıyla, üniversitelerde araştırma ve uygulama merkezleri oluşturulmuş, yüksek lisans programları başlatılmış ve Afrikalı öğrencilere tanınan kontenjanlar artırılmıştır (Fırat, 2009: 6).

Ankara Üniversitesi, Afrika çalışmalarına eğitim alanında önderlik yapmış, Türkiye'de ilk “*Afrika Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM)*” 2008 yılında oluşturulmuştur (Fırat, 2009: 6).

Neoliberal politikaların etkisi ile bireyin gelişimi kapsamında uluslararası eğitim, küresel boyut kazanmıştır. Eğitim faaliyetlerinin gelişiminde, ülkeler arasındaki politik, kültürel ve tarihi yakınlıklar etkili olmuştur (Hıra, 2021: 15). Kuzey Afrika ülkelerinden, Türkiye'de 2013 ve 2023 tarihleri arasında yükseköğretim için gelen öğrenci sayıları Tablo 3'te gösterilmiştir (Yükseköğretim Bilgi Sistemi).

Tablo 3: 2013 ve 2023 Yıllarında Türkiye’de Yükseköğretim için Bulunan KA’lı Öğrenci Sayısı.

TARİH	ÜLKELER				
	Tunus	Cezayir	Libya	Mısır	Fas
2013-2014	83	88	226	199	314
2022-2023	1263	2196	3344	9597	4958

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 12.06.2024).

Türkiye’nin Libya ile 2010 Yılından Sonraki Diyaloglarının Bölgesel Etkisi

Türkiye ve Libya’nın tarihi bağları, benzer jeopolitikaları diyaloglarının uzun süreli olmasını sağlamıştır. Türkiye ile Libya arasındaki yakınlık Kral İdris döneminde Türkiye’de görev yapan iş adamları ve Bürokratların Libya’da önemli mevkilere getirilerek, Libya’nın kalkınmasına destek olmaları ile daha fazla güçlenmiştir (Baygül, 2020: s.159). Ekonomik dönüşümlerin yaşandığı 1970-1990’lı yıllarda ilişkilerini geliştiren Türkiye ve Libya’nın yakınlığı, Arap Baharı sonrasında da devam etmiştir. Ulusal Geçiş Konseyi idarecileri, Batılı ülkelerden ziyade insani yardımları, istihkam ve arabuluculuk faaliyetlerinden dolayı Türkiye’nin ülkelere yatırım yapmasını istemişlerdir (Türkkan, 1975: 2). Ayrıca Türkiye’nin Libya’ya savunma sanayi alanında 2010-2023 yılları arasında ihracatı, 19.772.000 \$ ulaşmıştır. Türkiye’nin Libya’ya savunma sanayi alanında 2010-2023 yılları arasında ihraç ettiği ürünler ve değerleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Arap Baharı karmaşasından sonra Libya’da karışıklıkların devam ettiği dönemde, Türkiye Cumhurbaşkanlığı makamı tarafından, Libya Başkanlık Konsey Heyeti Türkiye’ye davet edilmiştir. Libya’da, Doğu Akdeniz’de istikrarın sağlanmasını amaçlayan ve iki ülkenin uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarının korunmasını amaçlayan “Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması” 05 Aralık 2019 (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı: 33), “Güvenlik ve Askeri İş birliği Mutabakat Muhtırası” 27 Kasım 2019 tarihinde imzalanmıştır (Duran- Kekilli, 2020: 22).

Tablo 4: 2010-2023 Yılları Arasında Türkiye'nin Libya'ya İhrac Ettiği Savunma Sanayi Ürünleri ve Toplam Değerleri, (Birim: ABD Doları-bin)

S. No.	SAVUNMA SANAYİ ÜRÜNLERİ	İHRACAT DEĞERİ
1	Kılıçlar, palalar, süngüler, mızraklar ve benzeri silahlar ve bunların parçaları ile kınlar ve kınlar . . .	53
2	Patlayıcı maddeyi ateşleyerek çalışan ateşli silahlar ve benzeri cihazlar, örneğin spor amaçlı . . .	10.936
3	Yaylı, havalı veya gazlı silahlar ve tabancalar, coplar ve diğer ateşli olmayan silahlar (kılıçlar, palalar hariç...)	564
4	Tabancalar ve askeri silahlar dahil, benzerleri için parça ve aksesuarlar	385
5	Bombalar, el bombaları, torpidolar, mayınlar, füzeler, fişekler ve diğer mühimmat ve mermiler	2.830
6	Tabancalar askeri silahlar hariç	4.006
7	Patlayıcılar, piroteknik ürünler, maçlar, piroforik alaşımlar, bazı yanıcı müstahzarlar	998
TOPLAM		19.772

Kaynak: Trade Map, https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c792%7c%7c012%-7c%7c93%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1, (Erişim tarihi 12.06.2024).

KA'da, Arap Baharı ayaklanmalarında birçok aktörün etkisi olmuştur. Bölgedeki istikrarsız yönetimler ve toplumsal karışıklıklar günümüzde de devam etmektedir. Rusya'nın ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Wagner grubunun bölgedeki faaliyetlerini desteklemesi, Fransa'nın ve İtalya'nın sömürge faaliyetlerini devam ettirme yönündeki istekleri, ABD'nin Hafter'i desteklerken öte yandan Hafter'i, Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) ile ateşkes yapmaya davet ederek, Hafter güçlerine resmi statü kazandırmaya çalışması bölgedeki karışıklıkların bitmemesinin nedenlerinden olmuştur (Kanat ve Cherky, 2020:159-160). Türkiye, Libya'da BM tarafından tanınan UMH'yi Libya halkının temsilcisi olarak tanımıştır. Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynaklarının değerlendirilmesi, bölgedeki karmaşa, BM'lerin gayretlerine rağmen çözilemeyen problem sahaları kapsamında Türkiye ve Libya'nın imzalamış olduğu anlaşmalar çözüm için hukuki zeminin oluşmasını sağlamıştır (Duran- Kekilli, 2020: 30).

Sonuç

Soğuk savaş döneminde ülkelerin faaliyet alanları çeşitlenmiş ve gelişimleri hızlanmıştır. Ekonomi, sanayi, eğitim ve politika alanlardaki gelişmeler geniş alanlara yayılmıştır. Ülkelerin etkileşimlerinin artması ile oluşan küreselleşme sonucunda neoliberal politikalar geliştirilmiştir. Türkiye KA ülkeleri ile diyaloglarını hakkaniyet ilkesi, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde, ülke menfaatlerini gözeterek çağın gereklerine uygun neoliberal kriterler kapsamında devam ettirmiştir.

Küreselleşme ile birlikte ülkelerin bölgesel etkileri, bağımlılıkları ve hegemonyaları değişmiştir. Türkiye, Arap Baharı sonrasında KA ülkeleri ile ortak jeopolitik sorunları ve tarihi yakınlıkları nedeniyle bu ülkelerde istikrarın sağlanmasını amaçlamıştır. KA ülkeleri de Türkiye ile Osmanlı'nın kıtadaki hakkaniyetli yönetimi, bölge halkının ve ülkelerin haklarını koruyan politikaları nedeni ile derin kökleri olan politik ilişkiler geliştirmiştir. Türkiye'nin bölgede sömürge faaliyetlerinin olmaması, KA ülkelerinin Türkiye ile diyaloglarının güçlü temellere dayanmasını sağlamıştır. Türkiye günümüzde de KA ülkeleri ile yaptığı anlaşmalarda karşılıklı fayda ve eşitlik ilkelerini gözeterek kazan kazan politikaları çerçevesinde ilişkilerini geliştirmektedir. Türkiye'nin Bölge ülkeleri ile ilişkileri, Cumhurbaşkanlığı seviyesinde, büyükelçilik temsilcileri, yüksek politikalar kapsamında da devam ettirilmiştir. KA ülkeleri neoliberal kriterler çerçevesinde eğitim, ekonomi, güvenlik vb. alanlarda desteklenmiştir.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki konumu, KA ülkeleriyle olan diyaloglarının önemini artırmıştır. Neoliberalizm kapsamında uluslararası alanlarda ve bölgede devletler ile birlikte farklı aktörlerin etkisinin görülmesi nedeniyle Türkiye bölgedeki haklarını korumak amacıyla "Arama Kurtarma Sahası"nı ilan etmiştir. Bu çerçevede 1979 yılında "Denizde Arama Kurtarma Uluslararası (Hamburg) Sözleşmesi"ni imzalanmıştır. Anlaşmaya taraf olan ülkelere kıyılarında arama kurtarma hizmeti verebilmeleri için gerekli düzenlemeleri yapma izni verilmiştir (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı).

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji ve KA ülkelerinde oluşan problem sahaları kapsamında Libya ile yaptığı anlaşmalarda BM'in "Kıyı devletlerinin diğer devletlerin haklarını ihlal etmeden itilafı alanlardaki doğal kaynakları iş birliği anlayışı ile kullanılması" (İnat vd., 2020: 442; BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, 2001:8, Madde 25), bu şekilde müşterek işletme modeli geliştiren devletler (İnat vd., 2020: s. 450.), "Bölgesel ve uluslararası kuruluşları müşterek faaliyetlerine destek olmaya davet etmelidirler" (BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, 2001:39, Madde 123) hükümleri kapsamında ve bu kuruluşlarda, "Kuruluşlara üye olsun olmasın tüm devletlerin egemenliğinin eşitliği, devletlerin self-determinasyon (Kendi kaderini tayin etme) haklarının gözetilerek, iç hukukuna müdahale edilmeden, milletlerarası barış ve güvenliğinin sağlanması" (Birleşmiş Milletler, Madde 1-2.) maddelerine uygun diyaloglar geliştirmiştir. Bu kapsamda Türkiye'nin Libya ile yaptığı "Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Mutabakatı", BM Genel Sekreterliği tarafından onaylanıp "BM Okyanus İşleri ve Deniz Hukuku Dairesi" tarafından yayınlanmıştır (United Nations, 2021: 15-16).

Türkiye KAda ve Doğu Akdeniz'de "Yakın kıyı komşusu olan ülkelerin, uluslararası hukukun üstünlüğü ilkesini kabul ederek, dostane ilişkiler, iş birliği ve iyi niyetli devlet politikaları, devletlerin eşit egemenlik hakları çerçevesinde" (BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, 1970:9) ülkeler arasında karşılıklı faydayı amaçlayan politik açılımlar, faaliyetler geliştirmiştir.

KAda,Doğu Akdeniz'de etkili olan diğer güçlü ülkeler her ne kadar hukukun üstünlüğünü savunmuş olsalar da Arap Baharı hareketlerinde çıkan olayları yönlendirmiş ve bölgenin kaynaklarını kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmışlardır. Bu konuda Batılı ülkelerin, KA ülkelerinin yönetimlerine yaptıkları müdahale, Batı'nın ve ABD'nin Hafter'e verdiği desteğe karşı Rusya'nın, BAE ile birlikte bölgede Wagner grubunun çalışmalarını desteklediği basında ve farklı alanlarda tespit edilmiştir. Bölgede çatışmalarda kullanılan silahların, hava savunma sistemlerinin farklı ülkelere ait olması Batılı ülkelerin ve bazı bölge ülkelerinin karışıklıkların sürmesi için çatışan grupları desteklediğini göstermiştir. Türkiye ikili ülke ilişkilerinde diğer ülkelerden farklı olarak kıtanın gelişimine katkı sağlamıştır. KA ülkeleri ile sömürge faaliyetleri içermeyen politikaları, ortak tarihi ve yakın kültürel yapısı ile bölgede etken bir ülke haline gelmiştir. KAda istikrarın sağlanması için çalışan Türkiye'nin bağımlı olan hegemonyası, "barışçıl, özerk" bir yapı kazanmıştır.

KAYNAKÇA

- Afrika Ülkeleri Diplomatik Temsilcileri Ortak Stratejik Vizyon Geliştirme Projesi IV. Çalıştay Sonuç Raporu, "Afrika Ülkeleri-Türkiye Arasındaki Ekonomik İlişkililer", Rapor No:24, 1-36.
- ARDIÇ, Nurullah (2011), "Arap Baharı'nı Anlamak: Adalet, Onur, Din ve Küresel Siyaset", Türk Dış Politikası Yıllığı.
- AYDOĞAN, Bekir (24. 04. 2011), "Kamu Diplomasisi". Politika Dergisi, https://politikadergisi.com/okur-makale/kamu-diplomasisi-1?quicktabs_son_yorumlar=3, (Erişim tarihi: 15.06.2024).
- BABACAN, Mehmet (11 Nisan 2020), "Hegemonya, Bağımlılık Perspektifinden Uluslararası Sistemi Açıklamak: Çatışma mı, İş birliği mi?". Uluslararası Politika Akademisi, <http://politikaakademisi.org/2020/04/11/hegemonya-bagimlilik-ve-kuresellesme-perspektifinden-uluslararasi-sistemi-aciklamak-catisma-mi-isbirligi-mi/>, (Erişim tarihi: 15.06.2024).
- BAYGÜL, Sefa (2020), "Değişen Uluslararası Konjonktür ve Türk Dış Politikası Bağlamında Libya İç Savaşı Analizi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (6), 155-166.
- BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, (5. 04. 2001), "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi", Madde 83.

- BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, (24 Ekim 1970), “Devletler Arasında Birleşmiş Milletler Şartına Uygun Şekilde Dostane Münasebetler Kurma ve İş birliği Yapmaya Dair Milletlerarası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri”. S. 2625.
- BODUR, Halim (2013), *Kronolojik 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- CHREKY, Alexander ve KANAT, Kılıç Buğra (2020), “Libya’da Amerikan Varlığı”, (ed. Muhittin Ataman ve Burhanettin Duran), “Libya Krizi Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Politikaları”, Ankara: Seta Kitapları.
- CİVELEK, Uğur (06 Mayıs 2009), “Tek Taraflı Bağımlılıklar ve İstikrarsızlık”. Dünya, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/tek-taraflı-bağımlılıklar-ve-istikrarsızlık/4194>, (Erişim tarihi:15.06.2024).
- ÇINAR, Abdullah (2007), “Türkiye Afrika Ülkeleri Eksenine Bakış”, (ed. Oğuzhan Köse), “Türkiye ve Hıra, İ.H. ve Karaca, K. Türkiye Gençlik STK Platformu (TGSP) Sivil Toplum Kuruluşları için Bir Rehber, Türkiye Gençlik STK Platformu, Selika Ajans, Ankara.
- DEUTSCH Et AL., Karl W. (1957), *Political Community and the North Atlantic Area*, (ed. Brent F. Nelsen-Alexander Stubb), London: Lynne Rienner Publisher.
- DİNÇER, Mehmet (2019), “Türkiye Afrika İlişkileri ve Afrika Açılımı”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu), “Afrika Pazarı: Fırsatlar, Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, www.samsuntso.org.tr/upload/dosyalar/Haber/İşadamlarına%20Afrika%20pazarı%20tanıtıldı-09042012132653-1.pdf, (Erişim tarihi: 15.06.2024).
- DOBBINS, James (2008), “*Irak Derslerinin Alınması*”, Francis Fukuyama, “*Ulus İnşası*”, (H. Kaya, Çev.), İstanbul: Profil Yayıncılık.
- DOĞAN, Gürkan ve DURGUN, Bülent, (2012). “Arap Baharı ve Libya: Tarihsel Süreç ve Demokratikleşme Kavramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (15), 61-90.
- DUMAN, Mehmet Zeki (2010), *Türkiye’de Liberal-Muhafazakâr Siyaset ve Turgut Özal*, Ankara: Kadim Yayınları.
- DÜZGÜN, Aslı Nur ve SARI ERTEM, Helin (2021), “Uluslararası İlişkiler Disiplininde Ontolojik Güvenlik Teorisi: Kavram ve Literatür Odaklı Bir İnceleme” *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(37), ss. 39-83.
- EKBLADH, David (2008), “*Fikir Birliğinden Krize*”, Francis Fukuyama, “*Ulus İnşası*”, (çev. Hasan Kaya) İstanbul: Profil Yayıncılık.
- EL-LAFİ, Ali Abdullatif, (2020), *Kuzey Afrika ülkelerinin Libya Krizini Yönetimi*, (ed. Burhanettin Duran- Muhittin Ataman), “Libya Krizi, Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Politikaları” 2020, Ankara: Seta Kitapları.

- EVOLA, Julius (2016), *Modern Dünyaya Başkaldırı*, (F.L. Topaçoğlu, Çev.), İstanbul: İnsan Yayınları.
- FIRAT, Melek (20 Kasım 2009), “Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihsel arka Planı ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”, Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM), ss.1-8.
- FUKUYAMA, Francis (2016), *Siyasi Düzen*, (E. Başer, Çev.), İstanbul: Profil Yayıncılık.
- GIDDENS, Anthony- SUTTON, Philip W. (2018), *Sosyolojide Temel Kavramlar*, (A. Esgin, Çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- GÜREL, Aysuhan (2022), “Türk İstihbarat Birimlerinin 1880 Sonrası Gelişimi ve Derin Devlet Yapılanmaları”, *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 4 (2), ss.50-62.
- HAZAR, Numan (28 Ağustos 2017), “Türklerin Afrika ile İlişkisinin Kısa Tarihi”, Türk Tarihi ve Kültür Araştırmaları, [https://www.altayli.net/turklerin-afrika-ile-iliskilerinin-kisa-tarihcesi.html#:~:text=T%C3%BCrklerin%20Afrika%20ile%20ili%C5%9Fkileri%20asl%C4%B1nda,M%C4%B1s%C4%B1r'da%20devlet%20kurdu%C4%9Funu%20g%C3%B6r%C3%BCyoruz,\(Erişim tarihi: 15.06.2024\).](https://www.altayli.net/turklerin-afrika-ile-iliskilerinin-kisa-tarihcesi.html#:~:text=T%C3%BCrklerin%20Afrika%20ile%20ili%C5%9Fkileri%20asl%C4%B1nda,M%C4%B1s%C4%B1r'da%20devlet%20kurdu%C4%9Funu%20g%C3%B6r%C3%BCyoruz,(Erişim tarihi: 15.06.2024).)
- HEYWOOD, Andrew (2013), *Küresel Siyaset*, (N. Uslu ve H. Özdemir, Çev.), Ankara: Adres Yayınları.
- HEYWOOD, Andrew (2019), *Küresel Siyaset*, (N. Uslu ve H. Özdemir, Çev.), Ankara: Felix Kitap.
- İNAT Kemal vd. (2020), *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, Ankara: Seta Kitapları.
- İSEDAK, Uluslararası Kalkınma İş birliği Genel Müdürlüğü, *Uzmanlık Tezi*, Mayıs 2022, Yayın No:0022, ss.1-247.
- KABACAOĞLU, Özgün, “Neolibarelizm'in Dünü ve Bugünü”, *Academia. edu*. ss.1-13.
- KAGAN, Robert (2008), *Tarihin Geri Dönüşü ve Rüiyaların Sonu*, (çev. Birol Akgün, Nezir Akyeşilmen), Ankara: Orion Kitapevi.
- KAVAS, Ahmet (2021), “Tarihi Mirastan Yeni Temasların Başarısına: Türkiye Afrika İlişkileri”, *Kriter*, 6(63).
- KAVAS, Ahmet “Tevarik, Afrikada Büyük Sahrada Yaşayan Bir Toplum,” *İslam Ansiklopedisi* 40. Cilt.
- KAYA, Bekir (21 Aralık 2022), “Libya'nın Türkiye'ye katılma talebi karşılıksız bırakıldı”, <https://www.gzt.com/video/gercek-hayat/libyanin-turkiyeye-katilma-talebi-karsiliksiz-birakildi-2211964>, (Erişim tarihi: 13.06.2024).
- KEKİLLİ, Emrah (2020), *Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Politikaları*, Ankara: Seta Kitapları.
- KEKİLLİ, Emrah (Şubat 2020), “Berlin Konferansı ve Libya Krizinin Geleceği”, S. 310.

- KESKİN, Serdar *Küresel ve Bölgesel Perspektiften Doğu Akdeniz Güvenliği*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- MANAFLI, Tural (2021), “Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Neoliberalizm’in Yeri ve Önemi: Şanghay İşbirliği Örgütü ve Brics Karşılaştırması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NACİ, Hikmet (1955), *Tarih Boyunca Kuzey Afrika ve “Berberiler”*, İstanbul-1.
- NYE, Joseph S. (2017), *Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Araçları*, (R. İ. Aydın, Çev.), , Ankara: BB101 Yayınları.
- OĞUZLU, Tarık (2017), “*Liberalizm*”, (ed. Şaban Kardeş-Ali Balcı), “*Uluslararası İlişkilere Giriş*”, İstanbul: Küre Yayınları.
- ORAKÇI, Serhat (Mart 2020), “Afrika Kıtası’ndaki Küresel Rekabet”, İNSAMER, ss.1-44.
- ORUÇ, Ali (Mayıs 2022), “Türkiye’nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler”, T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- ÖZKUMOVA, Ecem Dereli (2019), “Merkez Çevre Teorileri”, https://www.academia.edu/37188923/Merkez_%C3%87evre_Teorileri_docx, (Erişim tarihi:15.06.2024).
- Resmî Gazete, “Afrika Stratejisi”, 26 Mart 2010, sayı 27533, Genelge No, 2010/7.
- SÜMER, Necati (2019), “Afrika Kıtasının Yeni Dini Hareketi: Godianizm”, *Eskiyeni*, C.38, ss.103-122.
- ŞENER, Bülent (2014), “Uluslararası ilişkilerde Hegemonya Olgusu ve ABD Hegemonyasının Siyasal ve Kültürel Kaynağı: “Amerikan İstisnacılığı” ya da “Açık/Kaçınılmaz Yazgı”, *International Journal of Social Science*, (26), ss. 405-420.
- TAŞKIN, Tamer “Afrika Pazarı: Fırsatlar, Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar “Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), s.1-196.
- T.C. Ticaret Bakanlığı “Tunus”, 07.10.2020, <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar/tunus#:~:text=T%C3%BCrkiye%20ile%20Tunus%20Aras%C4%B1nda%20Serbest, Temmuz%202005%20tarihinde%20y%C3%BCr%C3%BCr%C3%BCr%C4%9Fe%20girmi%C5%9Ftir>, (Erişim tarihi: 15.06.2024).
- T.C. Ticaret Bakanlığı “4. Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumu”, 27.11.2023, <https://uaabgm.ticaret.gov.tr/haberler/4-turkiye-afrika-ekonomi-ve-is-forumu>, (Erişim tarihi: 15.06.2024).
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, “Arama Kurtarma Nedir”, <https://denizcilik.uab.gov.tr/ana-kurtarma-nedir>, (Erişim tarihi: 16.12.2023).
- TUNCER, Hüner (Temmuz 1997), *İrkçılıktan Özgürlüğe (Güney Afrika)*, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- TÜRKKAN, Faiz vd. (1975), *Libya-Türkiye El-Ele*, Çözüm Yayınları, Levent İstanbul.

- Trade Map, www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvp-m=1%7c792%7c%7c012%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1, (Erişim tarihi: 12.06.2024).
- Trade Map, www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvp-m=1%7c792%7c%7c012%7c%7c93%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1, (Erişim tarihi 12.06.2024).
- UCHEHARA, Kieran E. (2008), "Continuity and Change in Turkish Foreign Policy Toward Africa", *Akademik Bakış*, 2(3), ss.43-65.
- United Nations, Law of the Sea, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, 2021, Bulletin No:104, ss.1-40., https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/LOS-Bulletin104-web.pdf, (Erişim tarihi: 15.06.2024).
- Üçüncü Türkiye- Afrika Ortaklık Zirvesi 16-18 Aralık 2021, İstanbul, s.3, <https://tccb.gov.tr/assets/dosya/2021-12-18-afrikazirve-bildiri.pdf>, (Erişim tarihi: 23.10.2023).
- Yükseköğretim Kurulu, (15 Haziran 2021). Yükseköğretimde Yeni YÖK Projeleri, "Yükseköğretimde Hedef Odaklı Uluslararasılaşma". Yükseköğretim Bilgi Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 02.11.2023).
- ZELAN, Murat (2021), Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Tarihsel Bağlamda Değerlendirilmesi: Latin Amerika Örneği, Ankara Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EXTENDED ABSTRACT

After the Second World War and during the Cold War, the influence of state actors in the international arena and the support of the freedoms of liberalism and free enterprises are essential for the record book to be permanent. Neoliberal policies have been implemented as society grows and expands globally and nationally and internationally. "Ozal Policies" in Türkiye, "Thatcherism" in England and "Reaganism" in the USA were described as "collective Western" policies. With the effects of globalization, it has been influenced by many factors in cultural, economic and political fields. They tried to spread democratic governments and free market economies within the framework of neoliberal periods in Western countries.

Within the framework of neoliberal policies, stability of order, the influence of power and sovereignty are among the most important elements that support individual freedom and activities. The options of powerful states have had a greater impact on decision-making bodies than other states. A strong presence of property was seen to enable the individual to act with free will. Special Strengthening businesses and making permanent investments required strong state policies. Progressive and transparent policies of private companies have led to transformations in state institutions. Within

the scope of neoliberal policies, individuality, freedoms and personal development have become important issues for society. When the state was free and strong, it could support individual development. Thus, the individual is enabled to help himself. As part of the emphasis on individualism, states supported the activities of STs and DCs. These institutions contributed to the states' regional influence. Within the scope of neoliberal policies in Türkiye, the aim is to merge Eastern and Western cultures.

Nation building in line with Francis Fukayama's definition became possible with neoliberal policies. It is aimed to ensure the rule of law and protect human rights. States' intentions and mutually beneficial policies have been important. Powerful countries have not been able to contribute to the development of the countries in the activities they carried out for these purposes in underdeveloped and developing countries. In these countries, leaders supported by Western countries was brought to power. However, social turmoil emerged in these countries because the countries were not ready and were exposed to structures that were incompatible with their national structures.

The dependencies of the states, whose regional effects have changed with globalization and neoliberal policies, have also differed. While the number of states that are increasingly dependent on the strong state has increased, the factors on which strong states depend in their own regions and in the global framework have also changed. The regional influence and hegemony of powerful states has increased among countries with increasing interdependence. Developments that occur with globalization and discoveries that are important for countries have caused the balance of power between countries to change in the international arena. Türkiye's historical closeness with the KA countries and its activities that do not include a colonial past have led to an increase in its economic, political and cultural influence in the region.

THE HISTORICAL AND LEGAL BACKGROUND OF THE PROBLEM OF SHARING THE NILE WATERS STUDY CASE: THE GRAND ETHIOPIAN RENAISSANCE DAM PROBLEM*

NİL SULARININ PAYLAŞILMASI SORUNUNUN TARİHSEL VE HUKUKİ ARKA PLANI DURUM ÇALIŞMASI: BÜYÜK ETİYOPYA RÖNESANS BARAJI SORUNU

Mohamed EL GABY**

Abstract: Disputes over waterways are among the most important causes of conflicts, especially in Africa. Thus, studying these disputes is an important introduction to studying security in Africa. However, far from focusing on the security, geopolitical or strategic approach to studying these crises, this study attempts to review the historical and legal aspects of one important dispute over waterways in Africa, the problem of Nile River. The study attempts to discuss the Nile water-sharing problem in a historical and legal frame by examining the international order of waterways and the agreements related to Nile water usage. The study also briefly explains the history of the clashes between Nile Basin countries explaining their different points of view. Finally, the study delivers the Grand Renaissance Dam of Ethiopia as a case study to present a concrete discussion of the Nile water-sharing problem and its impact on the stability of the African continent.

Keywords: Nile Basin, International River, Grand Renaissance Dam.

Öz: Su yolları üzerindeki anlaşmazlıklar, özellikle Afrika’da, çatışmaların en önemli nedenleri arasındadır. Bu nedenle, bu anlaşmazlıkları incelemek, Afrika’daki güvenliği incelemek için önemli bir giriş niteliğindedir. Ancak, bu krizleri incelemek için güvenlik, jeopolitik veya stratejik yaklaşıma odaklanmaktan uzak, bu çalışma Afrika’daki su yolları üzerindeki önemli bir anlaşmazlığın, Nil Nehri sorununun tarihsel ve yasal yönlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, su yollarının uluslararası düzenini ve Nil suyunun kullanımıyla ilgili anlaşmaları inceleyerek Nil su paylaşımı sorununu tarihsel ve yasal bir çerçevede tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca, farklı bakış açılarını açıklayarak Nil Havzası ülkeleri arasındaki çatışmaların tarihini kısaca açıklamaktadır. Son olarak, çalışma, Nil su paylaşımı sorununun ve Afrika kıtasının istikrarı üzerindeki etkisinin somut bir tartışmasını sunmak için bir vaka çalışması olarak Etiyopya’nın Büyük Rönesans Barajını sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nil Havzası, Uluslararası Nehir, Büyük Rönesans Barajı

*Geliş Tarihi: 26.04.2024, Kabul Tarihi: 1.07.2024. DOI: 10.54132/akaf.1473542

**Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Lisanüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Programı, e-mail: elgaby.mohamed@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1550-6229

1. INTRODUCTION

It has been frequently said that wars in the past had been fought to gain new land and in the 20th-century wars were fought over oil, soon wars will break out over water since accessing a clean water source is a vital matter for the states, especially with taking into consideration the rarity of water sources (Etihad, 2012). As a matter of fact, the conflicts over water across borders are not a modern phenomenon but they go back to ancient times (Turhan, 2021). Conflicts over the use of rivers' water, alongside border conflicts, are among the most important conflicts in Africa, as water is a fundamental component of developing economies in Africa, which are based on agriculture and electricity generation. From this standpoint, studying these water border conflicts has become an important approach to studying security in Africa. From this perspective, the problem of conflict over the use of Nile waters was chosen as an embodiment of the security problem in East Africa. Since the study case of the study, the Grand Ethiopian Renaissance Dam issue is still an outstanding unresolved matter, the study chose to focus on the legal and historical dimensions of the problem, as the security approach is a sensitive approach to addressing this issue. The historical and legal dimensions also provide the researcher with knowledge of each party's point of view and the legal grounds on which it relies. The study chose to examine the history of Nile River agreements, and the previous and outstanding negotiations between countries in order to understand the whole panorama of the conflict, without delving into the strategic or the geopolitical aspects of the conflict, mainly for two reasons: firstly, the belief that the peoples of this regions share the same destiny and cooperation and solidarity is the only way for the prosperity of this region, secondly, the quick dynamics of strategic changes in the region's alliances map. Before delving into the subject, it might be useful to touch upon two points of the subject, firstly a brief introduction to Nile River topography in order to understand the scope of the problem, secondly the main sides of international law on transboundary water resources.

1.Nile River Topography

The Nile River is the longest in the world with a length of 6,650 km. It originates from Lake Victoria in Uganda and then crosses the borders of 11 countries and flows into the cities of Damietta and Rashid within Egypt's Mediterranean north borders. The Nile River passes within the following countries; Uganda, Congo, Rwanda, Burundi, Tanzania, Kenya, Ethiopia, Eritrea, South Sudan, Sudan and Egypt. The Nile River has many sources, these sources are divided into two parts. Firstly, Tropical sources in Uganda, Tanzania, Rwanda, Burundi and Kenya. Tropical sources constitute 20 per cent of the Nile River water. The second and most important source is Abyssinian sources. Abyssinian springs constitute 80 per cent of the Nile water. Ethiopia and Uganda are the main upstream countries of the Nile River, and Egypt and Sudan are the downstream countries (El-Sallak, 2009) (AA, 2019).

The Nile River begins with the Kagera River, one of its main streams and one of the

largest tributaries flowing into Lake Victoria. Kagera originates from Lake Tanganyika in Burundi, south of Lake Victoria. The Kagera River flows into Lake Victoria after covering a distance of 690 km from south to north.*** The Nile is known as the Victoria Nile after it emerges from Lake Victoria and continues for a distance of 500 km, passing through Lake Edward until it reaches Lake Albert and then the Nile is known as the Albert Nile. When it reaches South Sudan it is called Bahr-el Jabel (Mountain River). The two branches of the Nile River are called Bahr el Ghazal (Gazelle River) and Bahr al-Arab (Arabian River) in Sudan, and the two Nile branches flow towards the north. The Blue Nile, originating from Lake Tana in Ethiopia, joins the White Nile in Khartoum and continues towards the north. As the White and Blue Nile continue towards the north, they merge with the 800 km long Atbara River starting from Ethiopia, 300 km north of Khartoum. The Atbara River dries up in winter. After that, the Nile River continues to flow through Egyptian territory to its mouth in the Mediterranean (Encyclopaedia, 2015).

Historical map of Nile Basin Geography done by the American mapmaker George Washington Bacon in 1916 (Library of Congress, 2009).

1 The Kagera river forms the border between Tanzania and Rwanda and the border between Tanzania and Uganda.

2. International Order Of Waterways

With the increase in population, technological development, and human beings' needs, the water-sharing problem emerged and water disputes accordingly the need for formulating texts regarding water usage, reducing flood dangers, building dams, or regulating water distribution. Despite this, no international order on rivers existed until 1997.

2.1 Sources

Sources of International Rivers Law are the same sources of general international law; the main sources are treaties, customary international law derived from the practice of states, and general principles of law recognized by civilised nations, and the secondary sources are international Legal Jurisprudence, judicial decisions, and International organisations decisions, especially the Statute of the International Court of Justice (Greenwood, 2008, 1).

a. International Treaties & Agreements

There are approximately more than fifty treaties and agreements on international rivers. One of the earliest agreements on a river matter in modern times was for the Rhine River signed between the Netherlands and the German states in 1785, which aimed to regulate the joint use of river-related rights between countries (Schenk, 2021, p. 29). In addition, the Treaty of Paris of 1814 regulated freedom of navigation on the Rhine. Besides, organizing navigation in the Danube has been the subject of several international agreements. In Ottoman history, the Treaty of Belgrade 1616 between the Ottoman and Austrian empires granted Austrians the right to navigate the middle and lower Danube. Similarly, in 1774, the Treaty of Küçük Kaynarca allowed Russia to use the lower Danube (Britannica, n.d.). The Treaty of Paris of 1856 guaranteed the freedom of navigation principle in the Danube, recognizing the river as an international waterway, and formulated the Danube committee (Almanypedia, n.d.). The peace treaties of Vienna in 1815 and Versailles in 1919 also addressed navigation issues in rivers.

b. Customary International law

International customs are one of the important sources of international law, mainly according to the Statute of the ICJ. Customary rule requires repetition and frequency. Accordingly, the customary rule has a concrete side, which means there must be widespread and consistent State practice. Its incorporeal aspect is the belief in legal obligation "*opinio juris*". The abstract side is the states' belief that the material actions they undertake or implement are legally binding on them (Kreedi, 2013, p. 9), (Greenwood, 2008, 1)

c. International Legal Doctrine

Although legal jurisprudence is considered a secondary source, it is not denied that it is one of the important sources. International legal jurisprudence represents the compendium of thought of international law scholars and experts who actively contribute to research and studies related to international waters. Article 38 of the Statute of the International Court of Justice recognized the importance of jurisprudence in developing international law rules (Arif, 2021).

d. Judicial Decisions

Although international judicial decisions are considered one of the important sources of law on river system history, international jurisprudence sees them as auxiliary, not primary. There are many examples in judicial applications, such as the Swiss Federal Court's decision in the 1878 dispute over the Yonbach Dam. Another example is the 1920 decision of the Permanent Court of International Justice regarding the Oder River. Decision of the Permanent Court of International Justice on the dispute between the Netherlands and Belgium over the waters of the Meisine River in 1937. Decision of the International Court of Justice on the dispute between Hungary and Czechoslovakia over the Danube River in 1997 (Kreedi, 2013, p. 10).

e. International Organisations' Decisions

International organisations' decisions are an important secondary source of international law. For example, United Nations decisions, are of particular importance because they are made by the highest international legislative body and are often accompanied by an element of coercion. For example, the United Nations resolution number 35/163 on non-maritime exploitation of international water resources, the United Nations Conference Senegal River Basin Countries in 1981, and the 1993 report of the United Nations International Law Commission on the use of the term trans boundary waters. (Arif, 2021). International conferences such as the Vienna Conference of 1815, the Elbe River's Dresden Pact of 1824, the Madrid Conference of 1911, Barcelona System of 1921 are considered secondary sources of international law (Al-Sarraj, 2020, p. 6).

2.2. Concepts and Principles

Generally, international law divides rivers into two types, national rivers and international rivers. The national river does not pose any problem in terms of international law. The focus of international law is on international rivers because disputes emerge over international rivers.

a. International Waterway Concept

The first reference to the term international rivers was in the Paris Peace Treaty of 3

May 1814, which referred to the use of navigable rivers for international shipping. The International Court of Justice defined an international river as “a navigable waterway connecting several countries by sea” during an international dispute over the Oder River. Thus, the International Court of Justice stipulated three characteristics of a river for it to be international:

- Being available for navigation.
- Connection with the sea.
- Passing more than one country (this is what distinguishes an international river from others) (Tassadit, 2014, p. 11, 12)

2.3. Important Components of International Law on Waterwaysa. 1966 a. **a. Helsinki Rules**

The International Law Society published a set of important rules known as the “Helsinki” rules at a conference held in Helsinki in 1966. The most important of these rules are:

- These rules generally apply to all countries participating in international basins, unless there are agreements between countries involving the violation of these rules (The Helsinki Rules on the Uses of the Waters of International Rivers, 1966).
- Each basin country has the right to receive, within its borders, a fair and equitable share of the beneficial uses of the waters of its international basin² (The Helsinki Rules on the Uses of the Waters of International Rivers, 1966).

b. 1997 Convention on the Law of Non-Navigational Uses of International Watercourses

It resulted from great efforts by international law committees over 27 years (1970 – 1997). On 21 May 1997, the United Nations General Assembly adopted a new international agreement on using international waterways for purposes other than river navigation. The document had to be ratified by 35 countries to enter into force, and on 19 May 2014, Vietnam became the 35th country to join the International Watercourses Agreement, thus it completed the number of ratifications required for the Convention to enter into force. The most important provisions of the agreement include the concept of an international watercourse, fair and equitable use of water resources, international responsibility for harm to others, and cooperation and negotiation in good faith (Keskin, 2019, p. 1011)^{***}. The fact that Burundi was one of the countries

2. The fair and equitable share agreed upon in this article may be determined in the light of a number of objective considerations, for example: the number of population, the availability of other water resources and the rational use of river water (The Helsinki Rules on the Uses of the Waters of International Rivers, 1966).

3. The states that voted against the convention are: Burundi, the People’s Republic of China and Turkey. Turkey

that voted against the decision and Egypt and Ethiopia abstained from voting is an expression of the problem of sharing the Nile waters (Çamyamaç, 2014, p. 5).

II. HISTORICAL BACKGROUND OF THE PROBLEM OF NILE WATER SHARING

The long detailed look at the International Order of Waterways above aims to understand the legal basis every country relies on in the Nile River Water dispute. Hereby, the most important agreements signed regarding navigation and sharing Nile River water.

1. Most Important Agreements on Nile River

Protocol of Rome

This protocol was signed between England and Italy (on behalf of Egypt and Ethiopia) on April 15, 1891, defining the influence of each in the Nile Basin. The most important provisions of the protocol are the third paragraph, which stipulates that Italy should not establish any structure on the Atbara River that would disrupt the flow of Nile waters. This principle has long-regulated relations between the Nile Basin countries. In this context, Egypt argues that this principle should be adhered to, based on the principle of inheritance of agreements (Aljazeera, 2020).

Addis Ababa Agreement

It was signed between Britain and the Ethiopian Empire in Addis Ababa on 15 May 1902 to draw the borders between Ethiopia and Sudan. In the third article, Emperor Menelik II promised not to undertake work on the Blue Nile or Lake Tana that could affect the Nile waters without the approval of the British government. This legal article was the beginning of the prior notification rule in relations between Nile Basin countries (Moqatel, n.d.).

Britain – Congo Treaty of 1906

Signed between England and Congo in London on 9 May 1906. The third article provides for the Congolese government's commitment not to carry out any work on the Semliki River that would reduce the flow into Lake Albert, which feeds the Nile, except through an agreement with the British government of Sudan (Moqatel, n.d.).

Agreement between France, Britain and Italy of 1906

Signed between France, England and Italy on 13 December 1906. The fourth article stipulated the consultation of the three countries in case of any dispute that might affect British interests (Moqatel, n.d.).

stated that the phrase "framework agreement" in the introduction of the contract conflicts with the content (Çamyamaç, 2014, p. 16).

Agreement between Italy and England in 1925

It is a collection of letters between the Italian and British governments. The most important point in these letters was Italy's recognition of the priority rights of Egypt and Sudan over the waters of the Blue and White Nile and its commitment not to build any structures that would significantly affect the waters reaching the main river (Aljazeera, 2020).

1929 Agreement

It is the most important agreement regarding the Nile Basin, an agreement signed by the British government - in its colonial capacity - on behalf of several Nile Basin countries, Uganda, Kenya and Tanzania. It includes basin countries' recognition of Egypt's share of the Nile water. In addition, this agreement gives Egypt the right to object to any creation of projects on the tributaries of the Nile that Egypt may see as a threat to its water security. It also ensures that all facilities are provided to the Egyptian government to conduct water surveys and research for the flow of the Nile River in Sudan. In addition, it allows Egypt, in agreement with local authorities, to establish works here to increase the Nile water flow for the benefit of Egypt. Egypt often evokes this agreement to defend its right to water (Al Jazeera, 2020).

1934 Agreement

This agreement was signed in London on 23 November 1934 between England on behalf of Tanzania and Belgium on behalf of Rwanda and Burundi. Its most important article obliges a country that wishes to use the waters of the Kagera River for irrigation to provide a six-month advance notification to other countries (Moqatel, n.d.).

1959 Agreement

It is the first agreement after independence since the Nile basin countries stated that they objected to the 1929 Agreement. For this reason, they called for starting negotiations to make a new agreement. Because of the strong relations between the Nile Basin countries at that time of decolonization and the extensive influence of Egyptian President Gamal Abdul Nasser, Egypt managed to get 55.5 billion cubic meters from the Nile. Sudan received a share of 18.5 billion cubic meters (Aljazeera, 2020).

1991 Agreement between Egypt and Uganda

This agreement between Egypt and Uganda is a series of letters confirming that Uganda respects agreements made before independence, such as the 1929 Treaty and the 1953 Treaty. Uganda also confirmed its commitment to consult with Egypt on water issues and to make joint decisions after consultation (Moqatel, n.d.).

1999 Nile Basin Initiative

It is an agreement covering Egypt, Sudan, Uganda, Ethiopia, the Democratic Republic of Congo, Burundi, Tanzania, Rwanda, Kenya and Eritrea. In February 1999, the Nile Basin Initiative was signed in Tanzania to strengthen regional cooperation among the ten Nile Basin countries****. The agreement is a framework agreement for the establishment of an institution as a cooperation mechanism among Nile Basin countries (Nile Basin Initiative, 2017). One of the most important provisions of the agreement is the management, development and protection of the Nile River and its resources and ensuring dialogue between basin countries. The agreement also included some important definitions such as the Nile Basin, Nile River Initiative countries and water security. The most important general principles included in the agreement:

- Collaboration.
- Sustainable development.
- Reasonable usage of water resources.
- Reduction the damage to countries.
- Exchange of information and data.
- Peaceful solutions to disputes.
- Environmental Protection. (Nile Basin Initiative, 2017).

2010 Entebbe Framework Agreement

A controversial agreement that led to a major dispute among basin countries. Five Nile Basin countries: Ethiopia, Uganda, Rwanda, Tanzania and Kenya signed the framework agreement in Entebbe, Uganda, in May 2010. Egypt and Sudan rejected this agreement because it ended Egypt and Sudan's historic water shares. Egypt and Sudan stated that they rejected three articles of the agreement: water security, advance notification and historical quotas for Egypt and Sudan. Since the signing of the Nile Basin Initiative in 1999, Nile Basin countries have tried to reach an agreement on the use of Nile water, as there is no binding agreement on the use of Nile water. However, all efforts were unsuccessful because disagreements continued between the Nile basin countries, especially the upstream countries of the Nile River and the countries into which the Nile River flows (Moqatel, no date). After 10 years of negotiations (1999 – 2009), the Nile Basin countries managed to reach a set of general principles, but several unresolved disputes remained. In July 2009, the 17th Ministerial Council of the Nile Basin countries met in Alexandria, where the upstream countries sought to impose the establishment of a “commission” for the Nile Basin in place of previous agreements on the distribution of water. May 2010 was the starting point for the exacerbation

4. At that time Sudan and South Sudan were united, so the Nile basin countries were 10 countries

of the crisis in the Nile Basin countries, as six upriver countries, Ethiopia, Uganda, Kenya, Tanzania, Rwanda and Burundi, decided to sign an agreement in Entebbe, Uganda. According to the signing of the agreement, the historical shares of Egypt and Sudan in the 1929 and 1959 agreements will end. Cairo and Khartoum were given one year to join the agreement. Reportedly, Cairo and Khartoum rejected the agreement and considered it a “violation of all international agreements” (Aljazeera, 2020).

2. Inter-Disputes between the Nile Basin Countries

There are many disputes between the Nile Basin countries, most of which are political and border disputes and not about the Nile Basin, which hinders cooperation between the Nile Basin countries. For example, the Ethiopian-Somali border dispute over the Ogaden region, which led to wars in the years 1964, 1977, and 1982 between the two countries, the conflict between Somalia and Kenya over the “Enfidi” region, the dispute between Sudan and Kenya over the “Alemi” triangle. Additionally, the dispute between Tanzania and Kenya, the border dispute between Sudan and both Ethiopia and Eritrea and the border dispute between Kenya and Uganda. Furthermore, the border dispute between Sudan and Uganda, the dispute between the Democratic Republic of Congo and both Uganda and Rwanda, and the conflict between Rwanda and Burundi. Finally the long dispute between Egypt and Sudan over Halayeb and Shalatin (Amara, 2009). Based on the historical experience of Nile Basin Countries’ disputes, hereby the most important reasons for the Nile Basin Countries’ conflicts related to water-sharing problems:

- One of the most important reasons for water-sharing conflicts in the Nile Basin region is applying water issues to political relations, which in many cases can cause foreign intervention. These conflicts have become common, especially after the term “water war” was developed (Tassadit, 2014, p. 42). For example, in the speech of former Egyptian President “Anwar Sadat” days after the signing of the Camp David Accords in 1977, he said, “The only issue Egypt can go to war for is water”. Sadat’s statement at that time came in response to Ethiopia’s announcement of its intention to build a dam on the Blue Nile. Following peace talks with Israel, Sadat also proposed extending water from the Nile to Israel via the Ismailia Canal, which raised Arab and Ethiopian public opinion against Sadat (Al Watan Voice, 2010).

- Another important dimension of the Nile River water-sharing problem is that all agreements regarding the Nile were signed during the colonial period. This point caused objections from several countries, especially Ethiopia.

- The traditional conflict between upstream countries and estuary countries. For example, the aforementioned Entebbe Framework Agreement in Uganda in 2010 was signed in the absence of the estuary countries (Egypt and Sudan). That is why Egypt and Sudan objected. Also, the continuous increase in population in the Nile Basin countries and the desire of countries to use Nile water to generate hydroelectric energy lead to water-sharing problems such as in the Ethiopian-Egyptian dispute explained below.

- As noted from the brief about the International Order of Waterways above, the Insufficiency of the International Order of Waterways is an important factor in the conflict. Especially, when most agreements gave more weight to navigation. Also, the lack of a permanent organization for the Nile Basin, such as the Rhine and Danube Organizing Committee is one of the reasons for the problem.

III. CASE STUDY: GRAND RENAISSANCE DAM CRISIS

In order to understand the Nile River water-sharing problem, the most current dispute between Egypt, Sudan and Ethiopia was chosen as a case study because the crisis already seems to be a serious threat to the region's security as it was expected to turn into a military conflict in some stages.

1. Background of the Crisis

Establishing the Ethiopian Renaissance Dam is an old idea. Studies on the Renaissance Dam, formerly known as the "Millennium Dam", were initiated by the "American Bureau of Land Reclamation" in 1964. However, the project was shelved due to the coup against Emperor Haile Selassie. Nevertheless, the new regime reopened the matter (Gumuz, 2020). In 1980, Ethiopia submitted an official complaint against Egypt to the Organization of African Unity accusing Egypt of interfering in the internal issues of Ethiopia by making troubles in the site of the dam construction. Thereupon, Sadat delivered a stern warning to Ethiopia if Ethiopia tried to violate Egypt's Nile water rights. The language of hostility and escalation between Egypt and Ethiopia continued throughout the 1980s and early 1990s. Egypt saw that the High Dam was not enough to protect itself from the dangers of famine, thus constantly pressured to increase its water share. On the other hand, Ethiopia believes it has the right to construct projects on the Nile for its prosperity. Therefore, Ethiopia has decided to take action to use these waters for the benefit and survival of its people. Ethiopia participated in negotiations in the 1990s and the Nile Basin Initiative in 1999, but always adopted a perspective opposite to Egypt and Sudan. Especially since Meles Zenawi came to power in Ethiopia in 1995, it was clear that he was determined to move forward with projects on the Nile River to protect his people from the threat of starvation. After Eritrea declared independence from Ethiopia in 1993, Zenawi repeatedly said that Egypt tried to use Eritrea as a proxy for its conflict with Ethiopia, he believed that Ethiopia's stability was an inconvenience for Egypt. Especially after the assassination attempt on President Hosni Mubarak in Addis Ababa in 1995, Egypt financed and supported anti-Ethiopia movements.

The conflict between the two countries has increased since Ethiopia managed to form an anti-Egypt alliance in 2010, known as the Entebbe Agreement. This agreement rejected the 1959 Agreement. Accordingly, from October 2009 to August 2010, the Ethiopian government conducted a field survey at the location where the dam would be built, and the dam design was completed in November 2010. After the January

2011 revolution, particularly in February 2011, Ethiopia announced its intention to build a dam on the Blue Nile taking advantage of the turmoil and power vacuum in Egypt. Following the announcement of the Project, on 31 March 2011, a contract worth \$4.8 billion was given to the Italian company Salini, and on 2 April 2011, former Ethiopian Prime Minister Meles Zenawi laid the dam foundation ceremony. Thus, on April 30, Egypt's new regime tried to solve the problem by sending a large diplomatic delegation. However, due to Egypt's internal turmoil, it was preoccupied with Egyptian internal events (Şarakki, 2018). Construction of the dam has already started in 2011 in the Binishangol region, approximately 40 km from the Sudanese border. The Ethiopian government has allocated an area of 1800 kilometres to build the dam. The Grand Ethiopian Renaissance Dam is the largest hydroelectric dam in Africa with a height of 170 meters and an estimated storage capacity of 74 billion cubic meters approximately equal to the shares of Egypt and Sudan. As for the costs of the project, the project cost approximately 4.7 billion dollars. The electrical energy expected to be produced is 6000 megawatts (Areq.net, no date).

2. 2015 “Declaration of Principles” on the Renaissance Dam

After a tense period and relations between the two sides reached the point of threat of war, negotiations started and the “Declaration of Common Principles” was signed in Khartoum, Sudan, on March 23, 2015. It is an agreement on a declaration of principles regarding the Renaissance Dam project between Egypt, Ethiopia and Sudan at a tripartite summit attended by the heads of the three countries, Abdel Fattah El-Sisi, President of the Arab Republic of Egypt, Ethiopian Prime Minister Hailemariam Desalegn, and Omar Hassan Al-Bashir, President of the Republic of Sudan with the participation of a representative from the World Bank. The agreement consists of a document signed by three countries, containing 10 principles regarding the Renaissance Dam to which the three countries adhere. The most important principles included in the document are:

- The principle of cooperation for sustainable development and regional integration.
- The principle of non-maleficence, the principle of fair and appropriate use.
- The principle of cooperation in the filling and management of the dam.
- The principle of trust building of the dam, the principle of peaceful resolution of disputes (Alahram, 2015).
- The principles are already a repetition of the principles of international law in rivers. The Egyptian opposition accused President Abdel Fattah El-Sisi of signing an agreement that squandered Egypt's historical rights over the Nile River (Abdullatif, 2021).

3. Continuation of the Crisis

The 2011-2015 period showed Ethiopia's determination to continue completing its major project. On the opposite, Egypt changed the tone of the discourse completely because from 2010 to 2015, Egypt did not recognize Ethiopia's right to build dams and continued to adhere to old agreements. However, due to the internal troubles, Egypt accepted the fait accompli. Therefore, the 2015 "Declaration of Principles" led Egypt to recognize Ethiopia's right to build the dam for the first time. Since 2015, disputes between Egypt, Sudan and Ethiopia have focused on technical issues such as the dam's filling dates and the length of the filling period. In 2020, Ethiopia announced the end of the first filling of the Renaissance Dam reservoir, which faced major objections from the Egyptian government. According to the spokesperson of the Egyptian Ministry of Irrigation, the initial filling affected the flow of Blue Nile water to Egypt and Sudan, thus Egypt was forced to fill the gap of water from the reservoirs of the Aswan High Dam Lake (Al-Ashaal, 2020). In July 2021, Ethiopia announced the end of the second filling, prompting Egypt to take the case to the Security Council. After the third filling ended in July 2022, Egypt protested at the UN Security Council against Ethiopia's plans to fill the Renaissance Dam, which it saw as a unilateral decision contrary to "the obligations imposed on Ethiopia by international law" (France24, 2022). However, there was no serious reaction or effective solution from the Security Council.

4. Claims and Legal Justifications of Both Parties

a. Ethiopia Claims and Justifications

With a population of approximately 120 million, Ethiopia has to meet increasing electricity and food demands every year. Hydraulic energy is the ideal solution because it is clean, cheap, continuous energy, and with great contributions to agriculture. The Renaissance Dam is not the first dam built by Ethiopia, there are many dams built by Ethiopia for the same reasons, especially on the Blue Nile. From another perspective, the dam will make a great contribution to the industrial development in Ethiopia. Ethiopia's former Minister of Water, Irrigation and Energy, Salagi Baklı, emphasized the importance of the Renaissance Dam as a development project that will help Ethiopia transition from agriculture to industrial production (Lossow, Mihi, & Roll, 2020). Ethiopia, also believes that, given its high population density, the principle of fair and reasonable water use guarantees it the right to build a dam to benefit from the waters of the Nile River. In addition, Ethiopia sees the Nile River agreements of 1902, 1929 and 1959 as old agreements made in the absence of the Ethiopian side during the colonial period and against the rights of the Ethiopian people.

b. Egyptian Claims and Justifications

Previously, Egypt had claimed historical or acquired rights regarding the principle of international law, namely the water rights granted to it by the agreements of 1902, 1929 and 1959. In this context, Egypt demands adherence to the principle of international law specifying the legacy of the agreements, which aims to ensure the stability of international law. However, after Ethiopia's continuation of building the dam, it exposed Egypt to a *fait accompli*, thus Egypt abandoned its commitment to the old agreements. Egypt believes the international law principle of fair and equitable usage strengthens its perspective. Because Egypt is a desert country with no water source other than the Nile River, unlike Ethiopia, which has 70% of its water resources from rains. Indeed, Egypt is the most harmed party in the crisis as Egypt's water share started to decrease in July 2017. As a result, approximately 5 million decares of agricultural land will be in danger of desertification. On the other hand, there will be a decrease of 4,500 giga-watts in electricity and electricity generation from the Aswan High Dam (Sharakki, 2018).

CONCLUSION

As seen above, the Nile water-sharing dispute between Egypt, Sudan and Ethiopia has continued in the form of unproductive negotiations for 10 years. Since the matter is of great importance for all sides, it seems that the parties will not give up easily on their views during the process of negotiations. Although the talks took place several times in Washington with the mediation of the USA, they did not yield any significant results. Additionally, the talks were terminated when Ethiopia announced its withdrawal from the negotiation. In the end, after taking a detailed look at the relations between the Nile Basin countries, the problem can be summarized in several points:

-Ethiopians believe that Egypt has long built its foreign policy towards the Nile Basin countries and Africa by imposing its hegemony over the Nile. Ethiopians and Africans think that Egypt deals with its African neighbours with arrogance (Abu Zeyd, 2014, p. 21).

Egypt should consider the sensitivities of its African neighbours towards Egypt and try to rebuild trust with Ethiopia. It will only be possible by completely reconsidering Egypt's relationship with its African brothers. This requires Egypt to adhere to the principle of good neighbourliness and respect Ethiopia's internal affairs. Additionally, Egypt should stop viewing Ethiopia's efforts to build the Grand Ethiopian Renaissance Dam as a declaration of war. Indeed, Egypt should assume in good faith that Ethiopia, like all other countries, is a country that aims for sustainable development. Egypt must also stop clinging to old treaties of the colonial era that all African countries have completely rejected.

-On the other hand, Ethiopia must understand the importance of the Nile River for

Egypt. The Nile River is the lifeblood of Egypt. For this reason, Ethiopia should show more flexibility and readiness to consult Egypt on development projects to be established on the Nile River, because these projects concern the lives of 115 million Egyptian.

The problem of the insufficiency of the International Legal Order of Waterways is striking. The absence of a binding framework between the states causes international conflicts. In the same perspective, the International Order of Waterways focused more on navigation subjects influenced by the European rivers' status. But the case in the Nile is different since the Nile in most of its parts isn't available for navigation and it has more usage for irrigation..etc. Therefore, an agreement by the Nile Basin countries to establish an organization to manage the affairs of the Nile River, as European countries have done in the case of the Rhine and Danube, will help these countries to solve their problems effectively. In this context, to manage the Nile River affairs, a constitution suitable for the conditions of the Nile basin should be created, quoting the Helsinki Rules and the United Nations Convention on the Law of Non-Navigational Uses of International Watercourses.

REFERENCES

- AA. (2019, November 05). *The Nile River.. from s-Source to Mouth* (نهر النيل.. من المنبع) (الى المصب). Retrieved from Anadolu Ajansı (AA): <https://www.aa.com.tr/ar/info/%D8%A5%D9%86%D9%81%D9%88%D8%AC%D8%B1%D8%A7%D9%81%D9%8A%D9%83/16087> (Accessed 21.02.2024)
- ABDULATIF, D. (2021). *Ethiopia is counting on it to build the Ethiopian Renaissance Dam. What is the Declaration of Principles agreement?* تستند عليه إثيوبيا لبناء سد النهضة.. ما هو اتفاق إعلان المبادئ؟ Cairo: Aljazeera. Retrieved from <https://www.aljazeera.net/politics/2021/4/11/%D8%AA%D8%B3> (Accessed 18.02.2024)
- ABU ZEYD, A. M. (2014, March). The Other Bank: Ethiopia's vision of conflict over Nile waters النيل على مياه النيل: الرؤية الأثيوبية للصراع على مياه النيل. *Siyassat Arabiyya*(7), pp. 13-24. Retrieved from https://siyasatarabiya.dohainstitute.org/ar/issue007/Pages/Siyassat07-2014_Abuzid.pdf (Accessed 11.03.2024)
- Al Watan Voice. (2010, May 6). *The Times warns of the outbreak of war between the Nile Basin countries over water*. Retrieved from www.alwatanvoice.com: <https://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2010/06/05/150000.html> (Accessed 11.03.2024)
- Alahram. (2015, Mars 24). Text of the Agreement on the Declaration of Principles between Egypt, Ethiopia and Sudan نص اتفاق إعلان المبادئ بين مصر وإثيوبيا والسودان. *Alahram*, 139(46859). (Accessed 19.02.2024)
- AL-ASHAAL, A. (2020, July 29). *Legal Value of the Declaration of Principles Concerning the Renaissance Dam in Khartoum* القيمة القانونية لإعلان المبادئ في الخرطوم حول سد النهضة. Retrieved from www.raialyoum.com: <https://www.>

- raialyoum.com/%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%8A%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A (Accessed 18.02.2024)
- Aljazeera. (2020, July 14). *Nile Basin Agreements... History of Water Treaties Between Upper Basin and Lower River Countries Since 1891* تاريخ اتفاقيات حوض النيل.. تاريخ المعاهدات المائية بين دول المنبع والمصب منذ العام 1891 Retrieved from www.aljazeera.net: <https://www.aljazeera.net/politics/2020/7/14/%D8%A7%D8%A8%D8%AA%D8%AF%> (Accessed 20.02.2024)
- Almanypedia. (n.d.). *Where is the Danube River located and how many countries does it passthrough? أين يقع نهر الدانوب وكم عدد الدول التي يمر بها?* Retrieved Ekim23, 2022, from Almanypedia.com: <https://almanypedia.com/%D9%86%D9%87%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D8%A7%D9%86%> (Accessed 20.02.2024)
- AL-SARRAJ, A. S. (2020, Augŕstos 24). River wars: Euphrates and Tigris As Example ودجلة نموذجاً حروب الأنهار. *Al-Hewar El-Mutemdden*, 3-17. Retrieved from <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=689579> (Accessed 9.03.2024)
- AMARA, A. (2009). Economic and Political Integration Among the Nile Basin Countries: Reality and Hopes (التكامل الاقتصادي والسياسي بين دول حوض النيل: الواقع والمأمول). *African Perspectives Journal*(29). Retrieved from <https://www.sis.gov.eg/Story/191762/African-Perspectives-Issue-29?lang=en-us> (Accessed 23.02.2024)
- Areq.net. (n.d.). *Reinssance dam* سد النهضة Retrieved Aralık 31, 2022, from Areq.net: https://areq.net/m/%D8%B3%D8%AF_%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%87%D8%B6%D8%A9.html (Accessed 20.02.2024)
- ARİF, M. A. (2021). *Rivers in International Law* القواعد القانونية المنظمة لاستغلال الأنهار الدولية. Algeria: Encyclopedia of Algerian Political and Strategic Studies. Retrieved from <https://www.politics-dz.com/%D8%A7> (Accessed 9.03.2024)
- Britannica. (n.d.). *Treaty of Belgrade 1616*. Retrieved from www.britannica.com: <https://www.britannica.com/topic/Treaty-of-Belgrade-1616> (Accessed 21.02.2024)
- ÇAMYAMAÇ, Anıl (2014). 1997 Tarihli “Birleşmiş Milletler Uluslararası Suyollarının Seyrüsefer-Dışı Kullanım Hukukuna İlişkin Sözleşme”nin Yürürlüğe Girişine Dair Kısa Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2,1), pp. 1-44.
- EL- SALLAK, M. (2009). *The Nile River and Disputes Over It* النهر النيل والخلافات حوله المائية. Cairo: Al-Jazeera Net. Retrieved from <https://www.aljazeera.net/opinions/2009/7/20/%D9%86%D9%87%D8%B1-%D8%A7> (Accessed 12.02.2024)
- Encyclopedia. (2015, November 11). *The Nile River* (نهر النيل). Retrieved from www.aljazeera.net: <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/11/28/%D9%86%D9%87%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D9%86%D9%8A%D9%84> (Ac-

- cessed 12.02.2024)
- ETİHAD, A. (2012, December 27). *World War III.. On Water*. Retrieved from : <https://www.aletihad.ae/article/123701/2012/%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D8%A7%D9%> (Accessed 7.03.2024)
- France24. (2022, July 30). *Egypt's objection to the UN Security Council over Ethiopia's plans to fill the Grand Ethiopian Renaissance Dam* مجلس اعترض مصري في مجلس الأمن الدولي بشأن خطط إثيوبيا لملء سد النهضة. Retrieved from France24: <https://www.france24.com/ar/%D8%A3%D9%81%D8%B1%> (Accessed 17.02.2024)
- GREENWOOD, Christopher (2008). *Sources of International Law: An Introduction*. Retrieved from United Nations Office of Legal Affairs (legal.un.org): https://legal.un.org/avl/pdf/ls/greenwood_outline.pdf (Accessed 12.02.2024)
- Grand Ethiopian Renaissance, *Dam Project*. Retrieved from Water Technology: <https://www.water-technology.net/projects/grand-ethiopian-renaissance-dam-africa/> (Accessed 7.03.2024)
- KESKİN, Sevda (2019, December). Uluslararası Suyollarının Ulaşım Dışı Amaçlarla Kullanımı Hukukunda Önemli Zarar Vermeme Yükümlülüğü. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), pp. 1009-1024.
- KREEDI, A. J. (2013). The International legal Regime for the Exploitation of Rivers Between Neighboring Countries الدولية النظام القانوني الدولي لأستغلال مياه الانهار الدولية. *Arabian Gulf Journal*, 1-2(41), pp. 1-20.
- Library of Congress. (2009). *Bacon's excelsior map of Egypt, the Nile basin and adjoining countries*. Retrieved from www.loc.gov: <https://www.loc.gov/item/2009580100/> (Accessed 7.03.2024)
- LOSSOW, T. v., MİHİ, L., & ROLL, S. (2020). *Conflict in the Nile waters: compensation rather than mediation* الصراع بلع مياه النيل: التعويض بدلاً من الوساطة. Alman Uluslararası ve Güvenlik İşleri Enstitüsü. İstanbul: Egyptian Studies Institute. Retrieved from <https://eipss-eg.org/wp-content/uploads/2020/03/%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%B1%D8> (Accessed 13.02.2024)
- Moqatel. (n.d.). *Nile water management as a determinant of cooperation and conflict between Nile Basin countries*. إدارة مياه النيل كمحدد للتعاون والصراع بين دول حوض النيل. Retrieved Aralık 25, 2022, from www.moqatel.com: http://www.moqatel.com/openshare/Behoth/Siasia21/NileWater/sec06.doc_cvt.htm#: (Accessed 20.02.2024)
- Nile Basin Initiative* (2017). مبادرة حوض النيل. Retrieved from State Information Service: sis.gov.eg/Story/137141/مبادرة-حوض-النيل?lang=ar (Accessed 22.02.2024)
- SCHENK, Joep (2021). *The Rhine and European Security in the Long 19 Centeuiry*. London & New York: Routledge.
- SHARAKKIA. M. (2018). Implications of the Grand Ethiopian Renaissance Dam for Egyptian water security نداعيات سد النهضة الاثيوبى على الأمن المائى المصرى *Fifteenth International Conference on Plant Science* (pp. 1-14). Cairo: Egyptian Jour-

nal of Agronomy. Retrieved from https://agro.journals.ekb.eg/article_28591_bd5ee60e05db69a68cdb026fbcdb9046.pdf (Accessed 7.03.2024)

TASSADIT, C. (2014). Water crisis And Its Impact On International Relations (e.g. Nile Basin countries) أزمة المياه وتأثيرها علي العلاقات الدولية : حوض النيل نموذجا *Yüksek Lisans Tezi*. Cezayir, Algeria: University of Algiers. Retrieved from <http://193.194.83.98/jspui/handle/123456789/13164?mode=full> (Accessed 7.03.2024)

The Helsinki Rules on the Uses of the Waters of International Rivers, 52 Conference (The International Law Association 1966). Retrieved from https://web.archive.org/web/20070625012949/http://webworld.unesco.org/water/wwap/pccp/cd/pdf/educational_tools/course_modules/reference_documents/internationalregionconventions/helsinkirules.pdf (Accessed 7.03.2024)

TURHAN, Yunus (2020). The Hydro-Political Dilemma in Africa Water Geopolitics: The case of the Nile River Basin. *African Security Review*, 30(1), pp. 66-85.

HİNDİSTAN'IN AFRIKA POLİTİKASINDA DİASPORALARIN YERİ VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ROLÜ*

THE ROLE OF DIASPORAS AND THE EUROPEAN UNION IN INDIA'S AFRICA POLICY

Ferhat Çağrı ARAS**

Öz: Afrika ülkelerindeki Hint diasporası, son dönemlerde Hindistan'ın dış politikasında önemli bir yer edinmeye başladı. Bu ilişki, geleneksel olarak Hindistan'ın ekonomi politikaları ve kültürel ilişkileri üzerinde de etkili olmaya başlamıştır. Özellikle, Afrika ülkelerinin Hindistan'ın artan enerji talebi ve liberalleşen politikalarıyla ekonomik bir partner olarak daha da önem kazandığı görülmektedir. Ayrıca, özellikle son dönemde Çin'in yükselişi gibi uluslararası küresel düzende değişimler, Hindistan ve Avrupa Birliği (AB) gibi aktörleri bir araya getirerek Hindistan'ın Afrika ülkeleri ile olan ilişkilerine derinleşmesine etki etmeye başlamıştır.

Bu makalede, Hindistan'ın Afrika politikasının tarihsel gelişimi, Hindistan ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkilerde AB'nin rolü ve son dönemdeki ilişkilerde diasporaların etkisi analiz edilmiştir. Tarihsel araştırma yöntemleri bağlamında nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen analizler, Hindistan'ın Afrika ülkeleri ile stratejik ittifaklarını anlamak ve Avrupa Birliği'nin bu süreçteki rolünü vurgulamak açısından önemlidir.

Afrika kıtası, Hindistan'ın dış politikasında tarih boyunca önemli bir rol oynamıştır. Ancak, uzun süre boyunca bölgenin ekonomik açıdan dikkate alınmaması, Hindistan'ın bu bölgeye olan ilgisini sınırlı tutmuştur. 2000 yılında Hindistan ve AB arasındaki stratejik ortaklık anlaşmasıyla birlikte bu durum değişmeye başlamıştır. Günümüzde, uluslararası alanda her iki bölge de ortak çıkarlar peşinde koşmakta ve özellikle Çin'in yükselişi gibi faktörler, Avrupa Birliği ülkeleri ve Hindistan arasında daha yakın ilişkilerin gelişmesini teşvik etmektedir. Bu bağlamda, makalede hem tarihsel analizlere hem de güncel verilere dayanılarak elde edilen bulgular, Hindistan'ın Afrika politikasındaki değişen dinamikleri anlamak için kapsamlı bir bakış sunmaktadır. Makalede, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak literatür taraması yapılmış ve mevcut akademik kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca, Hindistan ve AB'nin Afrika politikalarındaki güncel gelişmeler ve ilişkiler üzerine çeşitli analitik yaklaşımlar kullanılarak bir değerlendirme yapılmıştır. Bu analizler ile, Hindistan'ın Afrika'daki stratejik konumunu anlamak ve gelecekteki politika önerileri geliştirmek için temel oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Hindistan, Diaspora, Hint Diasporası, Dış politika

Abstract: The Indian diaspora in African countries has recently gained significant prominence in India's foreign policy. This relationship has traditionally influenced India's economic policies and cultural relations. African countries have become increasingly important as economic partners for India due to its rising energy demands and liberalisation policies. Moreover, changes in the international global order, such as the recent rise of China, have deepened India's relations with African countries by bringing together actors such as India and the European Union.

*Geliş Tarihi: 28.04.2024, Kabul Tarihi: 11.06.2024. DOI: 10.54132/akaf.1474893

** Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-mail: ferhatcagriaras@ktu.edu.tr ORCID: 0000-0003-2108-1981

This article analyses the historical development of India's Africa policy, the role of the diaspora in India's relations with African countries, and the impact of the European Union (EU) on recent relations. The analyses, conducted using qualitative research methodologies within the framework of historical research methods, are important for understanding India's strategic alliances with African countries and highlighting the role of the European Union in this process.

Throughout history, the African continent has played an important role in India's foreign policy. For a long time, however, India's interest in the region was limited due to economic neglect. The signing of the Strategic Partnership Agreement between India and the European Union in 2000 marked the start of a shift in this status. Today, both regions share common interests in the international arena, and factors such as the rise of China are encouraging closer relations between Europe and India. In this context, the article's findings, based on both historical analysis and contemporary data, provide a comprehensive overview of the changing dynamics in India's Africa policy. In this article, a literature review was conducted using qualitative research methods and existing academic sources were analysed. In addition, it assesses current developments in India's and the EU's Africa policy through a range of analytical frameworks. These analyses aim to provide a foundation for understanding India's strategic position in Africa and for developing future policy recommendations.

Keywords: Africa, India, diaspora, Indian diaspora, foreign policy

Giriş

Afrika ile Hint diasporası arasındaki ilişki, uzun bir tarihe dayanmaktadır. Bu ilişki, yüzyıllar öncesine dayanan köklere sahip olan Hint diasporasının, Afrika'nın çeşitli bölgelerine yayılmasıyla şekillenmiştir. İlk dönemlerde Sudan ve Somali gibi ülkelerde yaşayan Hint kökenli insanlar, yerel topluluklarla iç içe geçmiş ve ayrı bir kimlik oluşturmadan varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bazıları ise ticaret amacıyla bu topraklara gitmiş ve burada kalıcı bir yerleşim yeri edinmiştir. Ancak, Hint diasporasının Afrika'daki konumuyla ilgili eksiklikler, tarihsel bağlamın net bir şekilde belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Afrika kıtası, geleneksel olarak Hindistan'ın dış politikasında tarih boyunca önemli bir yere sahiptir. Hindistan'daki hükümetler, Afrika ülkelerindeki sömürgecilik karşıtı bağımsızlık hareketlerini desteklemiş, Bağlantısızlar Hareketi ve G7'de bu ülkelerle yakın iş birliği içinde olmaya çalışmıştır. Ancak ekonomik açıdan Afrika kıtası, Hindistan'ın ekonomi politikalarının güçlü bir iç odağa sahip olması sebebiyle uzun süre Hindistan'ın ilgisini çekmemiştir. Hindistan'ın 1991 sonrası liberal politikalarına kadar Afrika, özellikle Hindistan'ın artan enerji talebinin de bir getirisiyle, ekonomik bir partner olarak görülmedi. Daha doğrusu enerji talebinin düşük olduğu dönemlerde bu bölge bir ekonomik partner olarak Avrupalı devletler tarafından yönlendirilmedi. 2000 yılında Hindistan ve Avrupa Birliği'nin stratejik bir ortaklık üzerine anlaşması sonrasında siyasi, ekonomik, teknolojik, kültürel ve askeri iş birlikleri, Hindistan lehine genişletilmeye başlandı.

Günümüzde uluslararası alanda her iki bölge de Birleşmiş Milletler (BM) reformları, kurallara dayalı bir uluslararası düzenin sürdürülmesi ve çok taraflı kurumların

güçlendirilmesi gibi ortak çıkarlar peşinde koşmaktadırlar. Küresel düzeyde, Çin'in yükselişi ve bunun sonucunda uluslararası düzende meydana gelen değişiklikler, Avrupa ve Hindistan için önemli bir meydan okumayı da beraberinde getirmektedir. Bu durum da iki tarafı birbirine yakınlaştırmaktadır. Avrupa Birliği'ndeki birçok devlet uzun zamandır Çin'i her şeyden öte en önemli ekonomik ortaklarından birisi olarak görüyordu. Ancak Çin, kritik altyapı sektörlerinde hizmet veren Avrupalı firmaları devralıp, bu firmalar ile pazardaki etkinliğini gün geçtikçe geri dönüşü olmayacak bir şekilde artırması sonrasında, Çin'in Kuşak ve Yol Projesi (BRI) himayesi altındaki ekonomik faaliyetleri Avrupalı devletler tarafından da eleştirel bir tutum takınılması ile sonuçlandı. Hindistan, Çin'i 2017'deki Doklam krizinden bu yana bir rakipten de öte bir tehdit olarak görüyor. Bölgesel meseleler söz konusu olduğunda da Hindistan bu sebepten ötürü Çin'i dengelemek adına bölgede gerek ekonomik gerek ticari ya da askeri anlamda çeşitli ortaklık ya da ittifaklara dahil olmayı tercih etmektedir. Bugün Hindistan'ın Quad oluşumu içerisinde önemli bir rol üstlenmeye çalışmasında, Aukus'ta baskıcı olmasında, hatta Avrupa Birliği'nin ekonomi politikalarına tam entegrasyon olmaya çalışmasındaki en temel sebebin altında yatan motivasyon da budur.

Günümüzde Afrika'daki Hint diasporası, geçmişle bağlantılı olmayan bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Bu durum, sözlü geleneklerin ötesinde somut delillerin bulunmaması ve geçmiş ile günümüz arasındaki etkileşimin belirsizliğiyle açıklanabilir. Ancak, bu diasporanın varlığı ve önemi göz ardı edilemez. Hint diasporası, Afrika'daki ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda etkili bir rol oynamaktadır. Özellikle, diasporanın Hindistan ile Afrika arasındaki ilişkileri güçlendirmesi ve kıtadaki kalkınmaya katkı sağlaması önemlidir. Bu bağlamda, Hint diasporası her iki bölge arasında köprü görevi görmektedir. Bu açıdan baktığımızda, Hindistan ve AB arasındaki iş birliğinin, özellikle ekonomik ve ticari alanlarında yoğunlaştığını görebiliriz. 2000 yılında Hindistan ve Avrupa Birliği arasında imzalanan Stratejik Ortaklık Anlaşması, bu iş birliğinin önemli bir göstergesidir. Hindistan, AB ile birlikte Afrika kıtasında çeşitli projeler yürütmekte ve bu iş birliği, ekonomik kalkınma ve enerji güvenliği konularında önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Hindistan ve AB'nin Afrika'daki sağlık ve eğitim alanlarında ortak projeler yürütmesi, bu iş birliğinin somut örneklerindendir (Jain vd, 2017:6).

Bu bağlamda bu makale, üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hindistan'ın Afrika ülkeleri ile ilişkilerinde değişen dinamikler ve Hindistan ile AB arasındaki küresel stratejik ortaklığın gelişimi ve bu gelişimin Hindistan'ın Afrika ülkeleri ile ilişkilerine etkileri tartışılmaktadır. İkinci bölümde, Hindistan ve Afrika ülkeleri arasındaki ilişkilere tarihsel bir bakış sunulmakta ve Hint diasporalarının Afrika'daki yayılım izleri ele alınmaktadır. Makalenin son bölümünde ise son dönemde Hindistan'ın Afrika ülkeleri ile ilişkilerinde diasporaların konumu güncel veriler eşliğinde analiz edilmiştir. Son yıllarda, Hindistan'ın Afrika politikasında diasporanın rolünün giderek arttığı üzerine literatürde birçok tartışma mevcuttur. Özellikle, Hindistan'ın

Afrika'daki ekonomik ve siyasi çıkarlarını desteklemek amacıyla diasporayı aktif bir şekilde kullanması bu literatürdeki genel çıkarım olarak nitelendirilebilir. Bu durum, Afrika'nın Hindistan ile olan ilişkilerinde yeni bir dönemin başladığını göstermektedir. Bu çalışmada, Afrika ile Hint diasporası arasındaki ilişkinin derinlemesine incelenmesi ve bu ilişkinin her iki bölge için sağladığı fırsatların ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu şekilde, diasporanın potansiyeli daha iyi anlaşılabilir ve ilişkilerin daha da güçlendirilmesine katkı sağlanabilir. Ayrıca bu makale, Afrika ülkeleri ile Hindistan arasındaki ilişkilerde Hint diasporasının etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu ilişkinin kökenlerini ve evrimini anlamak için tarihî araştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Ayrıca, karşılaştırmalı analizler ve literatür taraması yapılarak bu ilişkinin kültürel ve tarihsel bağlamı derinlemesine incelenmiştir. Makalede, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak literatür taraması yapılmış ve mevcut akademik kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca, Hindistan ve AB'nin Afrika politikalarındaki güncel gelişmeler ve ilişkiler üzerine çeşitli analitik yaklaşımlar kullanılarak bir değerlendirme yapılmıştır. Bu analizlerin, Hindistan'ın Afrika'daki stratejik konumunu anlamak ve gelecekteki politika önerileri geliştirmek için temel oluşturması amaçlanmıştır.

1. Afrika ile İlişkilerde Stratejik İttifaklar: AB'nin Hint Dış Politikasındaki Yeri

Afrika kıtası geleneksel olarak Hindistan'ın dış politikasında tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuştur. Hindistan'daki hükümetler, Afrika ülkelerindeki sömürgecilik karşıtı bağımsızlık hareketlerini desteklemiş, Bağlantısızlar Hareketi ve G7'de bu ülkelerle yakın iş birliği içinde olmaya çalışmıştır. Ancak ekonomik açıdan Afrika kıtası, Hindistan'ın ekonomi politikalarının güçlü bir iç odağa sahip olmaması sebebiyle uzun süre Hindistan'ın ilgisini çekmemiştir. Hindistan'ın 1991 sonrası liberal politikalarına kadar Afrika, özellikle Hindistan'ın artan enerji talebinin de bir getirisiyle, ekonomik bir partner olarak görülmedi. Daha doğrusu enerji talebinin düşük olduğu dönemlerde bu bölge bir ekonomik partner olarak Avrupalı devletler tarafından yönlendirilmedi (Wagner, 2019: 4). 2000 yılında Hindistan ve Avrupa Birliği'nin stratejik bir ortaklık üzerine anlaşması sonrasında siyasi, ekonomik, teknolojik, kültürel ve askeri iş birlikleri, Hindistan lehine genişletilmeye başlanmıştır.

Günümüzde uluslararası alanda her iki bölge de Birleşmiş Milletler (BM) reformları, kurallara dayalı bir uluslararası düzenin sürdürülmesi ve çok taraflı kurumların güçlendirilmesi gibi ortak çıkarlar peşinde koşmaktadırlar. Küresel düzeyde, Çin'in yükselişi ve bunun sonucunda uluslararası düzende meydana gelen değişiklikler, Avrupa ve Hindistan için önemli bir meydan okumayı da beraberinde getirmektedir. Bu durum da iki tarafı birbirine yaklaştırmaktadır. Avrupa Birliği'ndeki birçok devlet uzun zamandır Çin'i her şeyden öte en önemli ekonomik ortaklarından birisi olarak görüyordu. Ancak Çin, kritik altyapı sektörlerinde hizmet veren Avrupalı firmaları devralıp, bu firmalar ile pazardaki etkinliğini gün geçtikçe geri dönüşü olmayacak bir şekilde artırması sonrasında, Çin'in Kuşak ve Yol Projesi (BRI) himayesi altındaki

ekonomik faaliyetleri Avrupalı devletler tarafından da eleştirel bir tutum takınılması ile sonuçlandı (Tokatlı, 2023: 286). Hindistan, Çin'i 2017'deki Doklam krizinden bu yana bir rakipten de öte bir tehdit olarak görmektedir. Bölgesel meseleler söz konusu olduğunda da Hindistan bu sebepten ötürü Çin'i dengelemek adına bölgede gerek ekonomik gerek ticari ya da askeri anlamda çeşitli ortaklık ya da ittifaklara dahil olmayı tercih etmektedir. Bugün Hindistan'ın Quad oluşumu içerisinde önemli bir rol üstlenmeye çalışmasında, Aukus'ta baskıcı olmasında, hatta Avrupa Birliği'nin ekonomi politikalarına tam entegrasyon olmaya çalışmasındaki en temel sebebin altında yatan motivasyon da budur (Aras - Kandemir, 2023: 410) .

Avrupa Birliği ve Hindistan'ın son 20 yılda stratejik olarak birbirine yakınlaşmasında bir dizi çıkarlar mevcuttur. İlk olarak Hint okyanusu her iki grup için de büyük bir stratejik öneme sahiptir. Dünyanın en büyük pazarı konumunda olan Avrupa Birliği, ana güzergahları arasında Hint Okyanusu'nun da bulunduğu dünya ticaretinin güvenli bir şekilde yapılmasında öncelikli çıkara sahiptir. Örneğin Afrika Boynuzu (Horn of Africa) olarak nitelendirilen bölgedeki açıklarda korsanların deniz iletişim yollarına yönelik tehdidi ya da bölgedeki jeostratejik nüfuz alanları için dünya üstündeki ekonomik rekabet, Almanya özelinde AB'nin çıkarlarını doğrudan etkilemektedir. Aynı durum küresel ekonomideki etkisini artırmak isteyen Hindistan için de geçerlidir. Ayrıca Hindistan, Orta Doğu ve Afrika'dan enerji ithalatına büyük ölçüde bağımlıdır. Bu nedenle Hint Okyanusu'ndaki güvenli nakliye yollarına da bağımlı durumdadır. Hindistan, Çin'in bölgede artan etkinliğine karşı koymak amacıyla birkaç yıldır Hint Okyanusu'ndaki ada devletleriyle çeşitli ortak paktlar ve güvenlik ortaklığı politikalarını uygulamaya sokmaya çalışmaktadır. İkinci olarak, Afrika'nın bazı bölgelerinde AB ve Hint politikalarının stratejik çıkarları arasında bir kesişme bulunmaktadır. AB karar alıcıları için Afrika'nın ekonomik kalkınması, göç akınlarının engellenmesi açısından da büyük önem arz etmektedir. Buna karşılık Afrika devletleri için de Hindistan, özellikle uluslararası örgütlerdeki ortaklar olarak siyasi bir öneme sahiptir. Hindistan'ın Afrika ile ekonomik ilişkileri önemli ölçüde gelişmiş olsa da Doğu Afrika Konfederasyonu'nun Çin ile de büyük stratejik ortaklıkları bulunmaktadır. Bu stratejik ortaklıklar da gerek BRI'nın Hint Okyanusu'ndaki etkisini artırması, gerekse de Çin'in bölgede ekonomik olarak kendine bağlayıcı yayılmacı politikaları sebebiyle Hindistan ve AB ülkelerine tehdit unsuru oluşturmaktadır.

AB ve Hindistan'ın Afrika'ya ilişkin ortak çıkarlarından bir diğeri de Afrika devletlerinin Çin'e aşırı siyasi ve ekonomik bağımlılığını önlemeye yönelik politikalarıdır. Ayrıca Hindistan ve AB için Afrika devletlerinin BM'deki oy varlığı, Güvenlik Konseyi'nde olası bir reform için önemlidir. Hindistan ve AB arasında daha yakın işbirliğine yönelik öneriler ve düzenlemeler 2008 yılında zaten yapılmıştı (Sandeep Dikshit, 2008). Bu düzenlemeler o dönemde eski sömürgeci güçlerle iş birliği yaparak kendi girişimlerini ve güvenilirliğini tehlikeye atmak isteyen Hindistan tarafından reddedilmişti. Bu nedenle Hindistan, Afrika'da Birleşik Krallık ya da Almanya yerine Brezilya ile iş birliği yapmayı gerektirdi, ki Çin'in BRI girişimine

karşılık olarak bu ikili ilişkilere çok boyutlu bir hal aldırılarak daha da genişletildi. Ancak Hindistan, kendi çıkarlarını takip etme konusunda Çin'e kıyasla çok daha az dış politika kaynağına sahiptir. Bu nedenle, Hindistan Başbakanı N. Modi'nin önderliğindeki hükümet, Çin'in BRI girişimine karşılık olarak 2014 yılından bu yana çeşitli ikili ve çok taraflı iş birliği biçimleri geliştirdi.

Hindistan, Çin'in Hint Okyanusu ve Doğu Afrika'yı da kapsayan Hint-Pasifik bölgesinde artan etkisine karşı koymak istemektedir. Hindistan'ın ABD, Japonya ve Avustralya ile artan ikili iş birliği çalışmaları bu çabanın bir parçasıdır. Dört devletin de 2017 yılındaki toplantıları ile tekrar başlayan süreç Çin'e açık bir sinyal göndermiş olsa da bu kurumun gelecekteki şekli ve yönü de halen belirsizliğini korumaktadır. 2017 yılında, hatta 2021 yılındaki görüşmelerde de Hindistan ve Japonya bir Asya-Afrika büyüme Koridoru (AAGC) oluşturma konusunda anlaşmıştı (Hardeep S. Puri - Hidetoshi Nishimura, 2017: 7). İki hükümette Çin'in etkisini azaltmak için Hint Okyanusu'na kıyaslı olan ülkelerde ve Afrika'da altyapı projelerini ilerletmeye çalışmaktadır. 2018 yılında Hindistan ve Fransa, Hint Donanması'nın Hint Okyanusu'ndaki Fransız tesislerini kullanmasına olanak tanıyan bir anlaşma imzaladı (PTI, 2018). AB'de Asya Bağlantıları Politikası ve 2018 sonbaharında açıkladığı yeni Hindistan Stratejisi kapsamında Hindistan ile üçüncü ülkelerde daha yakın iş birliğini amaçlayan yeni strateji belgeleri ortaya koymuştur (Siddharth Dixit vd., 2019: 13).

Bugün Batılı devletlerle her zamankinden daha fazla iş birliği arayışında olan Hindistan'ın dış politikasındaki bu değişim göz önünde bulundurulduğunda, üçüncü ülkelerde AB-Hindistan ortak girişimleri için yeni fırsatlar ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan Afrika ile ilişkilerinde Hindistan, son yıllardaki çıkarlarını, hedeflerini ve değişimlerini de AB merkezli yapma girişimindedir. Tabi bu yakın iş birliği ve girişimler her ne kadar bir ön tedbiri de içinde barındırsa da esasta bu ittifakın temeli 2014 sonrası döneme dayanmaktadır. Hindistan'ın bölgesel odak noktası olarak Sahra Altı Afrika'ya odaklanan stratejisi temelde çok daha fazla tarihsel birliktelik ve ortak kültürün de bir parçası konumundadır. Ayrıca günümüzdeki bu algının son dönemde değişmeye başladığı görülmektedir. Bu değişimdeki en temel paradigma ise Hindistan'ın bağlantısızlık politikalarından vazgeçmek istememesi, elindeki yumuşak güç unsurlarını bağımlı olduğu dış politika unsurlarından sıyrılma aracı olarak kullanmasından kaynaklanmaktadır. Hindistan'ın Afrika'daki diasporalarını dış politika yapım sürecine eklemeye girişimleri aslında tam olarak bu istek ve ihtiyacın bir sonucudur. Diasporaları etki aracı olarak kullanma politikası, Hindistan'ın son beş yılda başvurduğu bir yayılım ve iletişim politikası olarak Hindistan'ın gündeminde yer almaktadır. Günümüzde Hindistan'ın Afrika ülkeleri ile ilişkilerinde diasporaların aktif olarak desteklenmesi aslında tam olarak bu ihtiyacın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Tarihsel Bağlamda Hindistan'ın Afrika'daki Diasporalarının Yayılım İzleri

Küresel bağlamda, Hint diasporasının yaklaşık yüzde 8'i Afrika'da bulunmaktadır.

Rakamlarla ifade etmek gerekirse, Afrika kıtasında yaklaşık 2,5 milyon Hint kökenli insan bulunmaktadır. Dünyanın diğer bölgeleriyle kıyaslandığında, Afrika'da Kuzey Amerika (3,2 milyon), Orta Doğu (3,5 milyon), Uzak Doğu ve Güneydoğu Asya (3,5 milyon) veya Sri Lanka ve Nepal'deki (4,5 milyon) Hintlilere kıyasla daha az Hintli bulunmaktadır. Afrika'da, Mauritius (%60,35), Réunion (%31) ve Seyşeller'de (%6,10) büyük yoğunlukta olmak üzere, çoğunlukla Güney ve Doğu Afrika'ya yayılmışlardır (Taylor, 2012: 791). Güney Afrika'da, toplam nüfusun sadece %2,5'ini oluşturmaktadırlar; ancak sayısal olarak 1.5 milyonla herhangi bir Afrika ülkesindeki Hint diasporasının en büyük kesimini oluşturmaktadırlar. Her ne kadar Doğu Afrika diaspora söylemlerinde önemli bir yer tutsa da, Hint kökenliler Kenya'da nüfusun yalnızca %0,36'sını (100.000), Tanzanya'da %0,28'ini (80-85.000) ve Uganda'da 12.000 ila 14.000 arasında bir sayıyı oluşturmaktadırlar (Taylor, 2012).

PIO'lar (Persons of Indian Origin), şu anda her Afrika ülkesinde bulunmalarına rağmen, Afrika'daki birçok ülkedeki sayıları bahsetmeye değmeyecek kadar azdır. Hintlilerin 1653 gibi erken bir tarihte Hollandalı tüccarlar tarafından Hollanda Cape Kolonisi'ne köle olarak götürüldüğü ve buradaki köle nüfusunun %36-40'ını oluşturduğu tahmin edilmektedir (Landy vd., 2004: 206). 1833 yılında İngiliz İmparatorluğu'nun tamamında kölelik kaldırıldığında, ülkedeki köle nüfusunun %40'ını Hintli köleler oluşturuyor olsalar da (Stanziani, 2020: 5); Afrika kıtasına gerçek Hint kökenli insanların göç etmesi, köleliğin sona ermesinin ardından Avrupa kolonilerinin işgücü ihtiyacını karşılamak için Hintlilerin 19. yüzyılın ortalarından itibaren sözleşmeli veya sözleşmesiz işçi olarak Afrika'ya götürülmeye başlamasıyla başlamıştır. Bunu 'özgür' yolcuların, 'özgür' göçmenlerin, tüccarların, inşaat işçilerinin, profesyonellerin ve iş adamlarının göçü izlemiştir (Allen, 1999: 101). Hintli işgücünün İngiliz olmayan Afrika sömürgelerine girişi, ancak ilgili metropol ülkelerin İngilizlerle bu tür işçilerin alımına ilişkin anlaşmalar yapmasından sonra başlamıştır (Haitao, 2020: 61).

Bununla birlikte, Hint kökenli göçmenler, dil benzerlikleri ve sömürge bağlantısı nedeniyle, kısmen de Hindistan'a Fransız ve Portekiz sömürgelerinden daha yakın olan İngiliz sömürgelerine yoğunlaşmışlardır (Kegley - Wittkopf, 1997: 130). Göçmenlerin bu statüsü, genellikle İngiliz sömürgelerine yerleşmiş olmaları ve yerleştikleri ülkelerde genellikle azınlık olmaları nedeniyle, bazı sonuçları beraberinde getirmiştir. Tarihsel bağlamda gelişen İngiliz düşmanlığının temeli de göçmenlerin bu statüsü sonrasında gelişen diaspora çalışmalarındaki yönelimin de temelini oluşturmaktadır (Yürük, 2022: 41).

Birincisi, Hintli göçmenlerin çoğu, özellikle de sözleşmeli işçi veya inşaat işçileri, Hindistan'dan ayrıldıklarında beş parasızdılar; ancak zamanla, sıkı çalışma ve girişimcilikleri sayesinde Doğu Afrika'da perakende ve toptan ticaret, pamuk ticareti, şeker işleme ve diğer ticaret alanlarında kontrol sahibi olmayı başarmışlardır (Allen, 1999:104). Özellikle Doğu Afrika'da eğitime erken yatırım yapmaya başlamışlardır. İlk göçmenlerin çocukları ve torunları, ikamet ettikleri ülkeler bağımsız hale

gelmeden önce bile lisans düzeyinde eğitim dereceleri alabilmişlerdir (Allen, 1999). Güney Afrika’da da, özellikle ‘*Apartheid*’ sonrasında, Hint kökenli insanların eğitime yatırım yaptığı düşünülmektedir (Thobejane, 2005: 54)”source”:"DOI.org (Datacite; bu da birçoklarının bugün önemli üniversite ve hükümet pozisyonlarında bulunmasına olanak sağlamıştır. Vurgulanması gereken nokta, eğitime yatırım yapan bu bireylerin bağımsızlık sonrası dönemde bu yatırımların meyvelerini topladıkları ve genellikle yerli nüfusa kıyasla profesyonel hizmet ve iş sektörlerinde avantaj elde edebildikleridir.

İkinci olarak, Hintli göçmenlerin özellikle ekonomik alandaki belirgin başarısı, yerli nüfusla aralarında gerginlik yaratmıştır (Allen, 1999). Bu gerginliğin bir kısmı, Avrupalı sömürgecilerin yönettikleri ülkelerde, iktidarda kalmak için farklı etnik ve diğer gruplar arasında sürtüşme yaratan politikaları benimsemelerinden kaynaklanmaktadır (Sandeep Dikshit, 2008). Özellikle Hint kökenli bireylere yerli nüfusa karşı ayrıcalıklı muamele yapılması ve toprak mülkiyeti ile ilgili konularda kısıtlayıcı politikalar uygulanması gibi durumlar bu sürtüşmeye katkıda bulunmuştur. Örneğin Uganda’da ticaret ve nakit mahsullerin işlenmesi Asyalıların kontrolünde yoğunlaşmıştır ve Afrikalıların bu sektörlerle girişimleri genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Taylor, 2012: 779). Ancak, Hint kökenli insanların, sömürgeci güçlerin ve bazı bağımsız Afrika devletlerinin uyguladığı zorluklara rağmen, sıkı çalışma ve kararlılıkla, çağdaş Güney Afrika ve Doğu Afrika ülkelerinde bulunan Hintli milyonerlerin sayısının kanıtladığı gibi, yerleştikleri ülkelerde kendi nişlerini oluşturdukları iddia edilebilir.

Üçüncü olarak, Asyalı göçmenler ile yerel Afrikalılar arasında dini ve kültürel farklılıklar vardı. Bu farklılıklar, Hintlilerin ayrı kültürel değerlerini korumaya devam etmeleri ve genellikle ırksal karışımından kaçınmalarıyla belirginleşmiştir (Allen, 1999). Bu durum, Güney Afrika’daki Hintliler arasında gözlemlenen çeşitli ikili kimliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Apartheid rejimi döneminde birçok Hintli, Afrika Ulusal Kongresi (ANC) tarafından başlatılan harekete sempati duymuş ve güçlü bir ‘mücadele/özgürlük’ bilinci geliştirmişlerdir (Thobejane, 2005: 56)”source”:"DOI.org (Datacite. Bu durum, kamu alanında “kolektif siyah kimliği” olarak adlandırılan bir fenomenin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Ancak, özel alanda, Hintli kimliği din, ritüeller, toplumsal ve dilsel özelliklerle kendini göstermiş ve bu da bir ölçüde “bölünmüş bilinç”e yol açmıştır (Allen, 1999: 110).

Dördüncü olarak, Doğu Afrika devletleri bağımsızlıklarını kazandıklarında, bağımsızlık sonrası dönemde azınlık statüsünün ne anlama geleceğinden emin olamayan birçok Hintli, yaşadıkları Afrika ülkesinin vatandaşlığını almak yerine İngiliz vatandaşlığını korumayı tercih etmişlerdir. Bu durum, bazen Afrikalı liderler arasında Hintlilerin anavatanlarına sadakatleri konusunda soru işaretlerine yol açmıştır (Allen, 1999). Sömürge statüsünden siyahların çoğunlukta olduğu bağımsız bir devlete geçiş, Tanzanya’daki PIO’lar için deneyimli devlet adamı Julius Nyrere’nin güçlü liderliği

altında nispeten barışçıl olmuştur (Bjerk, 2015: 102). Ancak, komşu ülke Kenya'daki Afrikalılaştırma ve Kenyalılaştırma politikası, Afrikalı olmayanların, yani PIO'ların, ticarete, sözleşmelerin verilmesinde ve devlet işlerine atamalarda Afrikalı siyahları tercih eden yeni olumlu eylem politikaları ile karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Bu da ticaret lisanslarının iptali veya yenilenmemesi gibi sonuçlar doğurmuştur.

Afrika'daki PIO'lar daha önce de belirtildiği gibi 'bölünmüş bir bilince' sahip olabilirken, Afrikalılar da bu 'bölünmüş bilinç' ve Afrika'daki uzun süreli varlıklarına rağmen devam eden 'Hintlilik' duygusu nedeniyle onları tamamen Afrikalı olarak kabul etmekte sorun yaşayabilirler. Bu bağlamda, PIO'lar arasında bir ikilik hissini devam ettiği ve çoğunluk toplumu tarafından göz ardı edilmeyen Güney Afrika Hintlileri gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır.

Tarihsel olarak, Hindistan'ın 1947'de bağımsızlığını kazanmasının ardından Başbakan Jawaharlal Nehru, Afrika'ya yerleşen Hintlilerin geri dönmelerini teşvik etmemiş, bunun yerine Hint kökenlilere daimî ikamet ettikleri ülkelerin vatandaşı olmalarını ve yerli halkla ortak hareket etmelerini tavsiye etmiştir. Afrika ülkeleri bağımsızlıklarını kazanmaya başladıklarında, daha önce de belirtildiği gibi, bazı Afrikalılaştırma politikaları oraya yerleşen Hintliler üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır (Bhagavan, 2010: 314). Hindistan'ın Kenya örneğine verdiği tepki bu savı desteklemektedir. Kenya'da 1960'ların sonunda yaşanan Kenyalılaştırma meselesinin ardından Mart 1970'te Lok Sabha'da bir tartışma yaşanmıştı (Zarwan, 2016: 102). Dönemin dışişleri bakan yardımcısı Surendra Pal Singh parlamentoya Hindistan'ın sorumluluğunun sadece Hindistan vatandaşı olan PIO'larla sınırlı olduğunu söylemişti (Zarwan, 2016). Singh ayrıca, Kenya ya da İngiliz vatandaşı olan PIO'ların çıkarlarını gözetmenin uluslararası hukuk uyarınca Nairobi ve Londra'nın sorumluluğunda olduğunu ve bu kişilerin Hindistan'a serbestçe girişlerine izin verilmesini beklememeleri gerektiğini ifade etmişti (Landy vd., 2004: 206). Bununla birlikte, Hindistan'ın Kenya'ya millileştirme politikalarını insancıl bir şekilde uygulaması için temsilcilikler verdiğini, çünkü Hint kökenli insanların nesillerdir Kenya'da bulunduğunu ve bu ülkenin kalkınmasına değerli katkılarda bulunduğunu belirtmişti (Wagner, 2019: 22). Dahası, Hindistan Yüksek Komisyonu İngiliz PIO'lara serbestçe vize yetkisine sahipti. İdi Amin PIO'ları Uganda'dan sınır dışı ettiğinde de Hindistan benzer bir tutum sergilemişti (Nasar, 2022). Bunun sonucunda Hindistan'a dönmek isteyen PIO'lar bunu yapamadı ve Kanada, Birleşik Krallık veya Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi üçüncü bir ülkeye gitmek zorunda kaldılar (Zarwan, 2016) .

Bu koşullar altında, Afrika'daki Hint diasporası arasında Hindistan hükümetinin sıkıntıda oldukları zamanlarda Hint kökenlilere yönelik politikaları konusunda bir dereceye kadar şüphecilik olması kaçınılmazdır. Aslında Hindistan'ın diasporasına, özellikle de Afrika'daki diasporasına çok yakın zamana kadar fazla ilgi gösterdiği söylenemez. Mevcut ilgi iki tetikleyiciden kaynaklanıyor olabilir: birincisi, Amerika'daki Hint kökenli insanların özellikle ABD'nin Hindistan'a yaptırım

uyguladığı 1998 nükleer denemelerinin ardından Hindistan-ABD ilişkilerinin geliştirilmesinde oynadıkları role ilişkin bilinç (Mishra, 2023); ikincisi ise Hindistan'ın Afrika'ya yönelik artan Hindistan-Afrika ticareti ve diğer faaliyetlere yansıyan ve 2008 yılında ilk oturumunu gerçekleştiren ve her düzeyde ikili ve çok taraflı ilişkileri geliştirmeyi amaçlayan Hindistan-Afrika forumu zirvelerinde özetlenen yeni ilgisi (Nantulya, 2023). Bu ikinci nedensel zaten günümüzdeki Hindistan'ın Afrika politikalarının temelini oluşturmaktadır. Challagalla (2023)'nin Amerika'daki PIO'ların Hindistan-ABD ilişkilerinin geliştirilmesine aktif katılımı bağlamında Hindistan hükümetinin Afrika'daki Hint diasporasının da benzer bir rol oynayabileceğini iddia etmesi anlaşılabilir bir durumdur. Ancak burada günümüzdeki iki diaspora jenerasyonunun da çok farklı bir tutumda olduğunu ve Hindistan'ın Afrika diasporasına yönelik beklentilerinin tam olarak gerçekleşmeyebileceğini belirtmek önemlidir.

ABD'deki tek bir Hint diasporasına ulaşmak nispeten kolay olsa da 54 ülkeye yayılmış ve son zamanlara kadar Hindistan ile çok az ilişkisi olan çeşitli bir diasporayı geliştirmek ve bu gruplara politika üretmek çok daha zor bir iştir. Ancak, Hindistan'ın küresel diasporasına yönelik tutumunu yeniden gözden geçirdiği vurgulanmalıdır; ki bunun kanıtlarından biri de Pravasi Bharat Divas, PIO vatandaşlık kartları, çifte vatandaşlık sağlanması vb. yollarla Hint kökenli insanlara aktif bir şekilde kur yapılmasıdır. Bu durum, Hindistan'ın büyük bir güç olma hedefiyle orta güç olarak ortaya çıkmasına bağdaştırılabilir. Hint diasporası, Çin diasporasından sonra dünya çapında en az 25 ila 30 milyonluk bir güce sahiptir ve Hindistan'ın yumuşak güç ihtiyaçlarına hizmet etmek ve böylece ülkenin erişim alanını genişletmek için iyi bir potansiyele sahiptir. Çin'in Çin diasporası ile kurduğu ağ iyi bilinmektedir. Aslında Çin, son 25-30 yıldır diasporasıyla aktif bir şekilde ilişki kurmuştur ve şimdi bunun meyvelerini toplamaktadır. Hindistan, son zamanlarda, varlıklı ve iyi konumdaki diasporasının kendi ülkelerindeki çıkarlarını ilerletmede oynayabileceği potansiyel rolün farkına ancak son 15 yılda varabildi ve şimdi bu diasporayla ilişki kurmaya çalışıyor (Bofulin, 2022: 9).

Hindistan'ın bu yöndeki ilk çabalarından birisi de Çin'in Denizaşırı Çin İşleri Bakanlığı'na çok benzer bir şekilde Ministry of Overseas Indian Affairs (MOIA)'nın kurulması oldu. Bu bakanlığın amacı Hint diasporası ile bir ortaklık kurmak ve Hindistan devletindeki tüm diasporik girişimleri bir araya getirmektir (GoI, 2014). Bakanlık 2003 yılından itibaren Pravasi Bharat Divas'a sponsor olarak kendi ifadesiyle "Denizaşırı Hint toplumunun Hindistan'ın kalkınmasına katkısını" hedeflemektedir (GoI, 2014). Her yıl düzenlenen üç günlük toplantı ve kutlamalar sırasında Pravasi Bharat Samman Ödülleri verilerek denizaşırı Hintlileri onurlandırmaya yönelik tutum sergilemektedirler.

2006 yılında hükümet ayrıca yerleşik olmayan Hintlilere ve PIO'lara sınırlı bir çifte vatandaşlık biçimi sağlamak için Hindistan Yurtdışı Vatandaşlığı (OCI) programını

uygulamaya koymuştur. PIO kart programının gelecekte OCI programı lehine aşamalı olarak kaldırılması beklenmektedir. Hindistan'ın her ne sebeple olursa olsun Hindistan dışında yaşamayı tercih edenlerin 'Hintli' kimliğine yaptığı vurgu dikkat çekicidir; Hindistan'ın bu vurgusu ülkenin son yıllarda Nehru ve İndira Gandhi gibi daha önceki liderlerin Kenya ve Uganda örneklerindeki gibi Hint kökenli insanları Hindistan anlatısının bir parçası olduğu görüşü sürdürdüğü bir iddiadır (Nasar, 2022).

Günümüzde Hindistan'ın Afrika diasporasına yönelik politikasındaki değişim ve yaklaşımındaki pragmatizm gerçekten dikkate değerdir. Afrika'daki Hint kökenli insanlar, Hindistan'ın şu anda vatandaşı oldukları çeşitli ülkelerle ilişkilerini geliştirmesine yardımcı olabilecek konumdadırlar. Bu gruplar, yerel iş koşulları ve gelenekleri hakkında oldukça bağlı ve birçoğu başarılı iş adamlarıdır (Mol vd., 2022: 1109). İş dünyasının yanı sıra, hemen hemen her Afrika ülkesinde Hint kökenli öğretmenler ve profesyoneller bulunmaktadır. Örneğin, Etiyopya'da 'öğretmen' kelimesinin neredeyse 'Hintli' ile eş anlamlı olduğu söylenir (Banka, 2022). Bazı ülkelerde, özellikle Hintlilerin çoğunlukta olduğu Mauritius ve nüfusunun yüzde 30'unu oluşturdukları Reunion'da, hükümet ve yönetimde önemli karar alma pozisyonlarında bulunmaktadır. Güney Afrika ve Uganda gibi diğer ülkelerde de yavaş yavaş siyasete girmekte ve yönetimde daha da yerleşik hale gelmektedirler.

İş dünyasında, geçmişte bazı ülkelerde yerel halkla sorunlar yaşanmış olsa da Hintliler genel olarak iş zekaları ve girişimcilikleri nedeniyle büyük saygı görmektedirler. Dolayısıyla, Hint diasporası yatırımların artırılması, endüstriyel kalkınmanın hızlandırılması, ticaretin artırılması ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesinde etkili bir rol oynayabilecek potansiyele sahiptirler. Bu bağlamda, Hindistan bağlantısının, Hint kökenlilerin çoğunlukta olduğu ve karar alma mevkilerinde bulunduğu bir ülkede, yani Mauritius'ta işe yaradığı belirtilebilir. bu ülkede Hindistan'ın ihracatı 1990'larda yıllık ortalama yüzde 327,6 oranında büyümüştür ve bu büyük ölçüde diaspora bağlantısının/etkisinin bir sonucudur (Nantulya, 2023). Burada ortaya çıkan sorunsal, Hindistan'ın girişimlerinin PIO'ların çoğunlukta olmadığı diğer Afrika ülkelerinde işe yarayıp yaramayacağıdır; başka bir deyişle, Hindistan'ın mevcut girişimlerine ortalama Hint kökenli Afrikalıların tepkisi ne olacaktır? Bu sorunun cevabı, Hindistan'ın farklı Afrika ülkelerindeki diaspora ile olan ilişkilerini ve bu diasporanın ülkesel ve bölgesel dinamiklerini anlamak için daha derin bir analizi gerektirmektedir.

Sonuç olarak, Hindistan'ın Afrika'daki Hint diasporasıyla ilişkileri günümüzde yeni bir başlangıç noktası oluşturmuş olsa da literatürdeki bilgi ve nicel eksikler, bu hususta araştırılması gereken açıkları oluşturmaktadır. Pek çok Hint kökenli Afrikalı, birkaç nesildir Afrika'da yaşamakta ve ana vatanlarıyla sınırlı bağlara sahip olabilir veya hiç bağlantıları olmayabilir. Afrika'ya sözleşmeli işçi olarak ya da küçük işletmeler kurarak giden Hintler, büyük zorluklarla karşılaşmış ve şimdi işlerinde lider konumlara gelmişlerdir. Ancak, bu başarı yolculuğu sadece yoksullukla değil, aynı zamanda yerel halkla yaşadıkları rekabet ve zorluklarla da doludur. Bu nedenle,

Afrika'daki Hintlerin bağılılıkları karmaşık ve bölünmüş olabilir.

Hindistan'ın yükselen güç olarak statüsüne ve Hint kültürüne olan ilgisine rağmen, Hindistan hükümetinin Afrika'daki Hint diasporasından faydalanmak istemesi, bu toplumun ihtiyaçlarını ve taleplerini dikkate almayı gerektirir. Her istikrarlı ilişki karşılıklı bir çaba gerektirir ve Hindistan'ın diaspora ile ilişkilerinde bu gerçek önemlidir. Afrika'daki Hint diasporasının varlığı, bölgede Hindistan'a karşı olumlu bir tutumun oluşmasına katkıda bulunabilir. Bu nedenle, Hindistan hükümeti diasporayla ilişkilerini daha derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde ele almalıdır. Afrika'daki Hintler, bölge hakkında uzmanlık ve yerel bilgiye sahiptirler ve Hindistan'ın kıtadaki çıkarları için önemli bir kaynak olabilirler. Sonuç olarak, Hindistan'ın Afrika'daki Hint diasporasıyla ilişkileri, diasporanın Afrika için değerli bir ortak olduğunu kabul ederek ve onların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak daha da geliştirilmelidir. Bu, her iki taraf için de karşılıklı fayda sağlayacak uzun vadeli bir ilişki olabilir. Bu ilişkinin sağlanabilmesi ve Hindistan dış politika yapım süreçlerine dahil edilebilmesi içinde bu diasporaların Afrika'daki konumunun ne olduğunun ortaya çıkarılması ve Hindistan'ın bu gruplara bakış açısının daha derinlemesine araştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

3. Günümüzde Afrika ile İlişkilerde Hint Diasporasının Konumu

Yüzyıllar öncesine dayanan Afrika'daki Hint diasporası, ilk dönemlerinden itibaren Sudan ve Somali'deki birçok kabilenin içine karışmış ve ayrı bir kimlik taşımamaktaydılar (Mukhopadhyay, 2010: 997)privatization and liberalization' bandwagon, it rediscovered its umbilical ties with the members of Indian diaspora. We are very proud of the accomplishments of the members of the diaspora. paper is an attempt to probe whether we are equally responsive to the plight of the less fortunate members of Indian diaspora located in South East Asia. In the first section of the paper, I will take a brief note of how to define the Indian diaspora, and will trace how the policy of the government of India towards the diaspora has undergone a Shift. I will attempt an examination of the present sociopolitical status of Indian diaspora in Southeast Asia in the second section with special attention to Malaysia and Myanmar where the Indian diaspora face challenging situations. In the third section, I will try to evaluate far the policy measures suggested by the High Level Committee on Indian Diaspora (L.M. Singhvi Committee, 2002. Bir kısmını ise ticaret yapmak için daha sonra gidenleri oluşturmaktaydı ve günümüze kalanlar her ne kadar Hint asıllı olsalar da kimliklerine dair pek bir şey barındırmadıklarından dolayı aslında Afrikalıdırlar (Wagner, 2019). Bharati Mukherjee (2022) ve Purnima Mehta Bhatt (2018) gibi yazarların da temel olarak belirttiği gibi, Avrupa'daki diasporaların aksine Afrika'daki Hint diasporalarının gerek göç maksatlı gerek başka bir şekilde olsun, deneyimleri, geride bıraktıkları ya da herhangi bir anı defteri bulunmamaktadır. Ancak, bugün Afrika'daki Hint diasporası olarak adlandırılan kesim arasında tarihsel

bağlamda yüzyıllar önce gelen kesime çok az rastlanmaktadır. Bu durumda sözlü gelenek öncesi bir delil niteliğinde herhangi bir ana kaynak bulunmadığını, geçmiş ile günümüz Hint diasporaları arasındaki kaynaklı etkileşimin tam olarak ölçülemediği sonucunu ortaya çıkarıyor. Bu durumda Afrika'daki Hint diasporaların Hindistan'a karşı tutumunda tarihsel bağlamın dışarıda tutulmasını gerektiriyor.

Connor (2019)'un diaspora kavramını açıklarken basitçe anavatan dışında yaşayan insan kesimi tabiri, açıkça Hint diasporasının Afrika'daki konumunu en iyi açıklayan tabirlerden birisi olabilir. Her ne kadar Hint kökenli insanlar Afrika kıtasına kendi istekleriyle yerleşmiş olsalar da bu karar, kendi anavatanlarındaki aşırı yoksulluk nedeniyle gerçekleşmiş olabilir. Son 200 yıl içerisinde bölgeye yerleşenlerin birçoğu bir dereceye kadar Hintli kültürel ve dini kimliğini korumuş ve geldikleri ülkeye kültürel ve siyasi ilgilerini sürdürmüş olsalar da, Hindistan'a dönme arzuları yoktu (Bhatt, 2018). Hindistan hükümeti tarafından Hint Diasporası Komitesi'nin 2002'deki raporu bu bağlamda oldukça açıklayıcıdır. Söz konusu raporda kökenin ve kimliğinin farkında olan ve ana ülkeyle çeşitli derecelerde bağlarını sürdüren ve başka ülkelerde yaşayan veya kalıcı olarak yerleşmiş göçmen toplulukları ifadesi kullanılmaktadır (MEA, 2002). Raporun genelinde de diaspora olarak nitelendirilen kişiler bu ifade üzerinden değerlendirilmektedir. Diğer yandan Afrika'daki Hint diasporasının ne olduğuna dair bir diğer tanımda J. M. Brown (2006)'un Güney Asyalılar kitabında geçmektedir. Güney Asya diasporasının karmaşıklığını açıklayan Brown, Hint diasporalarını ortak bir etnik kültüre sahip, asıl vatanlarını geri dönmek üzere terk edip kültürel varlığını halen sürdüren ve anavatanına bağlı kişiler olarak açıklamaktadır. Bu tanım, Afrika'daki Hint diasporasını tanımlamak için daha uygun bir tanımlama olabilir.

Hintli yetkililere göre Afrika'daki Hint diasporası, günümüzde Hindistan sınırları içerisinde kalan bölgelerden göç edenleri ve onların soyundan gelenleri de ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak, bazılarının göre Pakistan, Bangladeş ve Sri Lanka'dan göç edenleri de dahil ederek bu coğrafi bağlamı genişletenler de bulunmaktadır (bkz. Doriani, 2014). Günümüzde Hindistan diasporası, Yerleşik Olmayan Hintliler (NRI'lar) ve Hint Kökenli Kişiler (PIO'lar) olarak adlandırılan iki farklı grup insandan oluşmaktadır. NRI'lar göç etmiş Hindistan vatandaşları olarak nitelendirilebilir. PIO'lar ise Hint kültürü ve soyundan gelen, fakat ev sahibi ülkede vatandaşlığını almış Hint vatandaşı olmayan kişilerdir. Bu tanım, Afrika'daki Hint toplumunu tanımlamak için de uygun bir terminoloji olabilir. Bu kişiler günümüzde halen dini bayramlarının ve inançlarının yanı sıra grup ayırt ediciliklerinde de kendini gösteren kültürel kimlik duygusunu korumaktadırlar ve birçoğunun Afrika'daki gruplarının dağılık üyeleriyle hala akrabalık bağları mevcuttur. Ayrıca, Hindistan'a dönmek için belirgin bir istekleri olmamasına rağmen, Hindistan'ın mevcut kimliklerinde oynadığı role dair bir hissiyatı muhafaza etmektedirler.

Policy Center'ın 2021 yılındaki bir raporuna göre Afrika'daki Hint diasporası,

Hint Okyanusu adalarında toplam nüfusun büyük bir bölümünü oluşturmaktadır (Jaldi, 2021). Günümüzdeki küreselleşmenin mevcut gerçeklerine uygun olarak Hindistan'ın Afrika politikası paradigması esasen ekonomi temellidir. Afrika'daki en büyük Hint diasporasına ev sahipliği yapan Güney Afrika, bol miktarda altın, elmas ve diğer madenlere sahip bir ülkedir. Çok sayıda Hintli göçmene ev sahipliği yapan Botswana da elmasa sahiptir. Doğu Afrika'da Uganda'nın günümüzde petrol bakımından Afrika'nın yükselen enerji rezervlerinden birisi olmaya başladığı Tanzanya'nın ise çeşitli mineraller açısından zengin olduğu bilinmektedir. Önemli sayıda Hintli göçmene sahip olmayan ancak Hindistan'ın ihtiyaç duyduğu mineral ve diğer hammaddelere sahip olan diğer Afrika ülkeleri arasında Nijerya, Angola ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti bulunmaktadır. Öte yandan, 2002'den 2022'ye kadar Afrika'dan Hindistan'a yaklaşık 150 milyar dolar yatırım akışı gerçekleşmiştir (bkz. UNCTAD, 2023). Şaşırtıcı bir şekilde bir Afrika ülkesi olan Mauritius, Hindistan'da dünyanın en büyük doğrudan yatırımcısı konumundadır. Hindistan'daki tüm Afrika yatırımlarının %99'u Mauritius'a aittir. Bu durum esasen Mauritius'un avantajlı vergi mevzuatından ve daha da önemlisi nüfusunun büyük bir bölümünün Hintli olmasından kaynaklanmaktadır. Yabancı şirket sahipleri NRI ve PIO konumunda olan Hintli şirketler vergiden tasarruf etmek için Mauritius'u Hindistan'daki yatırımları için bir istasyon noktası olarak kullanmaktadırlar. Bu nedenle, %60'ı PIO'lardan oluşan bu ülke, Hintli yabancı yatırımcılar için en cazip yer olarak talep görmektedir. Hintli şirketler Afrika'ya Mauritius üzerinden yatırım yaparak bu ülkedeki doğrudan yabancı yatırım oranlarını artırmakta, bunun sonucunda da resmi rakamlarda bu ilişki Mauritius'tan gelen doğrudan yatırımlar olarak listelenmektedir. Dolayısıyla bu küçük ülke Hindistan için Hong Kong'un Çin için oynadığı role benzer bir rol oynamaktadır. Bu nedenle Hindistan, günümüzde Afrika'daki diasporalarına yönelik tutumunda yeniden güncellemeye giderek bu bölgedeki diaspora oluşumlarına daha fazla ilgi göstermeye başladı.

Afrika'daki Hint kökenli insanlar, vatandaşı oldukları çeşitli ülkelerde Hindistan'ın Afrika politikasını geliştirmesine yardımcı olabilecek konumdadırlar. Gerçekten de yerel iş koşulları ve gelenekleri hakkında bilgi sahibi olan diasporaların birçoğu ev sahibi ülkelerde çeşitli sektörlerde şirket sahibi olan kişilerdir. Ayrıca Hint diasporasına ait birçok kişi de çeşitli Afrika ülkelerinde hükümet ve yönetimlerde önemli karar alma pozisyonlarında görev almaktadırlar. Dolayısıyla Hint diasporası; yatırımların artırılması, endüstriyel kalkınmanın hızlandırılması, ticaretin artırılması ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesinde etkili bir rol oynayabilir. Aynı zamanda Afrika ülkeleri de büyümelerine ve gelişmelerine yardımcı olabilecek bir ortak olarak Hindistan'ı destekçi olarak görmektedirler. Bu arayışta kendi ülkelerinde güçlü bir vasıflı iş gücü ve uzmanlık kaynağını temsil eden Hint diasporalarından faydalanabilmeyi uman Afrika ülkeleri yetkilileri, özellikle Covid-19 salgınından sonra Afrika kıtası ile Hindistan arasında iyi niyetin daha da geliştirilerek ticari, siyasi ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine yönelik tutumlarında daha da istekli konuma gelmişlerdir.

Bu yöndeki benzer çabalardan birisi de Çin’in Denizaşırı Çin İşleri Bakanlığı’na çok benzer bir şekilde kurulan Hindistan’ın Denizaşırı İşleri Bakanlığı’nın kurulması olmuştur. Bu bakanlığın amacı Hint diasporası ile bir ortaklık kurmak ve Hindistan devletindeki tüm diasporik girişimleri bir araya getirmektir (GoI, 2014). Bakanlık, kendi ifadesiyle “Denizaşırı Hint toplumunun Hindistan’ın kalkınmasına katkısını” artırmak amacıyla 2003 yılında Pravasi Bharat Divas kutlama gününe sponsor olmaya başlamıştır. Ayrıca, bu ödüller aracılığıyla birçok Hint-Afrikalının görünürlüğü artmış, bu durumda bölgedeki etkileşimin görünürlüğünü artırıcı bir etken ortaya çıkarmıştır. 2006 yılında Hindistan hükümeti, NRI’lar ve PIO’lar için sınırlı bir çifte vatandaşlık biçimini kolaylaştıran Denizaşırı Hindistan Vatandaşlığı (OCI) programını başlatmıştı. 2010 yılında Güney Afrika’nın Durban şehrinde düzenlenen Pravasi Bharat Divas-Africa etkinliği sırasında Hindistan, Afrika arasında iş, kültür, siyaset ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında karşılıklı yarar sağlayan ilişkileri teşvik etmek amacıyla öncelikle Hint diasporası ve Güney Afrika ile Afrika’nın kalanı arasında diğer ilgili taraflar arasında ilişki kurmak olduğunu duyurduğu mevcut hedefleri konusunda oldukça net hedefleri duyurdu (GoI, 2014). Bu gelişme halen günümüzde halen aktif bir şekilde devam etmekte ve her yıl düzenli olarak Hint diasporası çeşitli kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkilerde Hindistan ile Afrika ülkeleri arasındaki iletişimin sağlanması, var olan ilişkilerin daha da iyiye götürülmesi adına görev almaktadırlar.

Günümüzde Afrika’daki Hint diasporası, yerel iş dünyasında ve eğitim sektöründe önemli roller üstlenmektedir. Örneğin, Hint kökenli girişimciler, Kenya, Tanzania ve Uganda gibi ülkelerde perakende ve toptan ticaretin yanı sıra, eğitim alanında da önemli katkılar sağlamaktadır. Hint diasporası, Afrika’da Hint kültürünü ve ekonomik etkisini yayarak iki bölge arasındaki ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, Hint diasporasının, yerel iş koşulları ve gelenekler hakkında bilgi sahibi olması, ticaretin artırılmasında ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar (Çalışkan, 2021). Narendra Modi 2914 yılında göreve geldiğinde Afrika’daki Hint diasporasına yönelik etkileşim kurma çabalarını artırmasıyla beraber, 2015 yılı sonrasında Yeni Delhi’de düzenlenen üçüncü Hindistan-Afrika zirvesi sırasında Hintli yetkililer, diaspora ile bağları daha da güçlendirmek amacıyla 2021 yılına kadar Afrika’da 18 yeni büyükelçilik açma niyetlerini duyurdular (Nantulya, 2023). Başbakan Modi, 2018 yılında Uganda’da yaptığı ziyaretin bir parçası olarak Kampala’da Hint diasporasına yönelik bir açılış konuşması yaptı (Narendra Modi, 2018). Bu konuşmasında bölge ile ilişkilerde diasporalardan daha aktif faydalanılacağını dile getiren Modi, ayrıca kendi ülkesindeki kalkınma programlarının desteklenmesi amacıyla da Afrika ülkeleri ile daha yakın ilişkilere girilmesinin önemine vurgu yaptı. Son 25 yılda ticari ilişkilerini Uganda ile ciddi ölçüde geliştiren Yeni Delhi yönetimi, 2005 yılında 57,4 milyon dolar olan ihracat rakamını, günümüzde 695 milyon dolar seviyelerine getirmiş durumdadır (UNCTAD, 2023). Ayrıca günümüzde Hindistan’ın çeşitli “En Az Gelişmiş Ülkelere Sunduğu

Gümrüksüz Tarife Tercihi (DFTP)'nin de bir parçası konumunda olan Uganda, Hindistan'a ihracatı ağırlıklı olarak kahve, kakao çekirdeği ve kuru baklagillerden oluşurken, ithalatı ise ağırlıklı olarak eczacılık ürünleri, taşıtlar, plastik, kâğıt, karton ve organik kimyasallardan oluşmaktadır. Görüldüğü üzere Hindistan'ın ithal ettiği ürünler daha çok ham madde niteliğinde ürünler iken, ihracat kalemlerinin genelini ise mamul yada yarı mamul mallardan oluşturmaktadır (GoI, 2023). Bu durumda Uganda'yı ekonomik olarak uzun vadede Hindistan'a bağlayıcı bir durum olarak nitelendirilebilir.

Günümüzde artık Hindistan-Afrika ilişkilerinin tüm potansiyelini ortaya çıkarmak için, gelişmiş iş birliği ve yardımlaşma yoluyla karşılıklı yarar sağlayan bir ortaklığın teşvik edilebilmesi için diasporaların daha da aktif kullanımı zorunludur. 2023 yılı Hindistan'ın dış politikası için oldukça verimli bir yıl oldu. G20 dönem başkanlığını Küresel Güney'in lideri olarak konumunu sağlamlaştırmak için ustalıklı kullanan Hindistan, geleneksel olarak dünyanın en güçlü ülkelerinin hâkim olduğu bir platform olan G20'de Afrika Birliği'nin (AU) daimî üyeliğinin güvence altına alınması için Hindistan dönem başkanlığında önemli girişimlerde bulundu. Afrika Birliği'nin geliştirilmesi ve kalkındırılması, şimdiye kadar küresel ilişkilerde yeniden düzenlenmiş bir kıta olan Afrika'nın artık küresel ilişkilere katkıda bulunabileceği ve şekillendirebileceği anlamına geliyor. Başbakan Modi'nin G20 liderlerini telefonla arayarak çok takdir edilen kişisel müdahalesi, kıtayı çeşitli vesilelerle en önemli önceliği olarak tanımladığı için beklenen çizgideydi.

Hindistan ve Afrika, ortak değerlere dayanan köklü bir ortaklığa sahiptir ve Hindistan'ın Afrika'da önemli bir iyi niyete sahip olduğu ön kabulü, Hindistan'ın Afrika ile ticaretinin 2011-12'de 68,5 milyar ABD doları iken 2022-23'te 90,5 milyar ABD dolarına yükselmesi ve Hintli yatırımcıların da Afrika'daki etki alanını genişletmesi ile sonuçlanmıştır. Hindistan, 1996-2022 yılları arasında 73,9 milyar ABD doları değerinde kümülatif yatırımla Afrika'daki ilk beş yatırımcıdan biri haline gelmiştir (UNCTAD, 2023). Hindistan ve Afrika birlikte, başta Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) olmak üzere uluslararası platformlarda gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarını korumak için etkili katkılarda bulunmuştur.

Bununla beraber, Hindistan'ın bölge ile ilişkilerinde olumsuz taraflar da yok değil. 2008 (Yeni Delhi), 2011 (Addis Ababa) ve 2015'te (Yeni Delhi) düzenlenen art arda üç zirvenin ardından dördüncü Hindistan-Afrika Forumu Zirvesi'nin dokuz yıllık bir gecikmeyle gerçekleşmesi ortaklık için iyiye işaret değil. Pandemi, gecikmenin arkasındaki ana nedenlerden biri olsa da AU, pandemi sonrası yıllarda diğer ortaklarla Çin-Afrika İşbirliği Forumu (2021), ABD-Afrika Liderler Zirvesi (2022), AB-AU Zirvesi (2022), Tokyo Uluslararası Afrika Kalkınma Zirvesi (2022) ve Rusya-Afrika Zirvesi (2023) gibi çeşitli zirveler düzenledi. Afrika'daki 54 ülkenin tamamının katıldığı üçüncü Hindistan-Afrika Zirvesi'nin ardından Hindistan-Afrika Zirvesi'ne ev sahipliği yapma sırası AU'da. Bu nedenle Hindistan, Hindistan-Afrika Forumu

Zirvesi'nin mümkün olan en kısa sürede düzenlenmesi için AU ile aktif bir şekilde temas kurmalıdır. Ayrıca dördüncü Hindistan-Afrika Forumu Zirvesi, G20 zirvesinde elde edilen kazanımların üzerine inşa edilmeli ve geleceğe yönelik gündemi ortaya koymalıdır. Ne de olsa son Hindistan-Afrika Forumu Zirvesi'nden bu yana çok şey değişti. En dikkat çekici fark Afrika kıtasının talihindeki değişimdir. Yeni milenyumda umut verici bir başlangıcın ardından kıta genelinde büyüme yavaşladı.

COVID-19 salgını ve Ukrayna-Rusya çatışmasının getirdiği şoklar Afrika ekonomilerine ağır darbeler indirdi ve kıtanın büyük bir kısmı şu anda borç sıkıntısı ve gıda güvensizliği altında ezilmektedirler. Yakın tarihli bir Uluslararası Para Fonu (IMF) raporuna göre, DSF (Borç Sürdürülebilirlik Çerçevesi) derecelendirmesine sahip 35 Sahra Altı Afrika ülkesinin yarısından fazlası yüksek borç sıkıntısı riski altında veya halihazırda borç sıkıntısı altında, Afrika'da borcun GSYH'ye oranı 2013'te yüzde 30 iken 2022'de iki katına çıkarak yüzde 60'a ulaştı ve borç ödeme kapasitesinin önemli bir göstergesi olan faiz ödemelerinin gelire oranı da 2010'ların başında yaklaşık yüzde 5 iken 2022'de yüzde 11'e yükseldi (bkz. Comelli vd., 2023). Gıda ve Tarım Örgütü'nün son tahminlerine göre 2022 yılında Afrika nüfusunun yaklaşık yüzde 20'si (yaklaşık 282 milyon kişi) yetersiz beslenecektir ki bu da pandeminin başlangıcından bu yana yaklaşık 57 milyon kişilik bir artış anlamına gelmektedir. Akut gıda güvensizliğinin görülme sıklığı 2019'da 61 milyondan 2023'te 149 milyona çıkarak yüzde 150'lik bir artış göstermiştir. Akut gıda güvensizliği ile karşı karşıya olan insanların yaklaşık yüzde 80'i çatışmalardan etkilenen ülkelerde bulunduğundan, çatışmalar gıda güvensizliğinin ana nedenidir. Ayrıca, 40 milyondan fazla insan çatışma nedeniyle yerinden edilmiştir ve bu sayı 2016'daki sayının iki katından fazladır.

Sonuç olarak, mevcut koşullar Hindistan-Afrika ilişkilerinde yeni bir sayfa açılmasını gerektirmektedir. Dayanışma ve karşılıklı saygı değerleri ile Başbakan Modi'nin Uganda'da özetlediği 10 yol gösterici ilke Hindistan-Afrika ilişkilerine rehberlik etmeye devam edecek olsa da, başta gıda güvenliği ve borç sürdürülebilirliği olmak üzere güncel ihtiyaçlara odaklanmaya şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır (Narendra Modi, 2018). Gıda güvenliği, Hindistan-Afrika ortaklığının önemli bir ayağı olmuş ve son üç Hindistan-Afrika Forumu Zirvesinde öne çıkmıştır. Bununla birlikte, Afrika'nın mevcut kırılganlığı ve gıda ithalatına olan ciddi bağımlılığı göz önüne alındığında, gıda güvenliği kıtanın başlıca endişesidir. Bu nedenle Afrika'nın gıda güvenliği ve tarımsal dönüşümü önümüzdeki yıllarda Hindistan-Afrika ilişkilerinin en önemli önceliklerinden biri olmalıdır. Küresel finans sisteminde reform yapılması ve Afrika'nın borç yükünün ele alınması hem Hindistan hem de Afrika'nın üzerinde çalışması gereken diğer önemli hedeflerdir. Bu hususlarda da diaspora gruplarının çok ciddi lobicilik faaliyetinde bulunması gerekebilir. Etkin olarak kullanılacak mekik diplomasisi ile bu sorunlar lehe çevrileceği gibi, boş bırakılması durumunda da artan katmanda negatif sonucu da beraberinde getirebilir. Hindistan ve Afrika, Hindistan-Afrika Forumu Zirvesi platformunu geleceğe yönelik bir gündem oluşturmak için

kullanmalıdır. Hindistan için 2024 seçim yılı olduğundan zaman daralıyor. Fakat ilişkilerdeki esneme geri dönüşü olmayan ticari ve siyasi kayıplara da sebep olabilir. Diasporaların uluslararası ilişkilerde oynadığı rol ihmal edilmemelidir. Devletler arasındaki ikili angajmanlar, diaspora topluluğu ile anavatanları arasındaki pratik ve perspektif ilişkilerden önemli ölçüde etkilenebilir. Afrika bağlamında, hiçbir diaspora Hint diasporası kadar kıtanın ekonomik ve sosyal dokusuna derinlemesine dahil olmamıştır. Tarihsel olarak Gandhi'nin Güney Afrika'daki sembolik ziyareti ve Hintli sözleşmeli işçilerin Doğu Afrika'daki Kenya-Uganda demiryolunun inşasına katılımıyla sembolize edilen Hint diasporası, uzun zamandır birçok Afrika ülkesinde kalkınmanın tüm yönlerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. 1950 yılında dönemin Hindistan Başbakanı Jawaharlal Nehru, Hint diasporasının Afrika ülkeleriyle bütünleşmesini savunmaya devam etmiştir. Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından diasporanın Hindistan dış politikasındaki rolü temelden yeniden değerlendirildi. Son zamanlarda Hindistan, Afrika ile ilişkilerini, özellikle de Hint diasporası aracılığıyla, onlarca yıllık ihmalin ardından yenileme çabalarını yoğunlaştırdı. Afrika'daki Hint diasporası, ev sahibi ülkenin kalkınmasına becerileriyle katkıda bulunduğu ve yerel halkla bütünleştiği için çok özeldir. Ayrıca, Yeni Delhi ile duygusal, kültürel ve manevi bağlarını korudukları için Hindistan hükümetinin artık PIO'ların başarılarına ve faaliyetlerine kayıtsız kalmadığı görülmüştür. Bu durumda Hint diasporasının Hindistan'ın Afrika politikasındaki rolünün ve katkısının ne kadar önemli göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Afrika ile Hint diasporası arasındaki ilişkinin derinlemesine incelenmesi ve bu ilişkinin her iki bölge için sağladığı fırsatların ortaya konması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Günümüzde, Hint diasporasının Afrika'daki varlığı ve etkisi giderek artmaktadır. Özellikle, Hindistan'ın Afrika politikasında diasporayı aktif bir şekilde kullanarak ekonomik ve siyasi çıkarlarını destekleme çabaları, bu ilişkinin önemini vurgulamaktadır. Bu ilişki, yüzyıllar öncesine dayanan köklere sahip olan Hint diasporasının, Afrika'nın çeşitli bölgelerine yayılmasıyla şekillenmiştir. İlk dönemlerde Sudan ve Somali ülkelerinde yaşayan Hint kökenli insanlar, yerel topluluklarla iç içe geçmiş ve ayrı bir kimlik oluşturmadan varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Bazıları ise ticaret amacıyla bu topraklara gitmiş ve burada kalıcı bir yerleşim yeri edinmiştir. Ancak, Hint diasporasının Afrika'daki konumuyla ilgili verisel eksiklikler, tarihsel bağlamın net bir şekilde belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Hindistan ve Afrika arasındaki ilişkiler, tarih boyunca değişen dinamiklere sahip olmuştur. Günümüzde ise Hindistan'ın Afrika ile olan ilişkileri, küresel stratejik ortaklıkların da etkisiyle giderek daha da güçlenmektedir. Bu durum, Hint diasporasının Afrika'daki rolünün önemini arttırmakta ve bu iki bölge arasında köprü görevi görmesine olanak tanımaktadır. Araştırmada, geçmişten günümüze Hint diasporasının Afrika'daki izleri incelenmiş ve diasporanın Hindistan ile Afrika arasındaki ilişkileri

güçlendirmedeki rolü ele alınmıştır. Bu analizler, Hint diasporasının her iki bölge için de stratejik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Afrika kıtası, geleneksel olarak Hindistan'ın dış politikasında tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuştur. Hindistan'daki hükümetler, Afrika ülkelerindeki sömürgecilik karşıtı bağımsızlık hareketlerini desteklemiş, Bağlantısızlar Hareketi ve G7'de bu ülkelerde yakın iş birliği içinde olmaya çalışmıştır. Ancak ekonomik açıdan Afrika kıtası, Hindistan'ın ekonomi politikalarının güçlü bir iç odağa sahip olması sebebiyle uzun süre Hindistan'ın ilgisini çekmemiştir. Hindistan'ın 1991 sonrası liberal politikalarına kadar Afrika, özellikle Hindistan'ın artan enerji talebinin de getirişiyle, ekonomik bir partner olarak görülmemiştir. Daha doğrusu enerji talebinin düşük olduğu dönemlerde bu bölge bir ekonomik partner olarak Avrupalı devletler tarafından yönlendirilmemiştir. 2000 yılında Hindistan ve Avrupa Birliği'nin stratejik bir ortaklık üzerine anlaşması sonrasında siyasi, ekonomik, teknolojik, kültürel ve askeri iş birlikleri, Hindistan lehine, genişletilmeye başlanmıştır.

Günümüzde uluslararası alanda her iki bölge de BM reformları, kurallara dayalı bir uluslararası düzenin sürdürülmesi ve çok taraflı kurumların güçlendirilmesi gibi ortak çıkarlar peşinde koşmaktadırlar. Küresel düzeyde, Çin'in yükselişi ve bunun sonucunda uluslararası düzende meydana gelen değişiklikler, Avrupa ve Hindistan için önemli bir meydan okumayı da beraberinde getirmektedir. Bu durum da iki tarafı birbirine yaklaştırmaktadır. Avrupa Birliği'ndeki birçok devlet uzun zamandır Çin'i her şeyden öte en önemli ekonomik ortaklarından birisi olarak görüyordu. Ancak Çin, kritik altyapı sektörlerinde hizmet veren Avrupalı firmaları devralıp, bu firmalar ile pazardaki etkinliğini gün geçtikçe geri dönüşü olmayacak bir şekilde artırması sonrasında, Çin'in BRI himayesi altındaki ekonomik faaliyetleri Avrupalı devletler tarafından da eleştirel bir tutum takınılması ile sonuçlanmıştır. Hindistan, Çin'i 2017'deki Doklam krizinden bu yana bir rakipten de öte bir tehdit olarak görmektedir. Bölgesel meseleler söz konusu olduğunda da Hindistan bu sebepten ötürü Çin'i dengelemek adına bölgede gerek ekonomik gerekse de ticari ya da askeri anlamda çeşitli ortaklık ya da ittifaklara dahil olmayı tercih ediyor. Bugün Hindistan'ın Quad oluşumu içerisinde önemli bir rol üstlenmeye çalışmasında, Aukus'ta baskıcı olmasında, hatta Avrupa Birliği'nin ekonomi politikalarına tam entegrasyon olmaya çalışmasındaki en temel sebebin altında yatan motivasyon da budur.

Günümüzde Afrika'daki Hint diasporası, geçmişle bağlantılı olmayan bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Bu durum, sözlü geleneklerin ötesinde somut delillerin bulunmaması ve geçmiş ile günümüz arasındaki etkileşimin belirsizliğiyle açıklanabilir. Ancak, bu diasporanın varlığı ve önemi göz ardı edilemez. Hint diasporası, Afrika'daki ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda etkili bir rol oynamaktadır. Özellikle, diasporanın Hindistan ile Afrika arasındaki ilişkileri güçlendirmesi ve kıtadaki kalkınmaya katkı sağlaması önemlidir. Bu bağlamda, Hint diasporası her iki

bölge arasında köprü görevi görmektedir.

Gelecekteki araştırmalarda, Hint diasporasının Afrika'daki etkisinin ülkesel çapta daha da derinlemesine incelenmesi ve bu ilişkinin daha da güçlendirilmesine yönelik politika önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Hindistan ve Afrika arasındaki ilişkilerin küresel düzeydeki dinamiklerle nasıl etkilendiğinin daha iyi anlaşılması için sahada daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Bu şekilde, Hint diasporasının potansiyeli daha iyi anlaşılabilir ve bu ilişkilerin daha da geliştirilmesine katkı sağlanabilir.

Son olarak, Hindistan'ın Afrika politikasında diasporayı daha etkin bir şekilde kullanarak sürdürülebilir kalkınma ve bölgesel istikrar için ortak projeler geliştirmesi gerekmektedir. Bu projeler, her iki bölgenin de karşılıklı yararına olacak şekilde tasarlanmalıdır. Ancak, bu süreçte kültürel farklılıkların ve tarihsel bağların da göz önünde bulundurulması önemlidir. Bu sayede, Hindistan ve Afrika arasındaki ilişkiler daha da güçlenecek ve her iki bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- ABDESSALAM, Jaldi. (2021, Ekim 12). *The Indian Diaspora in Africa: An instrument of New Delhi' Soft Power in the Continent*. Policy Center. <https://www.policycenter.ma/opinion/indian-diaspora-africa-instrument-new-delhi-soft-power-continent>
- ALLEN, Richard. B. (1999). *Slaves, Freedmen and Indentured Laborers in Colonial Mauritius*. Cambridge University Press.
- ARAS, Ferhat. C., - KANDEMİR, Ekber. (2023). Returning to Quad: India's Search for Regional Security. *Codrul Cosminului*, 29(2), 401-424. h
- BANKA, Neha. (2022). How Sikkim Became a Part of India. *The Indian Express*. <https://indianexpress.com/article/explained/explained-sikkim-history-culture-became-a-part-of-india-7920790/> (Erişim Tarihi: 28.04.2024)
- BHAGAVAN, Manu. (2010). A New Hope: India, the United Nations and the Making of the Universal Declaration of Human Rights. *Modern Asian Studies*, 44(2), 311-347. <https://www.jstor.org/stable/27764658> (Erişim Tarihi: 20.04.2024)
- BHATT, Purnima M. (2018). *The African Diaspora in India: Assimilation, Change and Cultural Survivals*. Routledge.
- BJERK, Paul. (2015). *Building a Peaceful Nation: Julius Nyerere and the Establishment of Sovereignty in Tanzania, 1960–1964* (1. bs). Boydell and Brewer Limited.
- BOFULIN, Martina. (2022). Qiaoxiang 2.0: The People's Republic of China and Diaspora Governance at the Local Level. *China Perspectives*, 2022/04, 7-15.
- BROWN, Judith. M. (2006). *Global South Asians: Introducing the modern Diaspora*. Cambridge University Press.
- COMELLI, Fabio.- DAVID, Antonio.- EYRAUD, Luc.- KOVACS, Peter.- MON-

- TOYA, Jimena.- SODE, Arthur. (2023, Eylül 26). *How to Avoid a Debt Crisis in Sub-Saharan Africa*. IMF. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/09/26/cf-how-to-avoid-a-debt-crisis-in-sub-saharan-africa> (Erişim Tarihi: 20.04.2024)
- ÇALIŞKAN, Göktuğ. (2021). Afrika'daki Hindistan Varlığı, <https://www.ankasam.org/afrikadaki-hindistan-varligi/> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)
- DORIANI, Kara. E. (2014). *Indian Diaspora in the United States: Exploring Attitudes towards Migratory Return*. <https://doi.org/10.13140/2.1.2052.0008> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- GoI. (2014, Temmuz 31). *Ministry of Overseas Indian Affairs' Steps for the Welfare of Indians Working in Different Gulf Countries*. Press Information Bureau. <https://pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=107780> (Erişim Tarihi: 20.04.2024)
- GoI. (2023). *Duty Free Tariff Preference (DFTP) Scheme by India for Least Developed Countries (LDCs)*. India Commerce. <https://commerce.gov.in/wp-content/uploads/2023/06/Annexure-II-DFTP-Scheme-2008.pdf> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- HAITAO, Jia. (2020). British Colonial Expansion with Indian Diaspora: The Pattern of Indian Overseas Migration. *Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS)*, *Cappadocia University*, 2(1), 56-81. <https://doi.org/10.38154/cjas.27> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- HARDEEP, S. Puri - Hidetoshi Nishimura. (RIS Reports). *Asia Africa Growth Corridor: Partnership for Sustainable and Innovative Development* (s. 16) [A Vision Document], RIS. <https://www.eria.org/Asia-Africa-Growth-Corridor-Document.pdf> (Erişim Tarihi: 20.04.2024)
- IRVING, Zarwan. (2016). *Indian businessmen in Kenya During the Twentieth Century: A Case Study* (s. 409). Yale University. [https://shs.hal.science/tel-01259828/file/THESES%20\(PHDs\)%20INDIAN%20BUSNIESS%20IN%20KENYA%20DURING%20THE%20TWENTIETH%20CENTURY.pdf](https://shs.hal.science/tel-01259828/file/THESES%20(PHDs)%20INDIAN%20BUSNIESS%20IN%20KENYA%20DURING%20THE%20TWENTIETH%20CENTURY.pdf) (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- JAIN, Amit K.- Tripathi, Upendra. N.- Katiyar, Vinita. (2017). An Overview on Indian Diaspora in Africa. *Educational Quest- An International Journal of Education and Applied Social Sciences*, 8(1), 17. <https://doi.org/10.5958/2230-7311.2017.00003.4> (Erişim Tarihi: 27.05.2024)
- KEGLEY, Charles. W.- WITTKOPF, Eugene. R. (1997). *World politics: Trend and transformation*. St. Martin's Press.
- LANDY, Frederic.- MAHARAJ, Brij.- MAINET-VALLEIX, Helena. (2004). Are people of Indian origin (PIO) "Indian"? A case study of South Africa. *Geoforum*, 35(2), 203-215.
- MEA. (2002, Ocak 8). *Summary of Press Briefing by Mr. L.M. Singhvi, Chairman of the High Level Committee on the Indian Diaspora and the Official Spokes-*

person. MEA. <https://www.mea.gov.in/media-briefings.htm?dtl/2978/Summary+of+Press+Briefing+by+Mr+LM+Singhvi+Chairman+of+the+High+Level> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)

- MOL, Rajani.-SINGH, Balinder.- CHATTU,V.ijay K.- KAUR, Jaspal.- SINGH, Balinder. (2022). India's Health Diplomacy as a Soft Power Tool towards Africa: Humanitarian and Geopolitical Analysis. *Journal of Asian and African Studies*, 57(6), 1109-1125. <https://doi.org/10.1177/00219096211039539> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- MUKHERJEE, Anit. (2022). Towards control and effectiveness: The Ministry of Defence and civil-military relations in India. *Journal of Strategic Studies*, 1-23.
- MUKHOPADHYAY, Jayita. (2010). Indian Diaspora in South East Asia: Predicaments and Prospects. *The Indian Journal of Political Science*, 71(3), 995-1002. <https://www.jstor.org/stable/42748423> (Erişim Tarihi: 28.04.2024)
- NANTULYA, Paul. (2023, Aralık 12). Africa-India Cooperation Sets Benchmark for Partnership. *Africa Center for Strategic Studies*. <https://africacenter.org/spotlight/africa-india-cooperation-benchmark-partnership/> (Erişim Tarihi: 28.04.2024)
- NARENDRA MODİ (Direktör). (2018, Temmuz 24). *PM Modi addresses Indian Diaspora at Kampala, Uganda*. <https://www.youtube.com/watch?v=uFqZ-33Fe6e4> (Erişim Tarihi: 28.04.2024)
- NASAR, Saima. (2022, Ağustos 12). When Uganda Expelled Its Asian Population in 1972, Britain Tried to Exclude Them. *New Lines Magazine*. <https://newlines-mag.com/essays/when-uganda-expelled-its-asian-population-in-1972-britain-tried-to-exclude-them/> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- O'CONNOR, Richard. (2019). The Anglo-Indian Diaspora: Post-Colonial Challenges, Connections and Contributions. *International Journal of Anglo-Indian Studies*, 19(2), 25-41. <https://www.international-journal-of-anglo-indian-studies.org/index.php/IJAIS/article/view/215> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- PTI. (2018, Mart 10). India, France sign strategic pact on use of each other's military bases. *The Times of India*. <https://timesofindia.indiatimes.com/india/india-france-sign-strategic-pact-on-use-of-each-others-military-bases/article-show/63248889.cms> (Erişim Tarihi: 23.04.2024)
- SANDEEP, Dikshit. (2008, Şubat 13). India to shun partnership with West in Africa. *The Hindu*. <https://www.thehindu.com/todays-paper/> (Erişim Tarihi: 24.04.2024)
- SHREYA, Challagalla. (2023, Ağustos 20). The diaspora and India's growth story. *ORF Online*. <https://www.orfonline.org/research/the-diaspora-and-india-s-growth-story> (Erişim Tarihi: 24.04.2024)
- SIDDHARTH Dixit- INDERMIT, S. Gill, - CHINMOY, Kumar. (2019). *Are Econom-*

- ic Relations with India Helping Africa? Trade, Investment and Development in the Middle-Income South* (s. 31). <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/03/Are-Economic-Relations-with-India-Helping-Africa.pdf> (Erişim Tarihi: 26.04.2024)
- STANZIANI, Alessandro. (2020). *Slavery and Post Slavery in the Indian Ocean World*. <https://hal.science/hal-02556369>(Erişim Tarihi: 24.04.2024)
- TAYLOR, Ian. (2012). India's rise in Africa. *International Affairs*, 88(4), 779-798. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2012.01101.x> (Erişim Tarihi: 26.04.2024)
- THOBEJANE, Tsoaledi. D. (2005). *Education in post-apartheid South Africa: Towards liberation or equity?* [University of Massachusetts Amherst]. <https://doi.org/10.7275/C25F-R811> (Erişim Tarihi: 23.04.2024)
- TOKATLI, Seda. G. (2023). Çin'in Kuşak ve Yol Girişiminin uluslararası Ekonomi Politikası. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 41, 283-302. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.1313218> (Erişim Tarihi: 21.04.2024)
- UNCTAD. (2023, Mayıs 7). *Investment flows to Africa dropped to \$45 billion in 2022*. <https://unctad.org/news/investment-flows-africa-dropped-45-billion-2022> (Erişim Tarihi: 23.04.2024)
- VIVEK, Mishra. (2023, Mart 9). *The transcending arc of India-US relations since Pokhran II*. ORF Online. <https://www.orfonline.org/expert-speak/the-transcending-arc-of-india-us-relations-since-pokhran-ii> (Erişim Tarihi: 23.04.2024)
- YÜRÜK, Emre. (2022). Ottoman–Asia Relations: A Study of the Ottoman and Mughal Relations. In: Anas, O. (eds) *Turkey's Asia Relations*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-93515-3_3
- WAGNER, Christian. (2019). India's Africa policy. *SWP Research Paper*, 31. <https://doi.org/10.18449/2019RP09> (Erişim Tarihi: 28.04.2024)

Extended Summary

The Indian diaspora in African countries has recently come to occupy an important place in India's foreign policy. This relationship has traditionally influenced India's economic policies and cultural relations. African countries have become more important as economic partners with India's growing energy needs and liberalisation policies. Moreover, changes in the international global order, such as the recent rise of China, have contributed to deepening India's relations with African countries by bringing together actors such as India and the European Union.

This article analyses the historical development of India's Africa policy, the role of the diaspora in India's relations with African countries, and the impact of the European Union (EU) in recent relations. The analyses, conducted using qualitative research methods within the framework of historical research methods, are important for understanding India's strategic alliances with African countries and highlighting the role of the European Union in this process.

The African continent has historically played an important role in India's foreign policy. For a long time, however, India's interest in the region was limited by its economic neglect. This situation began to change with the signing of the Strategic Partnership Agreement between India and the European Union in 2000. Today, both regions share common interests in the international arena, and factors such as the rise of China are encouraging closer relations between Europe and India. In this context, the article's findings, based on both historical analysis and contemporary data, provide a comprehensive overview for understanding the changing dynamics in India's Africa policy. In this context, this article consists of three main sections. The first section discusses the changing dynamics of India's relations with African countries and the evolution of the India-EU global strategic partnership and its implications for India's relations with African countries. The second section provides a historical overview of India's relations with African countries and analyses the traces of the expansion of the Indian diaspora in Africa. The last part of the article analyses the place of the diaspora in India's relations with African countries using recent data.

In recent years, there has been much discussion in the literature about the increasing role of diasporas in India's Africa policy. India's active use of the diaspora to promote its economic and political interests in Africa can be characterised as a general conclusion in this literature. This situation suggests that a new era has begun in Africa's relations with India. The aim of this study is to analyse in depth the relationship between Africa and the Indian diaspora and to highlight the opportunities that this relationship offers to both regions. In this way, the potential of the diaspora can be better understood and contribute to the further strengthening of the relationship. This paper also aims to analyse the impact of the Indian diaspora on the relationship between African countries and India. Historical research methods will be used to understand the origins and development of this relationship. In addition, the cultural and historical context of this relationship is examined in depth through comparative analysis and literature review. The article uses qualitative research methods to conduct a literature review and analyse existing academic sources. In addition, an assessment of current developments in India's and the EU's Africa policy and relations has been made using various analytical approaches. These analyses are intended to provide the basis for understanding India's strategic position in Africa and for developing future policy recommendations.

Keywords: Africa, India, diaspora, Indian diaspora, foreign policy

KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA AFRİKA KÜLTÜR EVİ VE AFRİKA EL SANATLARI*

AFRICAN CULTURAL HOUSE AS A CULTURAL DIPLOMACY AND AFRICAN HANDICRAFTS

Petek ERSOY İNCİ**

Öz: Afrika, Asya'dan sonra yüzölçümü en büyük olan kıtadır. Toplamda 56 ülkenin olduğu bu kıta, uzun yıllar boyunca açlığın, sefaletin, çocuk ölümlerinin çokluğu ile gündem olmuş, bu nedenle zihinlerde hep bu temalarla kodlanmıştır. 25 Mayıs 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan öncülüğünde Ankara'nın tarihi mekânlarından biri olan Hamamönü'nde kurulan Afrika Kültür Evi, hem toplumdaki bu algıyı kırmak hem de Türk-Afrika kültürlerinin birbirleriyle olan iletişimini daha sağlam zeminlere oturtmak amacıyla kurulmuş 2022'de dernekleşerek kurumsallaşma yolunda önemli bir adımı daha geride bırakmıştır. Bu yazıda mekân olarak Afrika Kültür Evi'nin kültürel diplomasiye olan katkısı irdelenecek ve Emine Erdoğan'ın bir sosyal sorumluluk projesi kapsamında Afrika geleneksel el sanatlarına dernek aracılığıyla sunduğu katkı ve bunun kültürel diplomaside oynadığı role değinilecektir. Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan etnografi kullanılmış; bu anlamda Afrika Kültür Evi'nden bir koordinatörle derinlemesine mülâkat gerçekleştirilmiş, gözlem yapılmış ve fotoğraflar çekilmiştir.

Anahtar kelimeler: Afrika Kültür Evi, kültürel diplomasi, sosyal sorumluluk, el sanatları

Abstract: Africa is the continent with the largest surface area after Asia. This continent, which has 56 countries in total, has been on the agenda for many years with hunger, poverty and child deaths and for these reasons, it has always been coded with these themes in minds. Founded on May 25, 2016 in Hamamönü, one of the historical places of Ankara under the leadership of Emine Erdoğan, the wife of the President of the Republic of Turkey Recep Tayyip Erdoğan, the African Culture House was established both to break this perception in the society and to put the communication between Turkish-African cultures on more solid grounds. In this article, the contribution of the African House of Culture to cultural diplomacy as a venue will be analyzed and Emine Erdoğan's contribution to African traditional handicrafts through the association as part of a social responsibility Project and its role in cultural diplomacy will be discussed. In this study, ethnography, one of the qualitative method was used. This technique, in depth interwies has maden with the coordinator who is working in the African Cultural House and observations and some photographs has taken.

Keywords: AfricanCulture House, cultural diplomacy, social responsibility, handicrafts

*Geliş Tarihi: 14. 05. 2024, Kabul Tarihi: 30.06.2024. DOI: 10.54132/akaf.1483908**Bağımsız Araştırmacı, Dr. **Dr. Araştırma Görevlisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümü, e-mail: petekersoy@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9157-2973

Giriş

Türkiye-Afrika iş birliği 2005 sonrasında gerçekleşen üst düzey siyasî temaslar ile başka bir düzleme geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, özellikle 2022’den itibaren bölgeye daha fazla ziyaretler gerçekleştiren liderlerden olmuştur. Senegal ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti ziyaretleri bunlara verilebilecek örneklerdir.¹ Bu ziyaretlerinde Erdoğan’a eşlik eden Emine Erdoğan, Afrikalı kadınların geleneksel el sanatlarına büyük ilgi göstermiş, üretilen ürünün hak ettiği ilgiyi görememesine hassasiyet göstererek bunu sosyal sorumluluk projesine taşımış ve kurduğu Afrika Kültür Evi aracılığıyla satışlardan elde edilen tüm gelirin Afrikalı üretici kadınlara gitmesini sağlamıştır. Yazıda her ne kadar öncelikle Afrika Kültür Evi’nin bir kültürel diplomasi mekânı olduğu vurgulansa da, sonrasında Emine Erdoğan aracılığıyla Afrika el sanatlarının sosyal sorumluluk projeleri kapsamında geldiği konum ve hayata geçirilmesi planlanan projeler anlatılacaktır.

Bir Kültürel Diplomasi Mekânı: Afrika Kültür Evi

Kültürel diplomasi, tanımı henüz yapılmamış bir kavramdır. Konuyla ilgili dikkate değer bir çalışma yapan Hwajung Kim’e göre uzun yıllar kamu diplomasisinin bir alt kümesi olarak değerlendirilen kültürel diplomasi, Kim’in konuyu kamu diplomasisi ve sivil toplum arasındaki boşluğu doldurmaya yönelik yaptığı çalışması sayesinde daha sağlam bir zemine oturmuştur. Kim’in verdiği bilgilere göre “kamu diplomasisi yabancı kaynaklara hitap eder ve böylece bir devletin yumuşak gücünü artırır” (2017: 293). Yazara göre pek çok ülke kamu diplomasisine büyük önem vermeye başlamış, kamu diplomasisi “Latin Amerika’dan Doğu Avrupa ve Asya’ya kadar yabancı kamuoylarının kalpleri ve zihinlerini fethetmenin bir aracı olarak tüm dünyaya yayılmıştır. Dahası kamuoyunun dış politikada karar alma süreçleri üzerinde etkili olmaya başlamasıyla birlikte, halkların dış ilişkilere ve diplomasiye olan ilgisi de artmıştır. Bu sayede dış politika alanında daha geniş bir literatür ortaya çıkmaya başlamış, uygulayıcılar ve halklar hakkında daha genel bilgiler edinilmiştir. Günümüzde kamu diplomasisi sadece akademisyenler ve uygulayıcılar tarafından değil, aynı zamanda halktan çeşitli aktörler tarafından da hararetle tartışılan bir konuya dönüşmüştür” (Kim 2017: 293-4). Kim’e göre dünya tarihinde kültürel diplomasiye ciddiye kazanmasına neden olan iki gelişme vardır: İlki, Soğuk Savaş, ikincisi de 9 Eylül saldırılarıdır. Bu iki önemli olaydan sonra kültürel diplomasi kamu diplomasisinin temel taşlarından birine dönüşmüştür. Neticede kültürel diplomasi, devletlere ulusal imaj, markalaşma ve sosyal uyum konularında olumlu katkı vermektedir (Kim 2017: 294).

Konuyla ilgili bu yıl Türk halk bilimi alanında savunulan bir doktora tezine göre kültürel diplomasi kültürel ilişkiler arasında da farklar vardır. Richard T. Arndt, kültürel ilişkileri “devletin müdahalesi olmadan doğal ve organik olarak gelişen

1. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Doç. Dr. Mürsel BAYRAM, “2022’de Türkiye-Afrika Siyasî Temasları”, Afrika Yıllığı 2022,273-287.

ticaret, turizm, eğitim odaklı seyahatler, iletişim, kitap çevirisi, göç, medya erişimi ve evliliklerle açıklamıştır. Oysaki kültürel diplomasi, devlet görevlilerinin ulusal çıkarlar için kültürel ilişkilerin doğal akışını yönlendirme ve yönetme eylemidir.” (Kim 2017: 308, Şahiner 2024: 107) şeklinde tanımlamıştır.

Kültürel diplomasi, “herhangi kültürel bir aktörün karşılıklı güven ve inandırıcılık elde etmek üzere uluslararası kültürel ilişkiler vasıtasıyla karşılıklı kültürel anlayışları geliştirme çabasıdır. Bu anlayışta örtük bir ideolojik amaç bulunmaktadır” (Kim’den alıntılan Şahiner 2007: 317-320).

Yıllardır gerek diplomaside gerekse de kültürel alanda “yumuşak güç” kavramı tartışılmaktadır. Söz konusu bu kavram, iki ülke arasındaki ilişkilerin kültürel ilişki kurmakla oluşabileceğini, hatta daha farklı kapıların açılabilceğini imlemektedir. Söz konusu bu durum, yıllarca Türk mutfağı ile sağlanırken², günümüzde bunun kapsamı genişleyerek eğitim, sanatın tüm kolları ve tüm kültürel faaliyetleri içine almaya başlamıştır. Bu noktada Türk dizilerinin hatırı sayılır düzeyde bir başarı elde ettiği ve yumuşak güç olarak kullanıldığı rahatlıkla söylenebilir³.

Bu bilgiler ışığında, Ankara’nın tarihî semtlerinden biri olan Hamamönü’nde kurulan Afrika Kültür Evi, girişte sadece her biri Afrika’nın farklı ülkesinde elle yapılarak gelenekselliğini koruyan hediyelik eşyaların satıldığı, alt katında ise kafenin varlığı ile sosyalleşmenin sağlandığı bir mekân olarak değerlendirilemez. Her şeyden önce bir kültürel diplomasi mekânı olan bu yer, bölgedeki çalışmalarını T.C. Dış İşleri Bakanlığı, DEİK, TİKA, YTB gibi kurumlar ile beraber yürütmektedir. Bunun dışında, kurulduğu günden bugüne Afrikalı devlet başkanlarının Türkiye ziyaretlerinde mutlaka gittikleri özel bir yer olma sıfatını da taşımaktadır.

2. Konuyla ilgili bir çalışma olarak Neslihan KUL, Mutfak, Kimlik, Diplomasi: Türkiye’de Gastro Diplomasi, Ankara, Tün Yayınları, 2019.

3. Konuyla ilgili 22 Şubat 2019’da Türk Sineması ve Dizilerinin Uluslar arası Etkileri Paneli Ankara’da Stratejik Araştırmalar Merkezi’nde gerçekleşmiştir. Toplantıya konuşmacı olarak RTÜK Üyesi Nurullah ÖZTÜRK, TRT Dış Yayınlar Dairesi Müdürü Faruk GÜVEN, Tv Yapımcısı ve yazar Sadık YALSIZUÇANLAR ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Sezer AKARCALI katılmıştır. Faruk Güven konuşmasında Berlin Film Festivalinde drama konusunda verdiği panelde TRT dizileri olan Diriliş, Halka ve Tek Yürek hakkında geniş bir kitleye tanıtım yapıldığını söylemiştir. Güven’in belirttiğine göre Antalya Film festivaline gelen Ortadoğulu bir girişimci, Gümüş dizisini satın almış ve ülkesinde izlenme rekoruna ulaşmıştır. Araplar diziyi izlerken oyunculardan ve dizilerin çekildiği yerlerden etkilenmişler ve bu sayede dizi turizmi başlamıştır. Güven’in verdiği bilgilere göre benzer etkiyi İhlamurlar Altında dizisi de başarmıştır. Faruk Güven, Diriliş’te Noyan isimdeki Moğol karakterinin, dizinin Moğolistan’da satılmasında çok ciddi anlamda etkilerinin olduğunu altını çizmiştir. Netflix platformu Türk dizilerini satın almaya başlamıştır. Uzakdoğu’ya TRT Çocuk’un dizilerinden olan Kuzucuk ve Elif’in Düşleri satılmaktadır. Görüldüğü gibi Türk dizileri aracılığıyla yumuşak güç sağlanmıştır.

Fotoğraf 1: Mutfak ve el sanatları ile bir kültürel diplomasi mekânı olan Afrika Kültür Evi.

Kaynak: Fotoğraf, yazar tarafından çekilmiştir

Fotoğraf 2: Afrika'nın çeşitli yerlerinden gelen çantalar

Kaynak: Fotoğraf, yazar tarafından çekilmiştir

Afrika Kültür Evi, kültürel diplomasi için elverişli bir yer olmasının dışında bir kültürel mekân olma özelliğine de sahiptir. Henri Lefebvre'in tanımladığı gibi hem toplumsal ilişkilerin üretimini sağlayacak zemin olarak hayatın merkezinde yer alması hem de bu ilişkiler tarafından üretiliyor olması, mekânı kültürü kavrama, tasarımlama ve deneyimleme merkezi hâline getirmektedir (Lefebvre 1991: 429).

Bu bilgiler ışığında Afrika Kültür Evi, Afrika ve Türk kültürünü birbirine yakınlaştıran sayısız etkinlikler düzenlemiştir. Söz konusu bu etkinliklerden biri, mum yapma workshopudur. Bilindiği gibi Afrika, çok çeşitli baharatların üretildiği bir coğrafyadır. Söz konusu baharatlar ve bunlardan elde edilen yağlar kozmetik sanayinde de kullanılmaktadır. Daha önceden de bahsedildiği gibi Afrikalı öğrencilerin ve hayırsever iş insanlarının çeşitli bölgelerden getirdiği baharatlar ve yağlardan elde edilen karışımla bir Türk mum yapma uzmanına söz konusu workshop verdirilmiş, bu sayede çok farklı kokan mumlar elde edilmiştir.

Fotoğraf 3: Afrika desenlerinde yapılmış seramik mumlar

Kaynak: Fotoğraf, yazar tarafından çekilmiştir

Söz konusu kültür mekânında gerçekleştirilen bir diğer etkinlik, Afrika desenlerinden oluşan seramik yapma atölyesidir. Bu etkinlikte de yine bir Türk seramik sanatçısı aracılığıyla çok çeşitli desenlerden oluşan seramikler yapılmıştır. Görüldüğü gibi sanat aracılığıyla Afrika ve Türkiye arasında etkili bir kültürel köprü kurulmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 4: Seramik mumlar

Kaynak: Fotoğraflar, yazar tarafından çekilmiştir.

Afrika Kültür Evi'nin belki de en ses getiren kültürel aktivitesi Başkent Kültür Yolu Festivali'nde gerçekleştirilen kahve workshopudur. Söz konusu workshopun yapılmasındaki en önemli neden, kahvenin anavatanının Etiyopya oluşu konusunda ziyaretçileri bilgilendirmektir. Dünyada sudan sonra en çok tüketilen içecek olan kahvenin workshopunda öncelikle alanında uzman baristalar tarafından kahvenin tarihçesi odaklı bilgiler verilmiştir. Bunu kahve türlerinin gösterimi izlemiştir. Son olarak da kahvenin farklı demleme türleri (French press, espresso, vb.) ziyaretçilere gösterilmiştir.

Afrika Kültür Evi, sürdürülebilir kalkınma konusunda da çeşitli hassasiyetlere sahiptir. Bu anlamda atık kumaşlardan nihâle ve aynalar da yapılmıştır.

Fotoğraf 5: Atık malzemelerden yapılan nihâle örneği

Kaynak: Fotoğraf, yazar tarafından çekilmiştir

Afrika Kültür Evi Yönetim Kurulu Başkanı Zeliha Sağlam'ın verdiği bilgilere göre yukarıda sayılan etkinliklerin dışında Afrika saç örgüsü atölyesi, Afrika kumaş ve derilerinden defter yapımı, Afrika yemek kültürü atölyesi (2022: 368) gibi etkinliklere de ev sahipliği yapan söz konusu kültürel mekân, farklı deneyimlere sahne olmuştur.

Kısaca Afrika Kültür Evi, modernitenin yarattığı kent ortamında kahve gibi aktiviteler aracılığıyla sıcak ilişkiler kurulmasını, el sanatları aracılığıyla da Afrika'ya has çizgilerle kültürel izler bırakılabilmeyi başarabilmiş bir mekândır. Bir başka ifadeyle sosyal ve sanatsal etkinliklerle kültürel diplomasının inşası iki medeniyet arasında başlatılmış ve günümüze dek sürdürülmüştür.

Sosyal Sorumluluk Projesi Kapsamında Kültürel Köprü Unsuru: Afrika El Sanatları

Sosyal sorumluluk kavramı, 19. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen Sanayi Devrimi'nin toplumlarda yarattığı dönüşümle ortaya çıkmış bir kavramdır. Sanayi Devrimiyle devleti yönetenlere iş insanları da katılınca işçilerin sömürülmesi toplumda çeşitli huzursuzlukların çıkmasına neden olmuş, bunun üzerine İngiltere'de hak ve hürriyetleri güvence altına almaya yönelik çeşitli faaliyetler başlatılmıştır. (Özüpek 2013: 28-29). Her ne kadar sosyal sorumluluk kavramı İngiltere menşeli gibi görünse de ABD'de 1960'larda yaşanan sivil hareketler sürecin oluşumunu hızlandırmış (Kağnıcıoğlu 2007: 14-15, Aydede 2007: 11-12) ve artık günümüzde

şirketlerin toplumda daha görünür olmalarını sağlayan, hattâ markalaşma yolunda önemli bir gösterge olarak kabul edilmelerine yol açan bir konuya dönüşmüştür.

Türkiye’deki kimi şirketler de isimlerini gerçekleştirdikleri sosyal sorumluluk projeleri örnekleriyle daha sağlam zeminlere oturtmaktadır. Örneğin aylık ekonomi dergisi olan *Capital*, *Sosyal Sorumluluk Liderleri* isminde Mart 2024’te bir dosya oluşturmuş, bu anlamda derginin hem kapağında hem de odağında Koç Holding Yönetim kurulu üyesi İpek Kıracı’ya ve ona annesinden miras kalan *Suna’nın Kızları* isimli sosyal sorumluluk projesine yer vermişlerdir. Söz konusu proje, kız çocuklarının eşit haklarla okuyabilmesi için toplumda yarattığı bilinçlenme olarak değerlendirilebilir⁴. Bir başka dikkate değer sosyal sorumluluk projesi Türkiye’nin ilk sigorta şirketi olan Anadolu Sigorta’nın geleneksel el sanatlarının sürdürülmesi için oluşturduğu *Bir Usta Bin Usta* projesi için de verilebilir. 2010-2019 yılları arasında yürütülen bu proje, hem belgeseli çekilmiş, hem de kitabı yazılmış özel bir projedir; çünkü 50 geleneksel el sanatının yeniden canlandırarak verilen eğitimle daha çok ustanın yetişmesini hedeflemiştir. Anadolu Sigorta bu işi yaparken Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan da destek almıştır.⁵

Tıpkı yukarıda örneklerle anlatılmaya çalışıldığı gibi, sosyal sorumluluk var olan bir sorunu ortadan kaldırmak için ortaya konan ve mümkün merteye uzun soluklu hâle getirilmeye çalışılan bir proje türüdür. Başarılı olduğu takdirde hem var olan sorun ortadan kalkacak, hem de bu sorunu dile getirerek başarılı işler ortaya koyanlar toplumun takdirini kazanacaktır. Burada söz konusu başarıyı elde eden Emine Erdoğan’ın Afrikalı üretici kadınların emeği için gösterdiği duyarlılık, yarattığı para kaynağı ve dernek sayesinde görülme şansı elde eden sayısız el sanatı ürünleridir. Afrika Kültür Evi, Ankara’da Afrika kültürünün markalaşmasına neden olmuş bir harektir ve sürecin nasıl geliştiği Zeliha Sağlam tarafından şu sözlerle anlatılmıştır:

“2015 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Etiyopya’ya yaptığı resmî ziyaret sırasında Emine Erdoğan, Afrikalı kadınların deneyimlerini ve becerilerini tüm dünyaya tanıtmak ve el emeği ürünler üreterek geçimlerini sağlayan kadınlara destek olmak amacıyla bir platform kurmaya karar vermiştir” (Sağlam 2022: 366).

Kaynak kişinin verdiği bilgilere göre Afrika Kültür Evi’nde yer alan el sanatları ürünleri hem Ankara’da okuyan öğrenciler hem de hayırsever iş insanlarının desteğiyle kuruma ulaştırılmaktadır. Bu anlamda çok çeşitli el sanatı ürünlerine rastlamak mümkündür. Kaynak kişinin verdiği bilgilere göre ülkelerin sahip oldukları el sanatları şöyledir:

Senegal ve Tanzanya: Boncuk işleme, sepet örücülüğü

Gana: Sepet örücülüğü

4 Ayrıntılı bilgi için bakınız, Sedef Seçkin Büyük ve Özlem Aydın Ayvacı’nın haberi, *Capital*, 64-72.

5 Ayrıntılı bilgi için bakınız: Petek ERSOY İNCİ, *Geleneğin Dönüşümü Bağlamında Bir Sosyal Sorumluluk Projesi: Bir Usta Bin Usta Örneği*, AHBV Ün. Basılmamış Doktora tezi. (2022)

Fas: Dericilik

Cezayir: Halı ve kilim

Etiyopya ve Tanzanya: Bez dokuma

Mali: Bogolan bezi (Bogolan dokuması)

Etiyopya: Taş işlemeceliği, mask yapımı

Senegal: Yelpaze üretimi

Afrika, uzun yıllar çeşitli ülkelerin sömürgesi olmuştur. Özellikle Sanayi Devri zamanında dünya çapında önemli bir meta olan pamuğun üç kıtadaki serencamını anlatan SvenBeckert'in verdiği bilgilere göre "Pamuk imparatorluğu, ta en başından beri kölelerle çiftlik sahipleri, tüccarlarla devlet adamları, köylülerle tüccarlar, işçilerle fabrika sahipleri arasında global bir çarpışma sahnesi olmuştur"(2020: 11). Yazarın verdiği bilgilere göre Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da milattan önceki yedi bin yıl boyunca toplumlar farklı türden yünleri ve ketenleri eğirmiş, Doğu Afrika'da ise toplumlar pamuk eğirme ve dokuma tekniklerini geliştirmişlerdir (2020: 28-29). Yazarın göre pamuğun arkaik dönemlerden beri bu kadar önemli oluşu, Batı Afrika'daki halkların dokuma becerilerinin bir örümcek ilahı olan Ananse'den geldiğine inanmalarındır (2020: 29). Aynı kaynaktan edinilen bir başka bilgi, pamuk yetiştiriciliği ve üreticiliğinin Afrika'daki uzun soluklu geçmişinin Sudan'ın doğusunda yer alan Nubyalılar'a kadar gittiği, Nil nehri sayesinde de Mısır'a ulaştığıdır. Mısır'ın ardından Batı Afrika'ya, buradan da Togo'ya kadar yayılan pamuk yetiştiriciliğinde Afrikalı insanların pamuğu yer elmalarının, mısırların ve karabuğdayların arasına diktikleri öğrenilmiştir. Bunun nedenini ise yazar Afrikalıların hem kendi ihtiyaçlarını hem de hükümetin haraç taleplerini bu sayede dengelemeleri şeklinde özetlemiştir (2020: 40).

Bu bilgiler ışığında Afrika Kültür Evi'nde araştırmacıya dokumalar hakkında da bilgi veren kaynak kişinin en çok üzerinde durduğu ürün, Mali'ye özgü Bogolan dokumasıdır. Hatta Afrika Kültür Evi'nde satışa sunulan ve bir tasarımcıya yaptırılan bir yastığın belirli bir bölümünün bu malzemeden olduğu öğrenilmiştir. Fotoğraftan da anlaşılacağı üzere Afrika'da geleneksel yöntemlerle dokunan Bogolan kumaşı, Türkiye'de dönüşüm geçirerek ev dekorasyonunda kullanılmış ve kültür endüstrisinde bir metaya dönüşmüştür. Bu sayede Bogolan dokuması daha görünür hâle gelmiştir.

Fotoğraf 6: Bogolan kumaşı

Fotoğraf 7: Bogolan kumaşının dönüşümü: Kirlent

Kaynak 1:Fotoğraflar, yazar tarafından çekilmiştir.

Afrika el sanatları denilince akla gelen bir başka el sanatı kuşkusuz maske ve küçük heykel yapımıdır. 1959-1983 yılları arasında Paris’te Unesco’da çalışan Hıfzı Topuz, 24 ayrı Afrika ülkesine giderek orada iletişim araçlarının kurulmasını sağlamıştır. Bir yandan da gittiği her ülkenin toplumsal ve kültürel yanlarıyla ilgilenmiştir. 1992 yılında çıkardığı *Kara Afrika Sanatı* isimli kitapta Afrikalılar arasında maske ve heykel yapımını anlatan Topuz’un verdiği bilgilere göre konunun bir *Afrikalı olanlar* bir de *Afrikalı olmayanlar* için çağrıştırdığı anlamlar vardır. Yazarın verdiği bilgilere göre her Afrikalı için “Maske, toplum düzeninin temelindeki kuralların savunucusudur. Bu kurallara uymayanlar cezalandırılır. Maske oyunlarıyla gelenekler kuşaktan kuşağa iletilir. Maskenin bir yaptırım gücü vardır. Bu güç başka bir dünyadan gelen mistik bir güçtür; korkutur ve saygınlık uyandırır” (1992: 23). Yazarın belirttiğine göre maskelerin ve maske takmanın bu kadar önemli ve kutsal sayılmasındaki başlıca neden, Afrikalıların animizm inançlarıdır. Bu inanca göre Tanrı, Yüce Ruh, Doğal güç ve Atalar ruhu şeklinde baştan aşağı giden bir hiyerarşi vardır. (1992: 13) Afrikalılar için çok önemli olan bu dört güce bazen kurban adanır, bazen de maske ve heykeller aracılığıyla tapınılır. Animist inanca göre atalar ruhu insanların arasında hep dolaşır, insanları kötülüklerden ve hastalıklardan bu ruhlar korur ya da korumaz, insanların arasında her olaya tanık olur (1992: 13-16). İşte bu inanca duyulan saygının bir göstergesi olarak yaratılan maskeler, bazı törenlerde takılan özel maskeler olması nedeniyle yapımı önemli olduğu kadar kutsal kabul

edilir. Hıfzı Topuz'un verdiği bilgilere göre yüzlerce çeşit maske vardır. Her ülkenin farklı olan maskesi kendi kimliğini imler.

“Maske genelde tek bir ağaç kütüğünden oyularak hiç çivi ve yapıştırıcı kullanılmadan yapılmaktadır. Maskenin çevresinde ufak deliklerin açılmasıyla sazlar bağlanır, böylelikle taşıyıcının giysileri örtülmüş olur. Taşıyıcı olmadan maske kullanılamaz. Maske kendi taşıyıcısı ile kutsallaşır. Maskeyi taşıyan kişi, temsil ettiği kutsal güçle özdeşleşir. Taşıyıcı kendi öz kişiliğinden geçici olarak uzaklaşır ve maskede simgelenen kutsal gücün kişiliğine bürünür. Maske taşıyıcısı günlük yaşamın güçlüklerinden uzaklaşarak evrensel bir düzeye kavuşur” (Topuz 1992: 24-25).

Maskenin Afrika kültürü için önemli olan bir başka tarafı, törenlerde ortaya çıkmasıdır. Bir başka ifadeyle kutlama kültürünün bir parçası olmasıdır. Topuz, maske takmayı gerektiren törenleri dörde ayırmıştır:

Tarımsal törenler: Ekin, hasat ve ekime elverişli yeni tarlaların kullanılması, yeni bir tapınağın ya da yolun açılması, topluma katılma törenleri, evlenme ve cenaze törenleri

Kötü ruhları kovma ve büyücülerin etkisini yok etmek için yapılan törenler

Toplumun karşılaştığı büyük bunalımlardan, yangınlardan, salgın hastalıklardan ve susuzluktan kurtulmak için düzenlenen törenler.

Eğlenmek için takılan maskeler: Bunlar kutsal değildir. Bunlara Fildişi kıyısında ve Dan bölgesinde rastlanır (1992: 28).

Maskenin *Afrikalı olmayanlar* için anlamına bakıldığında önceleri hiç önemsenmeyen, “ilkel bir sanat” diye ötelenen, ardından kültürel farklılığın estetik bir simgesi olmasının keşfiyle saygı duyulup günümüzde açık arttırmalarda bile paha biçilemez bir anıta dönüşen unsurlar bütünüdür.

Afrika kültür evinde de maskelerin pek çok türüne rastlamak mümkündür.

Fotoğraf 8: Afrika Kùltür Evi: Sergilenen ve aynı zamanda satışa sunulan maskelerin bir bölümü

Kaynak: Fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 9: Kameruna ait bir maske

Kaynak: Fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir.

Fotoğraf 10: Angolaya ait maskeler

Kaynak: Fotoğraf yazar tarafından çekilmiştir.

Bunun yanı sıra kaynak kişinin Senegal'e yaptığı kendi kişisel seyahatinde çektiği kimi fotoğraflar da dikkate değerdir:

Fotoğraf 11: Senegal'da dükkânda satılan maskeler

Kaynak: Fotoğraf, Handegül Terken Kabakçıoğlu tarafından çekilmiştir

Fotoğraf 12: Senegal’de bir maske satıcısı

Kaynak: Fotoğraf, Handegül Terken Kabakçıoğlu tarafından çekilmiştir

Son olarak, Afrika Kùltür evinin el sanatları konusundaki projelerinden biri, Fas’ta yer alan deri yapım atölyesini geliştirmek ve bu anlamda Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla ayarlanan bir deri ustasının orada bir workshop uygulamasına imkân tanımaktır.

Sonuç

Türkiye ile Afrika ilişkileri, Afrika Kùltür Evi’nin varlığıyla kùltürel diplomasinin öznelereinden biri hâline gelmiştir. Yapılan araştırma sonucunda iki kùltür arasında bir köprü işlevi gören, her zaman önemli bir hatıra eşyası kimliği taşıyan el sanatı ürünlerinin söz konusu kùltürel mekânda iki önemli işlevinin olduğunu ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, daha mekâna girerken ziyaretçiyi içine alan el sanatı ürünlerinin yarattığı sıcak atmosferdir. Satışı yapılan pek çok ürünü incelemek, hangi yöreden geldiğini öğrenmek ziyaretçide merak uyandırmanın yanı sıra Afrika kùltürüne ilişkin kısa bir bilgi edinme fırsatını da edinmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla kùltürü el sanatları ile gösterme işlevi mekânın diğer bölümlerinin de merakla izlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Söz konusu kùltürel mekânın ikinci ve daha önemli olan işlevi; kùltürün tanıtımı, aktarımı ve kùltürlerarası etkileşimine

aracılık etmesi yönüyle özellikle hediyelik eşya satış yeriyle bir kültür endüstrisi mekânına dönüşmüş olmasıdır; çünkü “geleneksel bilgi ile kültür ekonomisi arasında güçlü bağlar mevcuttur (Özdemir 2018: 9). Mali’ye özgü özel bir dokuma türü olan Bogolan, Kitenge, Kanga, ShweShwe kumaşının kullanılması ve bu desenin kırlente dönüşerek satışa sunulması bunun tipik bir örneğidir.

Öte yandan Emine Erdoğan’ın girişimciliğiyle Afrika el sanatlarının hem görünür olması hem de üreticinin hakkını teslim eden bir satış düzeyine erişmesinin teşviki açısından önemli olan bu mekân, sürdürülebilir kalkınma teriminin örneklerini de yine el sanatları aracılığıyla yapıldığını göstermektedir. Atık kumaştan nihâle ve ayna yapımı buna verilebilecek örneklerdir.

Afrika Kültür Evi hakkında yazı yazmaya başlamadan önce araştırmacı için söz konusu mekân, sadece Afrika kültürünün tanıtımını içeren bir yer olarak düşünülmüştü. Oysaki yapılan alan araştırması ve birebir gözlemler sonrasında anlaşılmıştır ki, 2012 öncesinde Hamamönü kültürünün herhangi bir yerinden farksız olan bir ev, dönüştürülerek bir kültürel diplomasi mekânı hâline getirilmiş ve bu sayede bambaşka bir kültürel mekânın doğumuna yol açılmıştır. Söz konusu mekânın dönüşümüne aracı olan aktörler, yeni bir belleğin oluşumuna da katkıda bulunmuşlardır.

KAYNAKLAR

- AYDEDE, Ceyda (2007), *Yükselen Trend Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri.
- BAYRAM, Mürsel (2022), 2022’de Türkiye-Afrika Siyasî Temasları (E. E. Tepeciklioğlu ve M. Bayram, Ed.), *Afrika Yıllığı 2022*, 273-287.
- BÜYÜK, Sedef S. & AYVACI, Özlem A. (2024, Mart), “Tercihlerimiz Türkiye’nin Geleceğini Belirleyecek”, *Capital Dergisi*, 64-72.
- ERSOY İNCİ, Petek (2022), *Geleneğin Dönüşümü Bağlamında Bir Sosyal Sorumluluk Projesi: Bir Usta Bin Usta Örneği* (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- KABAKÇIOĞLU, Handegül T., Kişisel iletişim, (Görüşme tarihi: 20.03.2024).
- KAĞNICIOĞLU, Deniz (2007), *Endüstri İlişkileri Boyutuyla Sosyal Sorumluluk*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- KİM, Hwanjung (2017), “Bridging the Theoretical Gap Between Public Diplomacy and Cultural Diplomacy”, *The Korean Journal of International Studies*, 15(2), 293-326.
- LEFEBVRE, Henri (1991), *The Production of Space*. USA: Blackwell Publishing.
- ÖZDEMİR, Nebi (2018), “Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18 (1), 1-28.
- ÖZÜPEK, Mehmet N. (2013), *Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- SAĞLAM, Zeliha (2022), Türkiye’nin Afrika ile İlişkilerinde Bir Kültürel Diplomasi Örneği Olarak Afrika Kültür Evi (E. E. Tepeciklioğlu ve M. Bayram, Ed.), *Af-*

rika Yıllığı 2022,365-373.

ŞAHİNER, Ahmet E. (2024) *Halkbilimi Bağlamında Türkiye'nin Kültür Politikaları ve Kültürel Diplomasi Uygulamaları* (Basılmamış Doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi.

TOPUZ, Hıfzı (1992) *Kara Afrika Sanatı*. İstanbul: Ant Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Africa is the continent with the largest surface area after Asia. This continent, which has 56 countries in total, has been on the agenda for many years with hunger, poverty and child deaths and for these reasons, it has always been coded with these themes in minds. Founded on May 25, 2016 in Hamamönü, one of the historical places of Ankara under the leadership of Emine Erdoğan, the wife of the President of the Republic of Turkey Recep Tayyip Erdoğan, the African Culture House was established both to break this perception in the society and to put the communication between Turkish-African cultures on more solid grounds. Although the desired goals were interrupted in the short term due to the July 15th process and the pandemic the African Culture House left behind another important step towards institutionalization by becoming an association in 2022. In this article, the contribution of the African House of Culture to cultural diplomacy as a venue will be analyzed and Emine Erdoğan's contribution to African traditional handicrafts through the association as part of a social responsibility Project and its role in cultural diplomacy will be discussed. In this study, ethnography, one of the qualitative method was used. This technique, in depth interwies has maden with the coordinator who is working in the African Cultural House and observations and some photographs has taken. In order to write this study, the researcher first want to African Culture House without informing anyone and although the center stated that they do not receive visitors without an appintment once the researcher's intentions were understood she was told that she would be assisted if she sent a letter of permission. The reason for this attitude of the staff of the association is that the place in question is first and foremost a place of cultural diplomacy. Diplomacy as it is commonly known, means international political and legal communication. Therefore, there is a mutual agreement. According to these rules, the researcher fulfilled everything that was asked of her, had a productive meeting with the coordinator and even had the oppurtunity to meet again, briefly, in the final version of the article. The African House of Culture was designed as 5 different places in total. The first of these places is the handicrafts products brought from many different parts of the Africa. Weaving, beadwork, sculptures, magnets, baskets are the products in here. In other words, the artistic side of the Africa awaits its buyers here. When you go downstairs and turn to the right, the place you enter is again a sales place. Here, dresses were sen and bags were maden from African fabrics by tailors from Türkiye. In addition, strawbags brought from various parts of Africa were also made available to buyers. When you leave this place and turn to the left, it can be seen that another, instrument of cultural diplomacy, the meal is provided with the table prepared in accordance with

African standards and the area is surrounded by masks and pillows of weaving. When you step out of two these places you can see the cafe with an open top and this is the fourth place of this cultural place. This place has gained depth with the painting of the walls with African patterns. The fifth and the final place is where coffee is made, where African students come together to chat and where guests are hosted and large-scale workshops are organized. This is where the coordinator and the researcher came together for in depth interviews and will be discussed in the article its scene of a wide variety of activities.